

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ 'Εκκλησιαστική

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024 - ΤΕΥΧΟΣ 59^ο

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Ἡ ἐν Χριστῷ
οἰκογένεια
ὡς Μυστήριον

Μητροπολίτη
Μεσογαίας
κ. Νικολάου

Σελ. 667

Ἡ ἐνότητα μέσα
στὴν οἰκογένεια

Ἐπισκόπου
Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Σελ. 672

Σήμερον
τῆς ἀτεκνίας
δεσμά
διαλύονται

Ἐπισκόπου
Μεσαορίας
κ. Γρηγορίου

Σελ. 685

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια στὴ σύγχρονη πραγματικότητα

Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Γεωργίου.

Σελ. 644

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
ΚΥΠΡΟΥ

Σεπτέμβριος -
Δεκέμβριος 2024
Έτος 17ο
Τεύχος 59ο

Διεύθυνση: Τ.Θ. 21130 - 1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600 E-mail: diafot@cy.net

Τηλεομοίτυπο (Fax): (+357) 22554774

ISSN 2547-8915 (print)

ISSN 2547-8923 (online)

Έξωφύλλο: Ό εν Κανᾶ Γάμος, Τοιχογραφία Ἱ.Μονῆς Σταυρονικήτα Ἁγίου Ὁρους.

Όπισθόφυλλο: Τό ἀπόσπασμα προέρχεται ἀπό τό βιβλίον Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, Βίος καί Λόγοι, "Περί τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν", ἔκδ. Ἱ.Μ. Χρυσοπηγῆς, Χανιά 2009, σελ. 443-444.

Περιεχόμενα

Η προσκύνηση τῶν Μάγων
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Κύπρου κ.κ. Γεωργίου644

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ Κ.Δ.

Ἄπόστολος Κυριακῆς μετὰ τὴν Χριστοῦ
Γέννησιν
Διακ. Μιχαὴλ Νικολάου648

Εὐαγγέλιο ἁγίων Νηπίων
Πρωτ. Κων/νου Α. Κωνσταντίνου652

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια

Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια στί σύγχρονη
πραγματικότητα
Πρωτ. Ἀθανασίου Γκίκα657

Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια ὡς Μυστήριον
Μητρ. Μεσογαίας κ. Νικολάου667

Ἡ ἐνότητα μέσα στὴν οἰκογένεια
Ἐπ. Καρπασίας κ. Χριστοφόρου672

Ο γάμος, μυστήριον ἀγάπης
Ἰ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καράνη677

Ἡ ἀγάπη μεταξύ τῶν συζύγων
Ἐπιμ.: Σάββα Παρῆ680

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ

Ο ἑορτασμός τῆς μνήμης πάντων τῶν ἐν
τῇ νήσῳ Κύπρῳ διαλαμπράντων Ἁγίων
Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ681

ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ

Σήμερον τῆς ἀτεκνίας δεσμά διαλύονται
Ἐπ. Μεσαορίας κ. Γρηγορίου685

Ἄγιος Μνάσιων Ἐπίσκοπος Ταμασοῦ
Γεωργίου Μυλωνᾶ689

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ζωοφόρος Παράδοσις
π. Ἀντωνίου Χαραλάμπους695

Ἡ «προϊκα»
Νίκης Τρακοσιῆ698

Ο Χριστός ἡθο-ποιός στὴν ἑλληνική μας
Παράδοσις
Εὐδόκιου Δημητρίου702

Ἡ νηστεία πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Χριστοῦ
Γεννήσεως
Σταύρου Τσουλούπα707

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ
Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαὴλ712

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ συμβολὴ τῶν Κύπριων ἡμιονηγῶν στὸν
Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον
Δρ Σωτηρούλας Βασιλείου717

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ

Τὰ κομμάτια τοῦ πάζλ
Ἐλένης Ἀναστασίας724

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οἰκογενειακὴ ζωὴ - Λόγοι Δ΄726

Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων

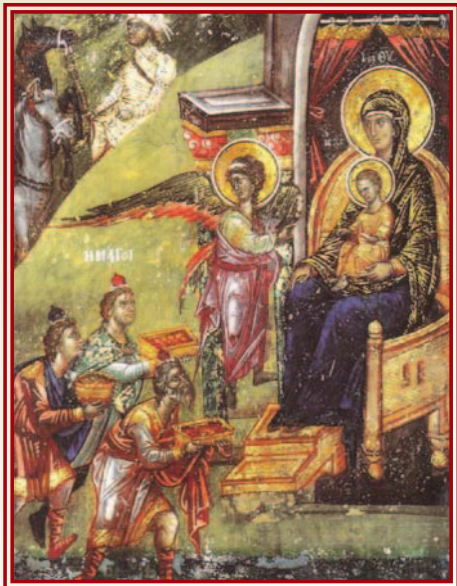
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Γεωργίου

Τό γύρισμα τοῦ χρόνου μᾶς φέρνει καί πάλι μπροστά στό μεγάλο καί ἀνεπανάληπτο γεγονός τῆς κατά σάρκα Γέννησης τοῦ Χριστοῦ. Θεωρητικά ἡ ὑπόθεση τῶν Χριστουγέννων μᾶς εἶναι γνωστή. Κι ἄλλες φορές ἀκούσαμε, ἀλλά καί κάθε χρόνο, τά γεγονότα ἐξιστοροῦνται στήν Ἐκκλησία κατά τίς ἀκολουθίες τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Αὐτόν πού ὁ Θεός προανήγγειλε ὅτι θά 'στελλε στή γῆ, τόν Γιό Του τόν μονογενή, ἀπό τή γενιά τοῦ Ἀβραάμ καί τοῦ Δαβίδ, τόν βλέπουμε νά γεννᾶται ἀπό τή Παρθένο Μαρία, ταπεινός κι ἄσημος στή Βηθλεέμ, "τὴν Γῆν Ἰούδα". Γεγονός ἄμεσα συνυφασμένο μέ τή μεγάλη γιορτή τῶν Χριστουγέννων, πού κατακλύζει τίς ἐκκλησιαστικές ἀκολουθίες τῶν ἡμερῶν καί γιά τό ὅποιο μᾶς παρέχει πληροφoρίες ὁ Εὐαγγελιστής Ματθαῖος, εἶναι ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων.

Ὁ Χριστός ἦλθε στή γῆ "ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου". Ὅταν, δηλαδή, ὁ κόσμος ἦταν προετοιμασμένος γιά νά τόν δεχθεῖ. Τήν προετοιμασία τήν ἀνέλαβε ὁ Τρια-

δικός Θεός. Εἶναι γνωστό πὸς τόν Χριστό δέν τόν περίμεναν μόνο οἱ Ἑβραῖοι, προετοιμασμένοι ἀπό τίς ἐξαγγελίες τῶν προφητῶν. Τόν περίμεναν καί οἱ εἰδωλολάτρες. Ἦταν «ἡ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν», τῶν εἰδωλολατρῶν. Τήν ἡμέρα πού ἔδιωχνε τούς πρωτοπλάστους ἀπό τόν παράδεισο, ὁ Θεός τούς ἔδωσε καί μίαν ἐλπίδα. Δέν ἤθελε νά περιπέσουν σέ ἀπόγνωση. Τούς εἶπε ὅτι κάποιος ἀπόγονος τῆς γυναίκας θά συνέτριβε τήν κεφαλή τοῦ ὄφεως, θά ἀφαιροῦσε τή δύναμη τοῦ σατανᾶ. Οἱ πρωτόπλαστοι μετέφεραν τήν ὑπόσχεση αὐτή τοῦ Θεοῦ στά παιδιά τους, κι ἐκεῖνα στά δικά τους παιδιά. Ἔτσι, κι ὅταν ξέχασαν τόν ἀληθινὸ Θεό, ἔμεινε στοὺς ἀνθρώπους ἡ προσδοκία τοῦ λυτρωτῆ.

Στοὺς Ἑβραίους δίνονταν, κατά καιρούς, λεπτομέρειες τῆς ἔλευσης τοῦ λυτρωτῆ, τοῦ Μεσσία, μέ τούς προφήτες. Στοὺς Ἕλληνες προγόνους μας γίνονταν ἀναφορές ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους. «Ἦν γάρ ἀναγκαία Ἑλλησιν ἡ φιλοσοφία. Ἐπαιδαγώγει γάρ αὐτοὺς εἰς Χριστόν». Ἀναζητοῦσαν τή τέλεια ἀλήθεια,

δέν τήν εὔρισκαν σ' ὅτι εἶχαν καί προετοιμάζονταν νά τήν δεχθοῦν. Στούς ἄλλους εἰδωλολατρικούς λαούς, οἱ παρθένες-σίβυλλες προφήτευαν καί φύλαγαν τήν ἀγνότητά τους γιά ἕναν ἄγνωστο Θεό. Στούς Πέρσες ἕνας μάντης, ὁ Βαλαάμ, ἀναφέρθηκε στή γέννηση, στόν χώρο τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσραήλ δηλαδή, ἐνός μεγάλου καί ἔνδοξου βασιλιᾶ, τήν ἔλευση τοῦ ὁποίου θά ἐμήνυε ἕνα ἀσυνήθιστο ἀστέρι. Περίμεναν λοιπόν κι οἱ Πέρσες τόν Μεσσία.

Γι' αὐτό κι ὅταν γεννήθηκε ὁ Χριστός καί φάνηκε τό ἄστρο, κάποιοι Μάγοι, σοφοί ἀστρολόγοι, ξεκίνησαν ἀπό τήν Ἀνατολή, τήν Περσία, γιά νά βροῦν καί νά προσκυνήσουν τόν Χριστό.

Οἱ Μάγοι δέν ἦσαν οὔτε ταχυδακτυλογοί, οὔτε ἀσχολοῦνταν μέ τή μαγεία. Ἦσαν πλούσιοι-ἄρχοντες,

σοφοί ἡγεμόνες, ἐπιστήμονες ἀστρονόμοι, πού μελετοῦσαν τά οὐράνια σώματα. Ἡ Ὑμνολογία μας τούς ἀποκαλεῖ «ἀπαρχήν τῶν ἐθνῶν». Ἀπαρχές ἦταν τά πρωτογεννήματα, τά πρῶτα στάχυα, τά πρῶτα σταφύλια, τά πρῶτα προϊόντα γενικά. Ὡς πρωτογεννήματα ἦσαν τά καλύτερης ποιότητας προϊόντα τοῦ εἴδους τους, γι' αὐτό καί προσφέρονταν στόν Θεό. Ἡ Ὑμνολογία, λοιπόν, ἀπευθυνόμενη στόν Χριστό λέει: «Τήν ἀπαρχήν τῶν ἐθνῶν ὁ οὐρανός σοι προσεκόμισε τῷ κειμένῳ νηπίῳ ἐν φάτνῃ, δι' ἀστέρως τούς μάγους κάλεσας». Δηλαδή «ὁ οὐρανός ὁδήγησε κοντά σου, σ' ἐσένα τό νήπιο πού βρισκόσουν στή φάτνῃ, ὅ,τι καλύτερο εἶχε νά ἐπιδείξει ἡ εἰδωλολατρία, τούς Μάγους, ἀφοῦ τούς κάλεσε καί τούς ὁδήγησε μέ τό ἀστέρι».

Προηγουμένως προσκύνησαν τόν Χριστό, ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, οἱ ποιμένες. Τώρα τόν προσκυνοῦν ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, οἱ Μάγοι. Τά Εὐαγγέλια δέν μιλοῦν γιά τόν ἀριθμό τῶν Μάγων. Ἐπειδή πρόσφεραν τρία δῶρα, σχηματίστηκε ἡ ἰδέα στόν κόσμο, γιά τρεῖς Μάγους.

Τά τρία δῶρα πού πρόσφεραν στόν νεογέννητο Χριστό οἱ Μάγοι, εἶχαν συμβολικό χαρακτήρα. Ἕνας ὕμνος τῶν ἡμερῶν ἐξηγεῖ ὅτι οἱ Μάγοι πρόσφεραν στόν Χριστό «δόκιμον χρυσόν ὡς βασιλεῖ τῶν αἰώνων καί λίβανον ὡς Θεῷ τῶν ὅλων· ὡς

*Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων.
Μουσεῖο Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ Θεσσαλονίκης.*

τριημέρω δέ νεκρῶ, σμύρναν τῷ ἀθανάτῳ».

Ὁ χρυσός, τό χρυσάφι, εἶναι τό κατ' ἐξοχή βασιλικό μέταλλο. Τό στέμμα τῶν βασιλέων, ἀλλά καί τά κοσμήματα σ' ἓνα παλάτι εἶναι κατασκευασμένα ἀπό χρυσάφι. Γι' αὐτό καί τό χρυσάφι θεωρεῖται τό κατ' ἐξοχή βασιλικό σύμβολο καί ἡγεμονικό δῶρο. Ἄν θά πάρεις ἓνα δῶρο σ' ἓνα βασιλιά, δεν θά τοῦ πάρεις κάτι τό εὐτελές. Θά τοῦ πάρεις ἓνα χρυσό ἀντικείμενο. Παίρνοντας, λοιπόν, οἱ Μάγοι στόν Χριστό ὡς δῶρο, χρυσόν, ἀναγνωρίζουν τή βασιλική ιδιότητά του. Τόν ἀναγνωρίζουν ὡς βασιλιά.

Ὁ λίβανος, τό λιβάνι, τό θυμίαμα δηλαδή, εἶναι κάτι τό ὁποῖο προσφέρεται μόνο στόν Θεό. Προσφέροντας οἱ Μάγοι στόν Χριστό, ὡς δῶρο, λίβανον, τόν ἀναγνωρίζουν ὡς Θεό, ἄξιο νά λατρεύεται.

Ἡ σμύρνα ἦταν ἓνα ἐλαιῶδες ἀρωματικό ὑγρό μέ διάφορες χη-

σεις, κυρίως ταριχευτικές. Οἱ ἀρχαῖοι ἄλειφαν τούς νεκρούς τους μέ σμύρνα, προκειμένου νά διατηρηθοῦν γιά κάποιες μέρες καί νά μὴν ἀρχίσει ἀμέσως ἡ ἀποσύνθεση τοῦ νεκροῦ σώματος. Τό Εὐαγγέλιο περιγράφοντας τήν ταφή τοῦ Χριστοῦ λέει: «Ἦλθε καί Νικόδημος φέρων μείγμα σμύρνης καί ἀλόης...» (Ἐφερε ὁ Νικόδημος, πού μαζί μέ τόν Ἰωσήφ τόν ἀπό Ἀρμαθαίας ἔθαψαν τόν Χριστό, μείγμα ἀπό σμύρνα καί ἀλόη). Ἡ σμύρνα εἶχε καί ἀναλγητικές ιδιότητες. Τήν ἔδιναν σ' αὐτούς πού ἐσταύρωναν, ἢ ἐκτελοῦσαν μέ ἄλλο τρόπο, γιά νά ναρκοθοῦν καί νά μὴ νιώθουν τόσο πολύ τούς πόνους. Γιά τόν Χριστό λέν οἱ Εὐαγγελιστές «ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρнисμένον οἶνον...». Ἐδιναν στόν Χριστό νά πιεῖ κρασί τό ὁποῖο εἶχαν ἀναμείξει μέ σμύρνα. Ὁ Χριστός, βέβαια δέν ἤπιε αὐτό τό μείγμα. Δίνοντας, λοιπόν, οἱ Μάγοι, ὡς δῶρο, στόν Χριστό σμύρνα, ἀνα-

γνωρίζουν ότι θά πεθάνει και θά χρειαστεί αυτό τό ύλικό.

Είπαμε, πίο πάνω, ότι οί Μάγοι ήταν ή άπαρχή τών έθνών, έκπροσωπούσαν έμάς τούς πρῶην ειδωλολάτρεις στην προσκύνηση του Θείου Βρέφους. Λέει χαρακτηριστικά ένας ύμνος μας: «Σέ προσκυνούσα τάξις έθνική, Λόγε, τό πρὸς σέ δηλοϊ τών Έθνών μέλλον σέβας». Πρόσφεραν, έπομένως, τά δῶρα τους και έκ μέρους όλων μας. Αναμένει, ως έκ τούτου, ό Χριστός νά του προσφέρουμε και μεις τό «τρισόκλειον» δῶρο. Δέν έννοῶ νά πάρουμε στον Χριστό ή στον ναό χρυσάφι ή λιβάνι ή σμύρνα. Χρειάζεται, όμως, νά αναγνωρίζουμε στον Χριστό τή βασιλική, τή θεϊκή και τήν ανθρώπινη ιδιότητά του. Κι ανάλογα νά κανονίσουμε τή στάση μας.

Πρῶτον νά τόν αναγνωρίζουμε ως βασιλέα και κύριο τής ζωής μας, ύπακούοντας στους νόμους του. Οί βασιλείς θεσπίζουν νόμους κι άπαιτούν ύπακοή σ' αυτούς. Η ύπακοή, ή συμμόρφωση στό θεϊό θέλημα είναι τό πρῶτο δῶρο πού θά πρέπει νά προσφέρουμε στον Χριστό. Κι είναι όχι μόνο αντίστοιχο, αλλά πολυτιμότερο από τό χρυσάφι τών μάγων.

Δεύτερον, νά τόν αναγνωρίζουμε ως τόν μόνον άληθινό Θεό και νά του προσφέρουμε τή λατρεία μας. Κι ή Χριστιανική λατρεία είναι ή «έν πνεύματι και άληθεία» λατρεία. Δέν έξαντλείται σέ ένα τυπικό έκκλη-

σιασμό κάθε Κυριακή· χρειάζεται μιá μεταστροφή συνεχής. «Είτε έσθίομεν είτε πίνομεν» κατά τόν Παῦλον νά τά κάνουμε πρὸς δόξαν και γιά λατρείαν του Θεού. Θά πρέπει νά έναποθέσουμε κάθε μας σκέψη στον Θεό και νά τόν λατρέψουμε μέ ὅλο τό είναι μας.

Τρίτον, νά αναγνωρίζουμε και τήν ένανθρώπησή του, τό πάθος και τήν τριήμερη ταφή του, γιά χάρη μας. Έρχόμενος στή γή πήρε τήν ανθρώπινη φύση μας και τή θέωσε. Στο πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού θά πρέπει νά βλέπουμε κάθε άνθρωπο «υπέρ ου Χριστός απέθανε» και νά του προσφέρουμε ό,τι χρειάζεται. Στους έμπερίστατους και έχοντας ανάγκη, τήν ύλική βοήθειά μας, στους ειδωλολάτρεις και άλλοθρήσκους τήν ὀρθή πίστη.

Μέσα στή γιορταστική ατμόσφαιρα τών Χριστουγέννων ἄς ακολουθήσουμε και μεις «ένθα ὀδεύει ὁ αστήρ, μετά τών μάγων Άνατολής τών Βασιλέων» και μέ πίστη ἄς προσκυνήσουμε τόν Σωτήρα Χριστό πού σαρκώθηκε γιά μᾶς. Νά του προσφέρουμε τά δῶρα μας: Ύπακοή κι άφοσίωση σαν χρυσό, σωστή πνευματική λατρεία σαν λιβανο, συμπάθεια - βοήθεια πρὸς τούς άλλους σαν σμύρνα. Αντικρίζοντας μέ αυτό τόν τρόπο τήν άφατη συγκατάβαση του Χριστού, θά οικειοποιηθούμε και τά αγαθά πού έφερε στή γή ή ένανθρώπησή Του.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ

Διακόνου Μιχαήλ Νικολάου
Θεολόγου

(Γαλ. α', 11-19)

11 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπὲρ ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· 12 οὐδὲ γάρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. 13 Ἠκούσατε γάρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, 14 καὶ προσέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. 15 Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ 16 ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, 17 οὐδὲ ἀρῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. 18 Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀρῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορηῆσαι Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· 19 ἔτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου.

* * *

Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν εἶναι ἀπὸ τὴν

πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν βεβαιότητα τοῦ ἀποστόλου

ὅτι τό κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου πού κήρυξε στους Γαλάτες δέν τό ἄκουσε καί δέν τό παρέλαβε ἀπό ἀνθρώπους, ἀλλά μέ ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀφορμή πού ἀνάγκασε τόν Ἀπόστολο νά ἀποστείλει τήν ἐπιστολή αὐτή πρὸς τούς χριστιανούς τῆς Γαλατίας ἦταν οἱ ἰουδαϊζόντες ψευδοδιδασκαλοί, οἱ ὁποῖοι μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Παύλου εἰσχώρησαν στίς νεοσύστατες Ἐκκλησίες καί μέ τά ὅσα δίδασκαν προκαλοῦσαν ταραχές καί σκάνδαλα μεταξύ τῶν πιστῶν. Συγκεκριμένα, δίδασκαν ὅτι γιά τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία εἶναι ἀπαραίτητη καί ἡ τήρηση τῶν διάφορων τελετουργικῶν διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καί προπάντων τῆς περιτομῆς καί ἀξίωναν νά τίς τηροῦν καί οἱ χριστιανοί πού προέρχονταν ἀπό τούς ἐθνικούς. Προκειμένου μάλιστα νά ἐπιτύχουν τίς ἐπιδιώξεις τους προσπαθοῦσαν μέ συκοφαντίες νά κλονίσουν τό ἀποστολικό κῦρος τοῦ Παύλου, διαδίδοντας ὅτι δέν ἦταν ἰσότιμος μέ τούς Δώδεκα, ἀφοῦ δέν εἶδε τόν Κύριο, οὔτε ὑπῆρξε μαθητής του. Μή ἔχοντας χρηματίσει αὐτόπτης καί αὐτήκοος μαθητής τοῦ Κυρίου, κήρυττε ἕνα Εὐαγγέλιο πού εἶχε παραλάβει ἀπό ἀνθρώπους, ἔλεγαν.

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει τήν παροῦσα ἐπιστολή γιά νά ἀνασκευάσει τίς πλά-

νες αὐτές, πού εἶχαν ἐπιηρεάσει τούς χριστιανούς τῆς Γαλατίας, καί γιά νά ὑπερασπιστεῖ τό ἀποστολικό του κῦρος. Ἔτσι, στό συγκεκριμένο ἀποστολικό ἀνάγνωσμα προασπίζεται τῆ θεία προέλευση τόσο τοῦ Εὐαγγελίου πού κήρυττε, ὅσο καί τῆς ἀποστολῆς του πού εἶχε ἀναλάβει ὡς «ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν». Θέλει νά καταστήσει ἀπόλυτα σαφές ὅτι τό Εὐαγγέλιο του δέν εἶναι ἀνθρώπινης ἔμπνευσης καί προέλευσης, δέν τό παρέλαβε καί δέν τό διδάχθηκε ἀπό ἀνθρώπους, ἀλλά μέ ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδή κατά τρόπο ἄμεσο καί θαυμαστό. Καί ἐννοεῖ τήν ἀποκάλυψη πού εἶχε στή Δαμασκό, τῆ θαυμαστή μεταστροφή του καί τῆ δυναμική παρέμβαση τοῦ Θεοῦ στή ζωή του. Καί πρὸς ἐπίρρωση τῆς θέσεώς του ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρεται στήν προγενέστερη ζωή του, πού ἀπό ζηλωτῆς τῶν πατρικῶν του παραδόσεων καί φανατικός διώκτης τῶν χριστιανῶν μεταβάλλεται ἐντελῶς αἰφνίδια σέ διαπρύσιο κήρυκα τοῦ Χριστιανισμοῦ καί ἐργάτη τῆς Ἐκκλησίας.

Καί μάλιστα, προκειμένου νά κατοχυρώσει τήν αὐτοτέλεια τῆς ἀποστολῆς του, τονίζει πὼς μετά τήν ἀποκάλυψη πού εἶχε, δέν ἀνέβηκε οὔτε στά Ἱεροσόλυμα, οὔτε συνάντησε κάποιον ἀπό τούς ἄλλους ἀποστόλους, ἀλλά κατέ-

φυγε στήν Ἀραβία γιά τή μετάδο-
ση τοῦ Εὐαγγελίου σέ λαούς πού
δέν εἶχαν ἀξιωθεί μέχρι τότε νά
γνωρίσουν τόν ἀληθινό Θεό.

Ἐπιπλέον, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι
μετά ἀπό τρία χρόνια ἐπέστρεψε
στή Δαμασκό καί ἀνέβηκε στά
Ἱεροσόλυμα γιά νά γνωρίσει τόν
ἀπόστολο Πέτρο. Παρέμεινε ἐκεῖ
δεκαπέντε ἡμέρες καί μᾶς πληρο-
φορεῖ ὅτι στό διάστημα αὐτό γνώ-
ρισε καί τόν ἀπόστολο Ἰάκωβο
τόν Ἀδελφόθεο. Ἀξίζει νά σημει-
ώσουμε ὅτι ὁ Παῦλος, πού προ-
ηγουμένως ἐκφράστηκε γιά τήν
ἀποστολικότητά του μέ τρόπο πού
θά μπορούσε νά παρεξηγηθεῖ καί
νά θεωρηθεῖ ἀλαζονικός, στή συγ-
κεκρωμένη περίπτωση φέρεται πολύ
ταπεινά. Μπορεῖ νά ἔχει τήν ἐσω-
τερική βεβαιότητα τῆς αὐθεντικῆς
κλήσης του ἀπό τόν Χριστό, ὅμως
θέλει καί τήν ἔξωθεν ἐπιβεβαίωση.
Καί στό σημεῖο αὐτό θαυμάζει κα-

νεῖς τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα
τοῦ Παύλου καί τήν ταπείνωσή
του. Παρόλο πού ἦταν ἀπόλυτα σί-
γουρος γιά τήν ἐν Χριστῷ ἐμπειρία
του, νιώθει ὅτι ἀπαιτεῖται καί ἡ
ἐκκλησιαστική μαρτυρία, γεγονός
πού προσδίδει στή θεοπτία του
ἀπόλυτο καί ἀναμφισβήτητο
κῦρος, ἐνῶ διδάσκει ὅτι ὁποιαδή-
ποτε πνευματική ἐμπειρία γιά νά
εἶναι βεβαία πρέπει ἀκριβῶς νά
σφραγίζεται ἀπό τήν ἐκκλησιαστι-
κή παραδοχή. Ἰδιαίτερα δέ ἡ γνω-
ριμία του καί ἡ ἀποδοχή του ἀπό
τόν Ἀπόστολο Ἰάκωβο πρῶτο Ἐπί-
σκοπο Ἱεροσολύμων, ἐπιβεβαιώνει
τή συμφωνία μαζί του. Ὁ Ἰάκωβος
ἦταν, θά λέγαμε, σκληροπυρηνικός
Ἰουδαῖος, ὥστε νά τόν ἀνέχονται
ὡς ἐπίσκοπό τους οἱ ἐξ ἰουδαίων
χριστιανοί τῆς Ἱερουσαλήμ. Τό γε-
γονός ὅτι αὐτός ἀποδέχθηκε τόν
ἀπ. Παῦλο καί συμφωνεῖ μαζί του,
ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἰουδαῖζοντες,

πού κατηγοροῦν καί ἀπορρίπτουν τόν ἀπ. Παῦλο, ἦταν ψευῆτες καί συκοφάντες.

Ἡ περίπτωση τοῦ Παύλου εἶναι ἓνα γεγονός πού μᾶς δείχνει, πρῶτον, πώς ὁ Θεός, ὅταν χρειάζεται, ἀποκαλύπτεται καί προσωπικά στούς ἀνθρώπους. Τήν ἐμπειρία τοῦ ἀποστόλου Παύλου, κατά τήν ὁποία γνώρισε τόν Θεό ἐν Χριστῷ προσωπικά καί ἄμεσα, καλούμαστε νά ἀποκτήσουμε κι ἐμεῖς. Ὁ Θεός φανερώνεται σέ ὅλους, ἀρκεῖ νά τόν ἀναζητοῦμε γνήσια καί ἀληθινά. «Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς» μᾶς λέει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Δηλαδή αὐτός πού ἀγαπᾶ τήν ἀλήθεια ἀκούει τή φωνή τοῦ Χριστοῦ. Βεβαίως, δέν περιμένει κανεῖς τήν ἔνταση καί τό βάθος τῆς ἐμπειρίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἀλλά στόν καθένα φανερόνεται κατά τό μέτρο τῆς μετάνοίας του.

Δεύτερον, ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στόν καθένα δέν γίνεται γιά νά ἰκανοποιήσει ὁ ἄνθρωπος τόν ἐγωισμό του ἢ τήν περιέργειά του, ἀλλά γιά τή σωτηρία μας, γιά νά μᾶς βοηθήσει στόν πνευματικό μας ἀγώνα. Καί δίδεται σέ ἀνθρώπους καλοπροαίρετους, ταπεινούς, γιά τή μετάνοιά τους καί ὄχι γιατί τό ἐπιδιώκουν. Πράγματι, οἱ καλοδιάθετες ψυχές δέν μποροῦν νά μείνουν ἀσυγκίνητες στό μή-

νυμα τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ προκαλεῖ πραγματικό συγκλονισμό μέσα τους, γίνεται ἀφορμή μετανοίας καί ριζικῆς ἀλλαγῆς. Εἶναι δραστικός ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καί «τομώτερος ὑπέρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον» (Ἐβρ. δ', 12), εἰσχωρεῖ στά βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί ἐπιφέρει τήν κάθαρση, τή θεραπεία καί τήν ἀνακαίνιση.

Τρίτον, ἡ ἔορτή τῶν Χριστουγέννων δέν εἶναι ἄσχετη μέ τήν συγκεκριμένη ἀποστολική περικοπή. Τά Χριστούγεννα εἶναι γεγονός τῆς Ἱστορίας, ἀλλά καί πρόκληση γιά τό ἐκάστοτε παρόν. Ὁ Χριστός γεννήθηκε στή Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, ἀλλά γεννᾶται ἀνάσως στίς καρδιές μας. Ὡς ὁ Αἰώνιος Παρών εἶναι ἔτοιμος νά φανερωθεῖ σέ καθέναν πού ἔχει γνήσια ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας. Τό ἔκανε στόν ἀπόστολο Παῦλο, τό ἔκανε σέ ἑκατομμύρια ἄλλους ἀνθρώπους, τό κάνει καί θά τό κάνει πάντοτε καί στή δική μας ἐποχή. Τό ζητούμενο γι' αὐτό δέν εἶναι ἡ δική Του προσφερομένη χάρις, ἀλλά ἡ δική μας καλή προαίρεση καί ταπείνωση. Ἡ ταπείνωση εἶναι ἡ στολή τῆς Θεότητος. Αὐτήν ἐνεδύθη ὁ Θεός γιά νά ἀποκαλυφθεῖ στόν ἄνθρωπο μέ τήν ἐνανθρώπησή του. Τήν ἴδια στολή ὀφείλουμε καί ἐμεῖς νά ντυθοῦμε γιά νά πλησιάσουμε τόν Θεό.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΕΟΡΤΗΣ ΑΓΙΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟ ΗΡΩΔΟΥ ΑΝΑΙΡΕΘΕΝΤΩΝ

Πρωτ. Κωνσταντίνου Α. Κωνσταντίνου
Θεολόγου

(Ματθ. β', 13 – 23)

Ἀναχωρησάντων τῶν μάγων ἰδὸν ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄραρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐρεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος, Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος πολὺς· Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. Τελευτήσας δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδὸν ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄραρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄραρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Μέσα στή πολύβουη κατάσταση τῶν ἡμερῶν μας, μέσα στόν τρόπομο τοῦ πολέμου πού ἐπισημαίνεται ἀπό ἄκρη σ' ἄκρη ὀλόκληρη τήν ὑφήλιο, ἀκούγεται ξανά, τό χαρμόσυνο μήνυμα τῶν Χριστουγέννων, «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β', 14). Τό ἀγγελικό αὐτό ἀγγελμα παρερμηνεύεται ἀπό πολλούς καί χλευάζεται ὡς μιά οὐτοπία, σάν ἓνα ἄπιαστο ὄνειρο. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως, ἡ κιβωτός τῆς σωτηρίας καί θεματοφύλακας τῆς ἀλήθειας, ποτέ δέν θέλησε νά δημιουργήσει ψευδαισθήσεις στούς πιστούς. Οὔτε νά τούς ἀποκομίσει μέ ἓνα καλοστημένο παραμῦθι, ὅπως κάποιοι τήν κατηγοροῦν. Μεταφέρει στόν λαό ὅσα ἀληθῆ ἐγράψαν οἱ ἱεροὶ εὐαγγελιστές. Ὅσο σκληρά κι ἂν ἀκούγονται στά αὐτιά τῶν συγχρόνων ρομαντικῶν ἢ ἐκείνων πού θέλουν νά φαντάζονται ὄνειρα ἄπιαστα. Ἀπό τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων ἀκοῦμε στήν ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τά Ἱερά Εὐαγγέλια νά μᾶς περιγράφουν τά δύσκολα ἀκόμη καί τραγικά γεγονότα πού συνέβησαν πρῖν, ἀλλά καί μετά τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Ἀκοῦμε πώς ἡ Παναγία μας, ἔτοιμη νά γεννήσει, ἀναγκάστηκε νά πάει στή Βηθλεέμ, μαζί μέ τόν προστάτη της Ἰωσήφ. Αὐτό ἐπέβαλλε ἡ ἐντολή τοῦ αὐτοκράτορα, ἔπρεπε νά ἀπογραφοῦν στόν τόπο καταγωγῆς τους. Δέν βρῆκαν χῶρο φιλοξενίας, ἄγνωστοι, ἄσημοι, περιφρονημένοι καί ἔτσι «ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον, καί ἐσπαργάνωσεν αὐτόν καί ἀνέκλινεν αὐτόν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν

τῷ καταλύματι.» Μέσα στή φάτνη ὁ Χριστός δέχεται τή φιλοξενία τῶν ἄλογων ζώων, ἀφοῦ τά λογικά ὄντα οἱ ἄνθρωποι, δέν τοῦ ἔδωσαν χῶρο φιλοξενίας. Ζεσταίνεται ἀπό τά χνώτα τοῦ βοδιοῦ καί τοῦ ἀλόγου, δοξολογεῖται ἀπό ἀγγέλους καί προσκυνεῖται ἀπό ἀπλούς ἄσημους βοσκούς.

Μετά τήν περιφρόνηση καί σκληρή ἀφιλόξενη συμπεριφορά, πού σάν πρώτη ἔκφραση ὑποδοχῆς, ἐπεφύλαξε ἡ ἀνθρωπότητα στόν θεάνθρωπο Ἰησοῦ, τό μῖσος καί ἡ κακία ἐκφράστηκαν σέ ὄλο τους τό μεγαλεῖο, στό πρόσωπο τοῦ Βασιλιά Ἡρώδη. Σύμφωνα πάντα μέ τοῦς ἱερούς εὐαγγελιστές στήν Ἱερουσαλήμ ἔφτασαν ἀπό τά βάθη τῆς Ἀνατολῆς, ὀδηγούμενοι ἀπό ἓνα ἀστέρι, τρεῖς σοφοὶ ἄνθρωποι. Ἦθελαν νά προσκυνήσουν τόν νεογέννητο «βασιλιά». Ὅπως ἦταν φυσικό, ζήτησαν πληροφορίες στό παλάτι. Στό ἄκουσμα τῆς γέννησης ἑνός νέου διαδόχου τοῦ θρόνου, ὁ Ἡρώδης τρομοκρατήθηκε. Φοβήθηκε μήπως ἦρθε τό τέλος τῆς δικῆς του βασιλείας. Προφασίστηκε πώς καί ὁ ἴδιος ἤθελε νά τιμήσει τό νεογέννητο. Παρακάλεσε μάλιστα τοῦς σοφοὺς μάγους ἀφοῦ βροῦν καί προσκυνήσουν τό βρέφος, νά ἐπιστρέψουν καί νά τοῦ δώσουν τίς ἀκριβεῖς πληροφορίες, γιά τό πού βρίσκεται, ὥστε νά μπορέσει καί ὁ ἴδιος, νά τό τιμήσει. Ὁ Θεός εἶχε ὅμως τό δικό του σχέδιο. Σύμφωνα πάντα μέ τόν ἱερό εὐαγγελιστή Ματθαῖο καί τήν εὐαγγελική περικοπή πού διαβάζεται ξανά κατὰ τίς 29 Δεκεμβρίου: «Ἀναχωρησάντων τῶν μάγων ἰδοῦ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ

λέγων· Ἐγερθεῖς παράλαβε τό παιδίον καί τήν μητέρα αὐτοῦ καί φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καί ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἄν εἶπω σοι· μέλλει γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τό παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.» (Ματθ. β', 13). Ἀφοῦ προσκύνησαν οἱ μάγοι καί ἔδειξαν τόν σεβασμό τους προσφέροντας πολύτιμα δῶρα, ἄγγελος Κυρίου παρακινεῖ τόν Ἰωσήφ νά παράλαβει τό παιδί καί τή μητέρα του νά φύγει στήν Αἴγυπτο καί νά μὴν ἐπιστρέψει μέχρι νά τόν εἰδοποιήσει ξανά, γιατί ὁ Ἡρώδης θέλει νά σκοτώσει τό παιδί. Μόλις κατάλαβε ὁ αἰμοβόρος βασιλιάς, ὅτι οἱ μάγοι ἔφυγαν χωρίς νά περάσουν γιά νά τοῦ δώσουν πληροφορίες, ἡ μανία του ξέσπασε πάνω σά μικρά παιδιά τῆς Βηθλεέμ καί τῶν περιχώρων.

Στήν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, στό «Συναξάριον» τῆς ἡμέρας διαβάζουμε:

Τῇ ΚΘ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, Μνήμη τῶν ἁγίων Νηπίων, τῶν ὑπό Ἡρώδου ἀναιρεθέντων, χιλιάδων δεκατεσσάρων. Στίχοι: Διά ξίφους ἄωρα μητέρων Βρέφη, Ἀνεῖλεν ἐχθρός τοῦ βρεφοπλάστου Βρέφους.

Μέ ἓνα ἔξυπνο λογοπαίγνιο οἱ στίχοι μᾶς τονίζουν πῶς, ὁ ἐχθρός – Ἡρώδης μέ ξίφος σκότωσε τά μικρά βρέφη τῶν μητέρων, τά ὁποῖα ἦσαν δημιουργήματα τοῦ θείου Βρέφους. Τό βρέφος Χριστός εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὁ πρό αἰώνων Θεός πού εἶπε καί γεννήθηκαν τά σύμπαντα ἀλλά καί συνάμα τῶν μικρῶν παιδιῶν πού βρῆκαν βίαιο θάνατο κατ' ἐντολή τοῦ Ἡρώδη. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος σέ μιά ὁμιλία του πού εἶναι ὑπόμνημα στό κατά Ματθαῖον εὐαγγέλιο ρητορικά θέτει τό ἐρώτημα πού βασανίζει κάθε ἄνθρωπο:

«Ἄν ἐκεῖνος (Ἡρώδης) ἔπραπεν ἀδίκως, διατί συγκατετέθη ὁ Θεός; Πῶς γίνεται δηλαδή, νά ἀφήνει ὁ Θεός νά συμβαίνει μιά τέτοια ἀδικία; Ἀπαντᾷ καί ξεκαθαρίζει ὁ ἱερός διδάσκαλος: «Ὅ,τι ἄδικον καί ἄν πάθωμεν ἀπό κάποιον, ὑπολογίζει ὁ Θεός τήν ἀδικίαν αὐτήν ἢ πρὸς διαγραφὴν ἁμαρτημάτων ἢ διὰ νά μᾶς δώση μισθόν» (Ε.Π.Ε. τόμ. 9 σελ. 287). Αὐτή ἡ ἀδράνεια τοῦ Θεοῦ πού ἐπιτρέπει στό κακό νά μένει ἀτιμώρητο προξενεῖ ἀρνητικές σκέψεις σέ πολλούς. Εἰδικά ἄν κάποιος μάλιστα συλλογιστεῖ πῶς ἡ κακία τοῦ κόσμου, ὅπως περιγράφεται στό πρόσωπο τοῦ Ἡρώδη ὑπῆρχε τότε καί θά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει μέχρι τή συντέλεια τοῦ κόσμου. Οἱ πόλεμοι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων συνεχίζονται. Ἡ Ἁγία πόλη Ἱερουσαλήμ καί πάλιν στίς μέρες μας ταράζεται. Ὁλόκληρη ἡ Μέση Ἀνατολή φλέγεται καί ὁ κίνδυνος ἑνός ὀλοκληρωτικοῦ ὀλοκαυτώματος εἶναι πλέον ὄρατος. Στό ὄνομα μάλιστα τῆς ἐπιβολῆς τοῦ δικαίου καί τῆς ἐλευθερίας, γίνονται τά χειρότερα ἐγκλήματα τοῦ κόσμου. Μικρά παιδιά καί ἀθῶοι ἄνθρωποι σκοτώνονται. Οἱ ἰσχυροί τῆς γῆς μέ πομπώδεις λό-

γους εξακολουθοῦν νά ἐπιρρίπτουν τήν εὐθύνη σέ κάποιους ἄλλους. Τίς περισσότερες φορές στούς μικρούς καί ἀδύναμους. Ἡ τραγικότητα αὐτή τοῦ πολέμου καταδικάζεται ἀπό ὅλους καί ψάχνουν μάλιστα τρόπους νά ἀντιμετωπίσουν τά φρικτά ἀποτελέσματά του. Γι' αὐτές τίς ἀδικίες ὁ ἱερός Χρυσόστομος μᾶς προτρέπει νά ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στόν Θεό πού εἶναι ὁ δίκαιος καί τελικός κριτής. Γι' αὐτά ὁ Θεός δέ θά μᾶς ζητήσει λόγο νά ἀπολογηθοῦμε εἰδικά ἄν εἶναι γεγονότα πού δέν ταυτιζόμαστε μαζί τους καί μᾶς προκαλοῦν πόνο. Εὐθύνη ἔχουμε γιά τίς πράξεις μας καί γιά καταστάσεις μέ τίς ὁποῖες συμφωνοῦμε καί σάν κοινωνία ἀποδεχόμαστε.

Ἄς μήν ἐθελοτυφλοῦμε, γιατί ὑπάρχει καί ἓνα ἄλλο εἶδος πολέμου πού σκοτώνει μικρά ἀγέννητα παιδιά, θεωρεῖται σάν κάτι φυσικό καί κανένας δέν τόν καταδικάζει πλέον. Στό ὄνομα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἐλεύθερης ἀπόφασης γιά τό σῶμα, οἱ γονεῖς γίνονται ψυχροί ἐκτελεστές τῶν παιδιῶν τους, μέ τή βοήθεια γιαιτρῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι χειρότεροι ἀπό τόν Ἡρώδη. Συγκλονίζει ὁ ἀριθμός τῶν ἐκτρώσεων πού γίνονται στόν Ἑλληνικό χῶρο, σέ Κύπρο καί Ἑλλάδα. Οἱ κοινωνιολόγοι κρούουν τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου πώς θά ἐξαφανιστοῦμε σάν ἔθνος. Μέ τήν αὐξηση τῶν μεταναστῶν καί τήν ὑπογεννητικότητα πού κυριαρχεῖ σέ λίγα χρόνια θά εἴμαστε μειοψηφία στήν ἴδια τήν πατρίδα μας. Οἱ κυβερνῶντες προσπαθοῦν νά ἐφαρμοσούν κίνητρα πρὸς τούς νέους γιά νά ἀντιμετωπίσουν τό πρόβλημα. Στήν οὐσία ὁμως τοῦ προβλήματος κανένας δέ

τολμᾷ ν' ἀκουμπήσει. Κανένας δέ μιλά πλέον γιά τά δικαιώματα τοῦ ἀγέννητου παιδιοῦ. Οὔτε γιά τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Πάει νά ξεχαστεῖ ὅτι «ἐξ ἄκρας συλλήψεως» τό ἔμβρυο μέσα στήν κοιλιά τῆς μάνας του εἶναι ἄνθρωπος πού ζεῖ καί μεγαλώνει. Ἔχει ψυχή πού αἰσθάνεται, βιώνει γεγονότα, καταστάσεις καί ἐτοιμάζεται νά ἀρχίσει τό ταξίδι τῆς ζωῆς μέ τά δικά του ὄνειρα καί δυνάμεις.

Ἡ γιορτή τῶν ἀνίσχυρων μαρτύρων τῆς Βηθλεέμ θά πρέπει νά φέρει μέσα στήν καρδιά μας, μιά δυναμική ἀφύπνιση. Ποτέ δέν πρέπει νά συμβιβαστοῦμε, μέ φτηνές δικαιολογίες ἀλλά ν' ἀκοῦμε τή φωνή τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ πού μᾶς λέει πώς «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». (Ματθ. κέ', 40).

Σέ κάποια χωριά τῆς Κύπρου αὐτή ἡ μέρα θεωρεῖτο πένθιμη. Ἡ καμπάνα κτυποῦσε πένθιμα γιά νά καλέσει τούς πιστούς στήν ἐκκλησία ὅπως στίς κηδεῖες. Δέν ξέρω ἄν αὐτό θά βοηθοῦσε νά συνειδητοποιήσουμε πώς ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό συντριβή καί αὐτοκριτική. Νά καταλάβουμε τά λάθη μας, τίς παραβλέψεις μας. Ταπεινά ν' ἀναλάβουμε τίς εὐθύνες πού ἔχουμε ἀπέναντι στά παιδιά μας καί τό μέλλον τοῦ τόπου μας. Μέ συντριβή καί μετάνοια νά παρακαλέσουμε τό θεῖο βρέφος νά φέρει στήν ψυχή μας τή δική του εἰρήνη, γιά νά καταλάβουμε τό αἰώνιο συμφέρον μας. Τότε, μέ κάθε βεβαιότητα, θά ζήσουμε ὡς ἀληθινὸ γεγονός τόν ἀγγελικὸ ὕμνο: «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.»

Ἀφιέρωμα

Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια
στή σύγχρονη πραγματικότητα

Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια στή σύγχρονη πραγματικότητα¹

Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀθανασίου Γκίκα

Κοσμήτορα Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

Καθηγητῆ Ποιμαντικῆς – Ἐξομολογητικῆς

Τμήματος: Κοινωνικῆς Θεολογίας καί Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ

Νιώθω ἓνα σκίρτημα στήν καρδιά μου μέσα σέ αὐτό τό ὁμορφο σημερινό συναπάντημα γιατί ἔχω τήν αἴσθηση ὅτι βρίσκομαι μέσα σέ μία κυψέλη, ἡ ὁποία σφύζει ἀπό ἐργατικότητα καί κυριαρχεῖται ἀπό τήν ἐπιθυμία καί τόν ζήλο γιά τήν ἐπιτυχία ἑνός μεγάλου ἔργου. Βέβαια αὐτή ἡ κυψέλη πού ἀναφέρεται σέ πιστούς ἀνθρώπους, κάνει τήν σύναξή μας πολύ πύσπουδαία γιατί φέρνει σέ κοινωνία τό ἱερατεῖο μέ τον λαό σέ μία συνέχεια τῆς Λειτουργίας μετά τή θεία Λειτουργία στό πλαίσιο τῆς κατήχησης γιά τήν ἐν Χριστῷ ζωή. Ἡ αἴθουσα εἶναι γεμάτη ἕως ἔξω ἀπό γονεῖς καί τά παιδιά τους, αὐτά τά ὁποία ἔχουν γεννηθεῖ καί ὁμορφαίνουν ἐμφανῶς τή συντροφιά μας, ἀλλά ἐπίσης καί ἀπό ἐκεῖνα πού ἀκόμη εἶναι στήν πορεία τους καί τά ἀναμένουμε νά γεννηθοῦν.

Ἡ εἰκόνα αὐτή μᾶς ὑπενθυμίζει τόν λόγο τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητές του καί μᾶς ἀπευθύνει τήν προτροπή «ἐάν μη στραφεῖτε καί γεννηθεῖτε ὡς τά παιδιά οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιη', 13). Αὐτός ὁ διαχρονικός λόγος ἀπευθύνεται ἐπίκαιρα καί σέ ἐμᾶς σήμερα, ὡς μία ὑπόμνηση στή σύγχρονη πολυσύνθετη ἐποχή μας, ἐπισημαίνοντας τήν ἀστοχία τῶν ἐνηλίκων στήν πορεία πρὸς τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἡ πολυπλοκότητα τῆς ζωῆς σήμερα ἐκφράζεται ἀπό τό ἓνα μέρος μέ τοὺς τρόπους πού ἀναπτύσσονται τά τεχνικά ἐπιτεύγματα καί οἱ μέθοδοι τῆς γενετικῆς ἐπιστήμης γιά τήν ἑναρξη τῆς ζωῆς, ἀλλά καί ἀπό τήν ἄλλη μέ τόν τρόπο πού προσφέρεται ἡ ἀγωγή, ὡς ἀνατροφή πρὸς τά παιδιά καί τοὺς νέους, πού ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιά τήν ἐνήλικη

1. Εἰσήγηση στήν ἐσπερίδα μέ θέμα: "Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια στή σύγχρονη πραγματικότητα", πού διοργάνωσε ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου στίς 26 Μαΐου 2024 στήν αἴθουσα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα στό Πλατὺ Ἀγλαντζιάς. Ἡ εἰσήγηση ὑπάρχει διαδίκτυακά στό κανάλι στό youtube "Ἱερός Ναός Ἀποστόλου Ἀνδρέα", στόν σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=XkAGTZHAGDA>.

ζωή τους. Οί
σημερινοί
ποιμένες της
Ἐκκλησίας τοῦ

Χριστοῦ, ἀγωνιοῦμε με ἀγάπη καί ἐνδιαφέρον καί ἀναζητοῦμε τίς δυνατές συμβουλευτικές παρεμβάσεις ἀξιοποιώντας τήν δυνατότητα τῆς κατάρτισής μας μέ τά νέα δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, ἀλλά κυρίως στηριγμένοι στήν παράδοση καί στούς καρπούς τῆς προσευχῆς καθώς μᾶς ἐπιτάσσει ἡ εὐθύνη μας ὡς ποιμένων. Ἡ ἀνάθεση τοῦ ἔργου τῆς διαποιίμανσης τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, μετά τήν θετική ἀπάντηση τοῦ ἀπ. Πέτρου στό ἐρώτημα τοῦ Κυρίου ἐάν τόν ἀγαπᾶ, προσδιορίζει τόν χαρακτήρα αὐτῆς τῆς εὐθύνης καί μᾶς καθιστᾶ ὑπόλογους γιά τήν διακονία μας ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων.

Ἡ παράδοση τῆς πίστεώς μας παρουσιάζει τήν οἰκογένεια, ὡς «κατ' οἶκον ἐκκλησία» καί νομίζω ὅτι αὐτό πού ἔχουμε ἐνώπιόν μας ἀπόψε εἶναι ἕνα δείγμα «κατ' οἶκον ἐκκλησίας». Μίας ἐστίας πού βεβαιώνει τό ξεκίνημα τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τό παρακολουθεῖ ἕως ὅτου περάσει τό κατῶφλι ἀπό τά ἐπίγεια στά ἐπουράνια. Μάλιστα μέ μία διαδικασία ἔμπροη καί θυσιαστική τουλάχιστον γι' αὐτούς πού σκέφτονται σοβαρά γιά τήν οἰκογένεια. Ὅπως γνωρίζουμε ὁ γάμος δέν εἶναι μία σύγχρονη ἀνακάλυψη τήν ὁποία προσπαθοῦμε σήμερα νά διευθε-

τήσουμε μέσα ἀπό σύνθεση σκέψεων πού παράγει τό σύγχρονο κοσμικό φρόνημα. Ἀναζητοῦμε διόρθωση λαθῶν τοῦ παρελθόντος σέ σχέση μέ τόν γάμο καθώς ἐξελίσσεται, ἀλλά χωρίς τήν μαθητεία στήν πολιτισμική μας παράδοση (ἐκκλησιαστική καί λαϊκή) καί στίς προτάσεις σοβαρῆς μελέτης ἀνθρωπολογικῶν ἐρευνῶν καί ἐπιστημονικῶν δεδομένων. Ἡ πατρίδα μας ἡ Κύπρος καί ἡ Ἑλλάδα ἀκολουθοῦν ἕως σήμερα μία παράδοση, ἡ ὁποία στήριξε καί πιστεύω στηρίζει ἀκόμη τήν χριστιανική οἰκογένεια. Παρακολουθώντας τήν ἀγωνία τῶν πιστῶν μας γιά τήν στήριξη τῆς οἰκογένειας προκειμένου νά ἐπιβιώσει, μᾶς συνέχει μία ἀνάγκη ἐσωτερικῆς ἔμπνευσης γιά τό πῶς θά μπορέσουμε σήμερα νά ἀναπτύξουμε δράσεις, ὥστε νά τήν στηρίζουμε διότι κλυδωνίζεται καί πρέπει νά σωθεῖ γιατί αὐτή εἶναι ἀνεκαθεν ἡ ρίζα πού τρέφει τό δένδρο τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτόν τον κόσμο.

Ἔτσι ἡ χριστιανική οἰκογένεια ἔχει διαχρονικά τό χαρακτηριστικό νά συνδέει τό παρελθόν μέ τό παρόν καί τό μέλλον. Ὁ γάμος εἶναι θεοῖδρυμένος θεσμός ἔτσι ὅπως τόν γνωρίζουμε καί τόν βιώνουμε ἐπί αἰῶνες. Μάλιστα ὀρίστηκε μέσα στόν παράδεισο, ὡς προοπτική, νά δώσει στόν ἄνθρωπο τήν εὐκαιρία νά ἀποκαταστήσει τόν διχασμό τῆς ἀνθρώπινης φύσης πού προέκυψε ἀπό τήν ἀνυπακοή στήν ἐντολή

τοῦ Θεοῦ καθώς τό ἐγώ κυριάρχησε καί παραμένει τό αἰώνιο πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Ὁ γάμος εἶναι τό μυστήριο τό μέγα ὅπως μᾶς τό ἀποκαλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ἐφ. ε', 32) καί εἶναι αὐτό τό μυστήριο πού φέρνει στόν κόσμο τήν χαρά, πού φέρνει στόν κόσμο τήν ζωή, γιατί ἡ ζωή εἶναι χαρά, ἔστω καί ἂν ἔχει κάποιες περιπέτειες. Ἡ ζωή εἶναι μία ἐλπίδα γιά τόν κόσμο, εἶναι μία ἐλπίδα, ἡ ὁποία στηρίζεται στήν ὑπαρξη τῆς οἰκογένειας, ιδιαίτερα τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας πού τήν σέβεται καί τήν καλλιεργεῖ.

Ἔτσι ὁ γάμος εἶναι μία ὑπόθεση πού πρέπει νά συνθέτει τά στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος.

Τό παρελθόν ποιό εἶναι; Γιά νά συνεχιστεῖ ἡ δημιουργία τῆς ζωῆς κατά τό «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε», ὁ Θεός ἔδωσε στόν ἄνθρωπο τήν εὐλογία καί τή χάρι νά γίνεται συνδημιουργός Του. Δηλαδή μέ τήν συνάφεια ἄνδρός καί γυναικός στό μυστήριο τοῦ γάμου νά δημιουργοῦνται στόν κόσμο καί νέες εἰκόνες

Θεοῦ ἀπό τήν δυναμική τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς πού τοποθέτησε ὁ Θεός στήν ἀνθρώπινη φύση.

Ἐρχόμαστε στό παρόν. Αὐτές τίς εἰκόνες Θεοῦ, τά παιδιά πού γεννιοῦνται, ἀφοῦ ἔρθουν στήν ζωή εἶναι ἀνάγκη νά φροντίσουμε γιά τήν ἔνταξή τους στήν κοινωνία μέσα στήν ὁποία θά διαγράψουν τόν ἐπίγῃς βίο τους. Ἡ εὐθύνη τῶν γεννητόρων εἶναι νά θωρακίσουν τά παιδιά τους μέ προϋποθέσεις, πού θά τά στηρίζουν στό νά ἀποκρούουν τίς πρᾶξεις πού κηλιδώνουν τήν εικόνα τούς κατά τήν πορεία τῆς ζωῆς ἢ τουλάχιστον νά μὴ κηλιδώνεται ἐξαιτίας τους.

Προχωροῦμε στό μέλλον, τό ὁποῖο χτίζεται στήν ἀέναα ἀσύλληπτη διάρκεια τοῦ παρόντος γιά νά συνεχίσει στήν πορεία τοῦ χρόνου. Οἱ πατέρες μας, οἱ παλαιοὶ ἀλλά καί οἱ σύγχρονοι, μᾶς λένε μέ τήν ἐμπειρία τους ὅτι ἡ προετοιμασία τοῦ ἀνθρώπου γιά τόν γάμο καί τήν οἰκογένεια δέν πραγματοποιεῖται τήν χρονική περίοδο λίγο πρὶν φθάνει τό ζευγάρι νά εισέλθει στήν ἔγγαμη ζωή. Ἡ διαδικασία τῆς πρό τοῦ γάμου ἐτοιμασίας γιά τόν γάμο εἶναι μία συνεχῆς ἀγωγή καί ἐμπειρία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ξεκινάει ἤδη ἀπό τήν σύλληψη καί δίνει τή σκυτάλη διαδοχικά στά στάδια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Ἔτσι ὅταν συνάπτεται ἓνας γάμος καί ἡ προοπτική του εἶναι ἡ χριστιανική οἰκογένεια, ἡ περίοδος τῆς σύλληψης τῆς ζωῆς ἀρχικά, ἀλλά

και της
έγκυμοσύ-
νης στην συ-
νέχεια είναι μία
πολύ βασική χρονι-
κή περίοδος του ανθρώπου για τό-
πως θα εξελιχθεί στή ζωή του. Ο
άνθρωπος συναποτελείται από ένα
ολόκληρο κόσμο, υλικό και πνευ-
ματικό, συνδυάζοντας τήν γήινη
πραγματικότητα με τήν ουράνια
χάρι που δώρησε ο Θεός στο αγα-
πημένο του πλάσμα. Έτσι ή στιγμή
της σύλληψης, ακολουθώντας τή
βούληση και τήν ενέργεια του Θεού,
πρέπει να είναι μία στιγμή υπερχύ-
λισης αγάπης από τόν πλατυσμό της
καρδιάς των συζευγμένων καθώς
άλληλοπεριχωρούνται, παραδίδον-
τας ο ένας τόν εαυτό του στον άλλο
για να δώσουν ότι καλύτερο μπο-
ρούν τήν άπαρχή της ζωής. Έδω
υπάρχει ένα ερώτημα, πόσοι σήμε-
ρα συνάπτουν γάμο με αυτή τήν
αγαπητική δυναμική, ή όποια μπο-
ρεί να δώσει τόν πρωταρχικό γνήσιο
σπόρο για τήν εκκίνηση του ανθρώ-
που στην πορεία της επίγειας ζωής.

Ο Άγιος Πορφύριος επισημαίνει
λέγοντας, όταν οι άνθρωποι ξεκι-
νούν να δημιουργήσουν τόν καρπό
της αγάπης τους, πρέπει πρώτα να
γονατίξουν, να προσεύχονται και να
νώθουν ότι ή ευλογία που τους δί-
νεται από τόν Θεό είναι μία ευθύνη
πραγματικής αγάπης. Είναι βεβαί-
ως μία προϋπόθεση θεϊκής δυνα-
μικής αλλά είναι και μία ανθρώπι-
νη συγκατάθεση στην ευθύνη. Έτσι

όχι μόνο οι Πατέρες στους λόγους
τους αλλά και ή ποιμαντική έμπει-
ρία της Έκκλησίας συμβουλεύει
τους νέους γονείς να ζούν έντονα
αγαπητικά στην περίοδο της σύλ-
ληψης ενός παιδιού και στή συνέχεια
της έγκυμοσύνης. Αλλά επίσης και
ή επιστήμη επαναλαμβάνει μέσα
από έρευνες ότι, όταν τό έμβρυο
συλλαμβάνεται έχει ανάγκη να απο-
λαμβάνει ήρεμία και γαλήνη καθώς
αναπτύσσεται μέσα στή μήτρα, ως
ύπαρξη που προέρχεται από έκφρα-
ση αγάπης. Η νέα ύπαρξη είναι
αποτέλεσμα της αλληλοπεριχώρισης
των συζύγων καθώς και οι δύο γί-
νονται συνεργοί στή θεϊκή δημι-
ουργικότητα και καρποφορούν.

Τό μυστήριο του γάμου παρέχει
τήν όντολογία της επανένωσης της
άνθρώπινης φύσης «και έσονται οι
δύο εις σάρκα μίαν» μετά τή διά-
σπαση που δημιούργησε ή πτώση.
Φέρνει κοντά τόν άνδρα με τήν γυ-
ναίκα, για να δώσει τήν άπαρχή στή
δόμηση της προσωπικότητας του
παιδιού που θα γεννηθεί. Μέσα
στον γάμο συναντιούνται τά ποικί-
λα βιώματα και συναισθήματα των
συζύγων και καθώς ζυμώνονται με
ζύμη τήν θυσιαστική αγάπη προ-
σφέρονται ως «άρτος ήδύς» στά
τέκνα τους. Έτσι αυτή ή τροφή
άφομοιώνεται και δίνει τά απαραί-
τητα στοιχεία της άγωγής στή νέα
ύπαρξη που συνεχώς θα εξελίσσεται
κατά τήν πορεία της στή ζωή.

Τό παιδί από τήν στιγμή της γέν-
νησης και μετά έρχεται σέ μία άμε-

σότητα μέ τήν ἔκφραση τῆς ζωῆς τῶν συζύγων, βιολογικά, συναισθηματικά, κοινωνικά καί κυρίως πνευματικά. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ ἄνθρωπος πολλές φορές μέ θεωρίες, χωρίς πρακτικό ἀντίκρισμα, δυσκολεύεται νά κατανοήσει καί νά μάθει. Τό πιό ἀποτελεσματικό γιά τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν καί ιδιαίτερα τῶν μικρῶν εἶναι τό παράδειγμα. Οἱ γονεῖς εἶναι ἀπαραίτητο νά αισθάνονται ἀδιάκοπα τήν εὐθύνη τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν στό πλαίσιο τῆς κοινωνικοποίησης ἐντός τῆς οἰκογένειας καί νά καλλιεργοῦν τίς κοινωνικές ἀρετές. Νά ἐμπνεύσουν τά παιδιά νά ἐκφράζονται πρακτικά στή σχέση τους μέ τόν Θεό καί τούς ἀνθρώπους. Νά νιώσουν καί νά ἐμπεδώσουν πόσο ἀπαραίτητη εἶναι ἡ καθημερινή ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό σέ ἕνα πλαίσιο ἐλευθερίας καί σεβασμοῦ τῆς ἀδιάκοπης παρουσίας τοῦ Θεοῦ στή ζωή μας. Νά κατανοήσουν καί νά ἐκφράζουν τήν ἀποδοχή τοῦ ἄλλου, τό μοῖρασμα, τή συνεργασία, τή θυσία καί τά ὄρια στίς διαπροσωπικές σχέσεις. Φυσικά αὐτή ἡ ἀγωγή ἐξαρτᾶται ἀπό τό πόσο οἱ γονεῖς ἔχουν κατανοήσει καί ἐφαρμόζουν αὐτές τίς ἀρχές, ὡς

περιεχόμενο τῆς προετοιμασίας τους γιά τό γάμο.

Ὁ προβληματισμός μας σήμερα εἶναι κατά πόσο ἡ σημερινή οἰκογένεια καί χωρίς νά κρυβόμαστε, ἡ σημερινή χριστιανική οἰκογένεια βιώνει αὐτήν τήν κοινωνία τῶν προσώπων πού τήν ἀποτελοῦν μέ μία ἀλληλοπεριχώρηση ὅπως εἶπαμε προηγουμένως. Πολλές φορές δέν χρειάζεται νά πéis πολλά λόγια σέ ἕνα παιδί πού ἔχει ἀρχίσει νά ἀντιλαμβάνεται τί συμβαίνει γύρω του. Εἶναι καλύτερα νά τοῦ δείξεις πρῶτα καί ἂν ἔχει ἀπορία νά σέ ρωτήσῃ καί νά τοῦ ἀπαντήσῃς μέ εὐλικρίνεια. Σήμερα ἀλήθεια ἡ σύγχρονη οἰκογένεια ἀνταποκρίνεται μέ εὐλικρίνεια καί ρεαλισμό στά παιδιά; Αὐτά παραμένουν παιδιά ἀφότου εἶναι στήν νηπιακή, σχολική καί ἐφηβική ἡλικία καί θά μπορούσαμε νά τά παραλληλίσουμε μέ ἕναν ἀγρό στον ὁποῖο εἶναι καιρός ὁ ἀγρότης/γονέας νά ἐτοιμάσει τό χωράφι, νά τό ὀργώσει, νά τό σπείρει καί νά τό καλλιεργεῖ προκειμένου νά φθάσει στήν καρποφορία.

Πολλές φορές ξαφνικά στήν περίοδο τῆς ἐφηβείας ἀνακαλύπτουμε ὅτι κάτι δέν πῆγε καλά. Τότε ἐμφανίζονται τά διάφορα προβλήματα καί ἀντί νά καθίσουμε καί νά συζητήσουμε γιά τό πῶς θά διαχειριστοῦμε τά προβλήματα καταλογίζουμε εὐθύνες καί ἀναζητοῦμε φταίχτες. Ὁ πατέρας κατηγορεῖ τή μητέρα, καί ἡ μητέρα τόν πατέρα γιά τά διάφορα ἀπρόβλεπτα πού ξαφ-

νικά προκύπτουν αντίθετα από τις προσδοκίες τους.

Πολλά από αυτά είναι φυσιολογικά στην ζωή μας γιατί ζούμε σ' έναν κόσμο, ό οποίος είναι μεγάλος πειρασμός. Και εάν ό πειρασμός στό πρώτο ανθρώπινο ζευγάρι μέ μία σκέψη έσπειρε τήν άμφιβολία, άς σκεφτούμε σήμερα πόσες είναι οι προκλήσεις και οι πειρασμοί τής σύγχρονης έποχης πού μέ πολυπλοκότητα αλλά και ισχυρή έλξη εισέρχονται από τις αισθήσεις στό νοΰ τών άνώριμων παιδιών μας. Στά παιδιά τής έφηβείας πού μερδεμένα και φοβισμένα στέκονται άπέναντί μας, και περιμένουν περισσότερο αγάπη, μεγαλύτερη κατανόηση και ένα λελογισμένο έλεγχο μέ όρια τά όποια τούς είναι άναγκαία.

Ό διάλογος αυτός είναι ή καταλυτική διεργασία πού θά προσφέρει στό παιδί τή σωστή άγωγή και τό υπόδειγμα τής λειτουργίας του γάμου και τής οίκογενείας. Αυτή τήν εικόνα χρειάζεται τό παιδί, ό έφηβος και ό νέος για νά δημιουργήσει τήν προσωπική του ταυτότητα μέ στοιχεία πού θά τόν στηρίξουν για τήν εκπλήρωση τής ύπαρξιακής του προοπτικής ιδιαίτερα άν επιλέξει τήν έγγαμη πορεία. Η κοινωνικότητά του ως έξοδος από τόν έγωκεντρισμό, ως έξωστρέφεια ή όποια θά παραχωρεί στους συνομιλητές του τήν

εύκαιρία τής διαπροσωπικής έπικοινωνίας, θά διαμορφωθεί κατά τό πλείστον από τό παράδειγμα τής γονεϊκής συμπεριφορής.

Στό ζήτημα τής όλοκληρωμένης προσωπικότητας έντάσσεται και μία άλλη παράμετρος πολύ σημαντική. Η άγωγή δέν αναφέρεται μόνον στό πώς θά μάθουν τά παιδιά νά τρωνε, νά πλένονται, νά διαβάζουν, πώς θά μάθουν ή νά διαχειρίζονται τις διαφορές τους. Ένα στοιχείο τό όποιο θά συνδράμει ως καταλύτης στην πιό άποτελεσματική κοινωνικοποίηση τών παιδιών είναι ή σύνδεσή τους μέ τήν πηγή τής ζωής. Είναι ή άγωγή πού προσφέρει στό παιδί τήν έμπειρία τής συσσωμάτωσης μέ τόν Χριστό μέσα από τό παράδειγμα τών γονιών του. Η ενεργός έκκλησιαστική ζωή διδάσκει τήν παρουσία του Χριστου στην καθημερινότητα και ένισχύει τό περιεχόμενο τής άγωγής κατά τόν άπόστολο Παΰλο «ανατρέφετε αυτά έν παιδεία και νουθεσία Κυρίου» (Έφ. στ', 4). Η οίκογενειακή συμμετοχή στό μυστήριο τής Έκκλησίας, μέ κυριότερη έμπειρία τό μυστήριο τής Θείας Ευχαριστίας, ένισχύει καρποφόρα τήν άγωγή και διορθώνει άκούσια σφάλματα τής άπειρίας τών γονέων.

Μετείχαμε σήμερα στη Θεία Λειτουργία ως ένα σωμα· βρέφη, μικρά παιδιά, και μεγαλύτερα παιδιά, τά όποια φυσιολογικά κάποια στιγμή θά κλάψουν, θά ζητήσουν τή δια-

χείριση κάποιας ανάγκης, θά δηλώσουν μέ κάποιο τρόπο τήν παρουσία τους. Εἶναι πολύ σημαντικό τά παιδιά νά νιώσουν μία ἀτμόσφαιρα στό νάό ὅτι δέν ἀποτελοῦν, στίς σκέψεις καί τή στάση τῶν μεγάλων, ἀρνητικά στοιχεῖα πού διαταράσσουν τή λατρευτική μυσταγωγία. Ἡ παρουσία τους εἶναι εὐχῆς ἔργο νά προκαλέσει στούς γονεῖς, στούς συνεκκλησιαζομένους καί στούς ἱερεῖς, μία εὐχρητική διάθεση. Οἱ ἀθῶες παιδικές κραυγές τους νά γίνουν ἔμπνευση προσευχῆς γιά τούς πιστούς πού συμμετέχουν προκειμένου νά ἐλκύσουν τή θεία Χάρι. «τά νήπια ἔκθρεψον, τήν νεότητα παιδαγῶγησον.....» (Θεία Λειτουργία Μ. Βασιλείου). Ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἀπαιτεῖ προετοιμασία ἀπό τό σπίτι στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης στήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Οἱ γονεῖς πρέπει νά καλλιεργήσουν μέ ὑπομονή καί συνέπεια τήν προσευχή, τό ἀνάγνωσμα μέ ἀπλή ἐξήγηση τῶν ἱερῶν κεμένων καί τήν διήγηση τῶν βίων τῶν ἁγίων. Ὁ νηπιοβαπτισμός στόν τόπο μας ὡς σχεδόν ἀποκλειστικός τρόπος εἰσδοχῆς τῶν νέων μελῶν

στήν Ἐκκλησία, ἐπιβάλλει ἡ κατήχηση στά παιδιά νά ξεκινάει ἀπό τό σπίτι. Ἔτσι οἱ γονεῖς θά πρέπει μέ ἀπλές εἰκόνες, μέ ἀπλά λόγια καί μέ καρδιά ζέουσα, νά μεταγγίζουν στά παιδιά τή γνωριμία μέ τό περιεχόμενο τῆς πίστεως. Ἡ ἐμπειρία μας λέει ὅτι οἱ οἰκογένειες πού ἔδωσαν ἱκανά στοιχεῖα ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀπό τή μικρή ἡλικία στά παιδιά τους, ἐξασφάλισαν κατάλληλες προϋποθέσεις γιά καλές οἰκογένειες στά παιδιά τους. Κάποιες περιπτώσεις φυσικά μέσα στήν πορεία τῆς ζωῆς δέν ἀξιοποιοῦν σωστά τά ἐφόδια τῆς ἀγωγῆς ἐπιλέγοντας διαφορετική πορεία, κατά κανόνα ὁμως ἡ εἰλικρινῆς, ἡ διακριτική, ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ καί ἡ περιεκτική κατήχηση τῶν παιδιῶν στήν νηπιακή ἡλικία ἀπό τούς γονεῖς εἶναι ἐξαιρετικά ἀποτελεσματική.

Ἡ συμβουλή ἁγίου τῆς ἐποχῆς μας, πρὸς κάποια μητέρα πού ζήτησε ὁδηγίες γιά τήν ἀγωγή περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, στοιχημένη στήν πατερική παράδοση ἐπισήμανε τήν ἀνάγκη ἡ κατήχηση νά γίνεται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων. Πῆγε κάποιος στόν γέροντα Παῖσιο, στόν Ἅγιο Παῖσιο καί ρώτησε πότε πρέπει νά ἀρχίσω νά κάνω στό παιδί μου κατήχηση γιά τόν Θεό; Ἐρωτᾷ ὁ ἅγιος· πόσο (χρονῶν) εἶναι τό παιδί σου; Ἀπαντᾷ 6 μηνῶν. Ἄρχησες νά ἀρχίσεις ἀπαντᾷ ὁ ἅγιος. Μαζί μέ τήν παράμετρο τοῦ χρόνου ἔναρξης τῆς κατήχησης εἶναι ση-

μαντικό να λαμβάνεται υπόψιν και ο τρόπος ως προς τον σεβασμό της προσωπικότητας του παιδιού. Όπως είπε πάλι ένας σύγχρονος άγιος: όταν είναι μικρά τα παιδιά σας πρέπει να τους μιλάτε για τον Θεό και να τους μιλάτε για τον Θεό με αληθινές κουβέντες και όχι με ψεύτικες (παραμύθια). Ο άνθρωπος μαθαίνει τη θεολογία στην απλότητα και την καθαρότητα της παιδικής ηλικίας. Πολλές φορές χρησιμοποιούμε έκφρασεις μορουνδίστικες δηθεν για να απαλύνουμε τις έννοιες. Ο μακαριστός γέροντάς μας Αιμιλιανός Σιμωνοπετρίτης όταν διαλεγόταν με μικρά παιδιά δεν τους μιλούσε με τα γλυκερά λογάκια που λέμε συνήθως στα παιδιά. Τους άπηνε τον λόγο όπως στους μεγάλους και πολλές φορές μās υπενθύμιζε: προσέξτε τα παιδιά έχουν προσωπικότητα οποιας ηλικίας και αν είναι ή προσωπικότητα θέλει σεβασμό.

Αυτά λοιπόν όλα τα παραδείγματα θα δώσουν στα παιδιά μας την εικόνα ή τον τύπο της οικογένειας που θα ήθελαν να δημιουργήσουν. Η ψυχολογία λέει ότι τα παιδιά αναζητούν πρότυπο κατά τους γονείς τους για να επιλέξουν σύντροφο και να κάνουν οικογένεια. Η διαδικασία του «απογαλακτισμού» από τη γονεϊκή οικογένεια απαιτεί υπέρβαση και θεραπεία των παλαιών και νέων ψυχικών συγκρούσεων προκειμένου για τη δημιουρ-

γία της νέας οικογένειας. Η ρήση της Γραφής είναι σαφέστερη. «Ένεκα τούτου καταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και προσκολληθήσεται προς την γυναίκα αυτού και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν» (Γεν. β', 24). Άνοίγει τό πεδίο πλέον να εφαρμοστούν και να έκφραστούν τά στοιχεία που έχουν έγγραφει από την άγωγή στά πρόσωπα των έρχομένων εις γάμου κοινωνία.

Συνεπώς τό πρότυπο των γονέων είναι αυτό που προετοιμάζει τους νέους ανθρώπους να μπούν στον γάμο και βεβαίως πέρα από τά ψυχολογικά ζητήματα υπάρχουν και κάποια άλλα όντολογικά, πολύ ουσιαστικά για τον γάμο. Σήμερα τά ζευγάρια εισέρχονται με έλλείψεις στην έγγαμη ζωή γιατί πριν τη σύναψη του γάμου έχουν βιώσει μία περίοδο ζωής εκτός γάμου ως έγγαμοι. Λέγω σαν έγγαμοι γιατί ή προγαμιαία τους σύνδεση δεν έχει καμία σχέση με την σύνδεση της πραγματικής έγγαμης ζωής. Οι προγαμιαίες σχέσεις προκαλούν ανάλωση και άλλοίωση των συναισθημάτων. Πολλές φορές είναι ένα πλήγωμα και ένα τραύμα γιατί όπως γνωρίζετε τά παιδιά στην έφηβεία αλλάζουν συχνά συντρόφους και αυτό τά επιβαρύνει με ψυχικές συγκρούσεις τίς όποιες δεν είναι εύκολο να τίς διαχειριστούν όταν κάνουν οικογένεια. Πολλοί σύντομα ζητούν διαζύγιο, τρέπονται σε φυγή, γιατί ή οικογένεια είναι πόνος, απαιτεί κόπο, είναι μία θυσιαστική έργα-

οἶα γιὰ τὴν ἔνωση τῶν προσώπων, εἶναι μία συνδεση ἢ ὁποῖα ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀρμονία, συμπληρωματικότητα καὶ συνεργασία δυνάμεων. Ἡ ζωὴ μας μπορεῖ νὰ παρομοιαστῆ μὲ τὴν κιθάρα πού συνήθως ἔχει ἕξι χορδές καὶ οἱ ὁποῖες χορδίζονται κατ'ἀλληλα προκειμένου νὰ συντονίζονται ἀπὸ αὐτόν πού κιθαρίζει γιὰ νὰ δώσουν ἀρμονικό ἦχο. Ἔτσι καὶ στὴν ἔγγαμη ζωὴ. Ὅταν παντρεύεται κάποιος τοῦ εὐχόμεσθε «βίον ἀνθρώπου», ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ζωὴ σὲ αὐτόν τὸν κόσμον ἔχει τίς πέντε χορδές μὲ δυσκολίες πού προκαλοῦν πόνον καὶ τὴν μία, γιὰ νὰ μὴν ἀπελπίζομασθε, μὲ τὴν ἀρμονία πού μπορεῖ νὰ δώσει μία κουρδισμένη χορδή.

Ἔτσι λοιπὸν ὅταν ἐτοιμαζόμεσθε γιὰ τὸν γάμον πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε καὶ νὰ ἔχουμε ἐνώπιόν μας αὐτό πού εἶδαμε στό πρόσωπο τῶν γονέων μας, οἱ ὁποῖοι ἔχυσαν ἰδρώτα, ἔκλαψαν, ξενύχτισαν, ἐργάστηκαν γιὰ νὰ μᾶς μεγαλώσουν, νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἐμπειρία συγκροτημένης οἰκογένειας. Ἡ οἰκογένεια δέν εἶναι ὑπόθεση ἀποκατάστασης γιὰ κοινωνικούς λόγους, ἢ προοπτική της εἶναι κάτι σπουδαιότερο,

εἶναι θέμα συμπλήρωσης καὶ συγκλήρωσης βίου πού σημαίνει ἀγῶνα καὶ θυσία ἰσομερῆ. Γιὰ νὰ πάει μπροστά ἡ βάρκα τραβάμε μαζί κουπί, ὁ ζυγός πού μᾶς ἐνώνει ἀπαιτεῖ νὰ βάζουμε καὶ οἱ δύο μαζί δύναμη ἕλξης γιὰ νὰ διανύσουμε αὐτὴ τὴν πορεία. Αὐτό δέν διδάσκεται μὲ λόγια, αὐτό ἐντυπώνεται βιωματικά μέσα μας ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ τῶν γονέων. Γι' αὐτό ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια πρέπει νὰ ὀριοθετήσῃ τὴν ταυτότητα της καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐκφραστῆ μέσα ἀπὸ αὐτὴν, δείχνοντας τοὺς τρόπους μὲ τὸ πῶς ὁ κόπος τῆς οἰκογένειας μπορεῖ νὰ ξεπεραστῆ.

Ἡ ἀπάντηση σὲ ὅλους εἶναι γνωστή καὶ ὀλοφάνερη. Κάθε δυσκολία ὑπερβαίνεται ἢ μετριάζεται μὲ τὴν ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ὡς στοιχεῖο ἐνότητας μέσα στὴν οἰκογένεια εἶναι αὐτό πού λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος «τῆ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι» (Ρωμ. ιβ', 10). Ὁ καθένας νὰ βάζει τὸν ἑαυτό του στό τέλος τῆς σειρᾶς, νὰ θέλει νὰ εἶναι ἱκανοποιημένος ὁ ἄλλος καὶ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος ὄχι γιὰ τὸ ἑαυτόν του ἀλλὰ γιὰ τὰ χατίρια ἢ ὑπηρετοῦμε τίς ἀθεράπευτες ψυχικὲς του ἀδυναμίες, ἀλλὰ γιὰ τὴν προσφέρουμε θυσιαστικά αὐτό πού ἔκανε ὁ Χριστός. Οἱ μάρτυρες ἐάν δέν εἶχαν τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ πού υπέγραψε μὲ τὸ αἷμα Του πάνω στό σταυρό τὴν θυσία γιὰ τὴ λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, δέν θὰ εἶχαν τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα νὰ θυσιαστοῦν γιὰ

τήν πίστη σέ Αὐτόν. Ἔτσι λοιπόν καί οἱ γονεῖς εἶναι ἀπαραίτητο μέ τήν προσωπική μας ὑπογραφή νά βεβαιώνουμε στά μέλη τῆς οἰκογένειας ὅτι ἀπό ἀγάπη γιά τόν Θεό δημιουργήσαμε τήν οἰκογένεια, ἀπό ἐνδιαφέρον γιά νά ἐνώσουμε τά διεστῶτα. Ὁ ἄνθρωπος, ἄνδρας καί γυναῖκα εἶναι μία ἐνιαία ὄντοτητα ἡ ὁποία διχάστηκε μέσα στόν Παράδεισο καί ὁ Θεός ἔδωσε τήν δυνατότητα νά ἐπανασυνδέσουμε αὐτό τόν χωρισμό μέ τό μυστήριο τοῦ γάμου καί τήν δημιουργία τῆς οἰκογένειας.

Δέν ἔχει σημασία ἄν εἶναι ὁ μυστικός ἢ ὁ μυστηριακός γάμος. Εἶναι ὁ ἕνας τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἀφιερώνεται μυστικά κανεῖς στόν Θεό καί παραδίδεται ψυχῇ τε καί σῶματι στόν Χριστό πού τόν ἐντάσσει μέσα στήν οἰκογένεια τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τῆς ἐκκλησίας καθῶς πορεύεται πρὸς τήν σωτηρία· καί ὁ ἄλλος τρόπος πού ἀναφέρεται σέ ὅλους ἐμᾶς, ὅποιοι εἴμαστε ἐδῶ, καί ἔχουμε ἐπιλέξει τόν δρόμο τῆς ἔγγαμης ζωῆς. Τῆς διακονίας τῆς οἰκογένειας ἐντός τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία μέσα ἀπό τή μεγάλη εὐθύνη παρέχει ταυτόχρονα καί μεγάλη δύναμη γιατί στηρίζεται στό μυστήριο αὐτό τό ὁποῖο «μέγα ἐστι εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν» καί τό ὁποῖο δημιουργεῖ τήν συνέχεια τῆς κενωτικῆς καί θυσιαστικῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καί φέρνει σ' αὐτό τόν κόσμο τή χαρά καί τό

φῶς τῆς ζωῆς. Πολλές φορές βλέπουμε στήν σύγχρονη κοινωνία νά δημιουργοῦνται ἀναταράξεις στήν πορεία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στόν κόσμο, ἀλλά ἄς σκεφτοῦμε, εἴμαστε στό 2024 καί ἡ Ἐκκλησία μας παρουσιάζει ἀγίους, καταγράφει καί ἀπαριθμεῖ ἀγίους στούς καταλόγους τῆς καί τούς πολιτογραφεῖ στά κατάστιχα τῆς ἐπουράνιας βασιλείας.

Εὐχηθεῖτε Μακαριώτατε, νά προσπαθήσουμε ὅλοι μαζί ὥστε ἡ χριστιανική οἰκογένεια νά συνεχίζει νά παράγει καί νά προσφέρει ἀγίους στήν ἱστορία γιατί αὐτή εἶναι ἡ προσδοκία καί ἡ ἐλπίδα μας. Κλείνοντας ἄς θυμηθοῦμε τή φράση τοῦ Χριστοῦ πρὶν τό Μυστικό Δεῖπνο, καθῶς δίδασκε τούς μαθητές Του καί τούς παρέδιδε τά ὑψηλά νοήματα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν «Ἐγώ ἀγιάζω ἐμαυτόν ὑπέρ αὐτῶν» (Ἰωάν. ιζ', 20). Ἄς εὐχηθοῦμε καί ἐμεῖς μέ τίς εὐλογίες σας ἅγιοι πατέρες, ἄς προσευχηθοῦμε ἀπό αὐτές τίς χριστιανικές οἰκογένειες πού εἶναι ἐδῶ συναγμένες μαζί μας αὐτή τήν στιγμή, καί ἄλλοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο, ἡ Ἐκκλησία μας νά βγάξει ἀγίους εὐλογώντας τήν χριστιανική οἰκογένεια.

Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια ὡς Μυστήριο¹

Μητροπολίτη Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς
κ. Νικολάου

Ὁ τίτλος πού μοῦ εἶχαν δώσει ἦταν νά μιλήσω γιά τήν ἐν Χριστῷ οἰκογένεια μέσα στό πλαίσιο τῶν ἐναλλακτικῶν μορφῶν γιά τίς ὁποῖες γίνεται πολὺς λόγος στίς μέρες μας. Καί ζήτησα τελευταία στιγμή λίγο νά τόν ἀλλάξουμε τόν τίτλο, γιά νά μήν μποῦμε σέ πράγματα πού ἐνδεχομένως θά μᾶς κουράσουν ἢ νά πάρουμε λογικές μόνο ἀπαντήσεις. Γι' αὐτό ζήτησα – καί νομίζω δένει μέ αὐτά πού τόσο ὠραία μᾶς εἶπε μέσα καί ἀπό τήν ἐμπειρία του ὡς οἰκογενειάρχου ὁ π. Ἀθανάσιος, ἀλλά καί ὡς Καθηγητοῦ τῆς Ποιμαντικῆς πού διαχειρίζεται αὐτά τά θέματα μέ κεντρικό θέμα ἀσφαλῶς καί τήν οἰκογένεια, τῆ ζωῆ τῶν παιδιῶν καί τήν ἀνατροφή τους, σκέφτηκα νά ἐπικεντρῶσω σέ μία λέξη στήν ὁποία ἔγινε ἀναφορά, στή λέξη μυστήριο. Κυρίως νά ποῦμε γιατί εἶναι μυστήριο. Εἶναι κάτι πολύ μεγάλο ἂν εἶναι μυστήριο, ἀλλά γιατί ἡ Ἐκκλησία τό ὀνομάζει μυστήριο;

Στήν Καινή Διαθήκη ἡ λέξη μυστήριο, ἂν δέν κάνω λάθος, ὑπάρχει 24 φορές. Στίς δύο φορές ὀνομάζεται μέγα μυστήριο. Λέγεται μυστήριο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, μυστήριο τοῦ Θεοῦ, μυστήριο τοῦ Χριστοῦ, μυστήριο τῆς πίστεως. Λέγει στόν Τιμόθεο ὁ Παῦλος: «Μέγα τό τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλους, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ»· ἕξι πράγματα. Ὁλη ἡ Θεία Οἰκονομία ἀποτελεῖ ἓνα μυστήριο, τό ὁποῖο ὀνομάζει μεγάλο, εἶναι τό μυστήριο τῆς σωτηρίας μας. Καί σέ μία ἀκόμη φορᾶ, πάλι ὁ Παῦλος, διότι αὐτός κάνει κυρίως χρήση τῆς λέξης μυστήριο, μιλάει γιά τό μέγα μυστήριο, ἀφοῦ περιγράφει τή σχέση τῶν συζύγων στήν πρός Ἐφεσίους ἐπιστολή, κι ἐκεῖ λέει ὅτι «τό μυστήριο τοῦτο μέγα ἐστί, ἐγὼ δέ λέγω εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Ἡ σχέση τοῦ Χριστοῦ

1. Εἰσήγηση στήν ἐσπερίδα μέ θέμα: "Ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένεια στή σύγχρονη πραγματικότητα", πού διοργάνωσε ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου στίς 26 Μαΐου 2024 στήν αἴθουσα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα στό Πλατὺ Ἀγλαντζιάς. Ἡ εἰσήγηση ὑπάρχει διαδίκτυακά στό κανάλι στό youtube "Ἱερός Ναός Ἀποστόλου Ἀνδρέα", στόν σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=Ur3kXIRbq5U>.

μέ την Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τό μεγάλο μυστήριο τῆς σχέσης τῶν συζύγων.

Σκέφτομαι ὅμως νά πῶ γιατί ὀνομάζεται ὄντως μυστήριο καί γιατί εἶναι μυστήριο καί πώς ἐμεῖς πρέπει νά τό ζοῦμε ὡς μυστήριο. Γιατί ἡ Ἐκκλησία ἐπιμένει στίς θέσεις της γιά τόν γάμο καί γιά τήν οἰκογένεια ἀνυποχώρητα, κάτι πού τήν δικαιολογεῖ. Θά κάνω μιά προσπάθεια νά πάω πίσω στή δημιουργία τοῦ κόσμου, στή δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί τό ἐπαναλαμβάνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὅτι ἡ Τριαδική Θεότητα – ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα – ζώντας μέσα σ' ἕνα ἐκχύλισμα ἀγάπης, θέλησε νά μοιραστεῖ αὐτή τήν ἀγάπη καί γι' αὐτό ἦρθε στή βούλησή της ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Καί δέν ἤθελε νά κάνει ἕνα ἄνθρωπο, ἀλλά ἤθελε ὁ Θεός νά πολλαπλασιάσει τή θεότητά του γιά νά μετέχουν οἱ ἄνθρωποι, τά ἄλλα ὄντα πού θά δημιουργοῦσε, σ' αὐτή τή μεγάλη χάρη τῆς δικῆς τους ἐν κοινωνία ἀγάπης πού ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν τριῶν προσώπων.

Καί ἔτσι προχωρεῖ στή δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καί κάνει τόν Ἀδάμ. Ὁ πολλαπλασιασμός – Θεός εἶναι – θά μπορούσε νά γίνει μέ μόνο τόν Ἀδάμ. Ὁ Ἀδάμ ἀπό μόνος του, μέ κάποιο τρόπο, κάποιο μηχανισμό νά

γεννᾷ ἀπογόνους, νά πολλαπλασιάζει τά δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ὡς συνδημιουργός Του. Δέν τό κάνει αὐτό ὁ Θεός, ἀλλά τοῦ δίνει δεύτερο ἄνθρωπο, ὥστε κοινωνικῶς νά προχωρήσει αὐτός ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀναπαραγωγή τῶν ἀνθρώπων. Καί ὁ ἄνθρωπος αὐτός λαμβάνεται ἐκ τῆς πλευράς του, εἶναι ἴσος δηλαδή μέ τόν Ἀδάμ. Δέν ἀναπλάθεται ἀπό τήν ἀρχή γιά νά δείξει αὐτή τήν ἰσότητα ἡ ὁποία ὑπάρχει. Καί βγαίνει ἀπό τήν πλευρά του καί εἶναι ὅμοιος – «ὄστοῦν ἐκ τῶν ὄστων μου», ἀλλά εἶναι καί διαφορετικός. Ἔχει μία διαφορά, μία μόνο μικρή διαφορά. Αὐτή ἡ διαφορά εἶναι πού δημιουργεῖ τήν δυνατότητα τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Ἀρχίζει λοιπόν ὅλο αὐτό, τό ὁποῖο ὄντως εἶναι ἕνα μυστήριο πού μᾶς υπερβαίνει, ἕνας καταπληκτικός καί ἐκπληκτικός καί μὴ εὐκόλα κατανοητός ἀλλά πάρα πολύ ζωτικός χῶρος, μέσα στόν ὁποῖο καί ὄλοι ἐμεῖς ζοῦμε καί ἀπό τόν ὁποῖο κι ἐμεῖς ἔχουμε προέλθει. Ἔρχεται, λοιπόν, ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐα καί προχωροῦν στόν πολλαπλασιασμό καί στήν ἀναπαραγωγή τοῦ ἀνθρώπου. Πώς γίνεται ἡ ἀναπαραγωγή; Λέει ὁ Θεός, ἡ Τριαδική Θεότης: «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόναν ἡμετέραν καί καθ' ὁμοίωσιν». Ὅπως δηλαδή ὑπάρχει ἡ δική μας κοινωνία ὡς προσώπων, ἔτσι θά κάνουμε καί

τόν ἄνθρωπο νά ἀναπαράγεται μέ ἓνα τρόπο κοινωνικό, καί εἶναι ὁ κοινωνικός τῆς σύζευξης τοῦ ἄνδρα καί τῆς γυναίκας. Ἡ σύζευξη αὐτή ἀπαιτεῖ τήν ἐνότητα. Πρέπει νά ἐνωθοῦν, ὄχι νά εἶναι κοντά, οὔτε μόνο νά εἶναι μαζί, ἀλλά νά εἶναι ἓνα· νά εἶναι καί ἴσοι καί ἓνα. Γι' αὐτό καί λέει πάλι ὁ Παῦλος ὅτι «οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θήλυ... πάντες ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Ἄρα γινόμεστε μιά νέα ὄντοτητα, ἡ ὁποία εἴμαστε καί διαφορετικοί στόν γάμο καί μία νέα ὄντοτητα.

Μέσα ἀπ' αὐτή τή σχέση, λοιπόν, ἡ ὁποία ἔχει καί τό βιολογικό της ὑπόβαθρο καί τό ἀνατομικό της ὑπόβαθρο καί τό γενετικό της ὑπόβαθρο, δύο λογάκια θά πῶ παίροντας θάρρος ἀπό κάτι πού ἄκουσα, Μακαριώτατε, ὅτι χρησιμοποιεῖται καί λίγο στή Χημεία. Θά πῶ ἓνα παράδειγμα λίγο ἀπό τή Βιολογία καί μετά θά πῶ κι ἓνα παραδειγματάκι ἀπό τά Μαθηματικά πολύ ἀπλό. Τά ἀνθρώπινα σώματα εἶναι ἴδια καί στά δύο φύλα. Ἔχουνε μία πολύ σημαντική ἀναπαραγωγική διαφορά κι αὐτή εἶναι στό ἴδιο τό ἀναπαραγωγικό σύστημα

καί στήν ἀναλογία του, στή φυσιολογία του καί στήν κυτταρική παρακαταθήκη του. Ὅλα τά κύτταρα στά σώματά μας στά διάφορα ὄργανα εἶναι ἴδια, τά ἥπατικά στόν ἄνδρα εἶναι ἴδια μέ τά ἥπατικά στή γυναίκα, τά σκελετικά, τά ἐγκεφαλικά, τά νεφρικά, καί οὔτω καθεξῆς. Ὑπάρχουν μόνο δύο κύτταρα πού δέν εἶναι ἴδια. Αὐτά εἶναι τό γενετικό κύτταρο στόν ἄνδρα, τό σπερματοζώριο, καί στή γυναίκα τό ὠάριο. Καί ὄχι μόνο ὅτι εἶναι διαφορετικά· εἶναι μισά καί γι' αὐτό τείνουν νά εἶναι συμπληρωματικά, νά ῥθοῦν νά ἐνωθοῦν τά δύο μαζί. Ἔχουν, ὅπως λένε στή βιολογική γλώσσα, διαφορετικό, ἀπλοειδές γονιδίωμα. Εἶναι ἐλεύθερα τά χεράκια τους. Ὅλα τά ἄλλα κύτταρα εἶναι συμπληρωμένα· αὐτά θέλουν συμπλήρωση. Ἀγωνίζονται γιά συμπλήρωση καί τελικῶς, νά δημιουργήσουν συνθήκες ὁλοκλήρωσης. Ἡ ἔνωση, λοιπόν, τῶν ἀνθρώπων καί στό σῶμα καί ἀκριβῶς σ' αὐτή τή βιολογική πορεία εἶναι κάτι τό ὁποῖο εἶναι μοναδικό καί τούς φέρνει καί τούς κάνει ἓνα γιά νά γεννήσουν στή συνέχεια ἓνα καινούριο ὄργανισμό, ἓνα καινούριο ἄνθρωπο, ἓνα παιδί. Καί ὅπως λέει – ἐγώ θά τήν κάνω αὐτή τήν προέκταση – κάνει ὁ Θεός ἐμᾶς τούς ἀνθρώπους κατ' εἰκόνα δική Του καί ὁμοίωση, τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, ἔτσι ἀξιώνει καί στούς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ὅπως καταλαβαίνετε πρέ-

πει νά είναι έτεροφυλικοί. Δέν θά μπορούσε νά γίνει διαφορετικά – δέν θά μπορούσε ό Άδάμ μέ Άδάμ νά κάνει παιδί. Έρχεται λοιπόν ό Θεός καί δίνει τή δυνατότητα στους δύο ανθρώπους σέ ένα ζευγάρι νά φτιάξουν, νά δημιουργήσουν κατ' εικόνα δική τους, μεταφέροντας ταυτόχρονα κληρονομικά χαρακτηριστικά οί ίδιοι στά παιδιά τους. Αυτό άκριβώς είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό, καθόλου δευτερεύον καί ένέχει μέσα του ένα χαρακτηριστικό ιερότητας. Γιά νά γίνει αυτό, πρέπει νά υπάρξει σωστή ένωση· ένωση όχι μόνο τών σομάτων, αλλά καί τών ψυχών. Αναφέρει πάλι ό Παύλος: «έν μᾶ ψυχῇ συναθλοῦντες», τό πώς δηλαδή οί ψυχές πρέπει νά ένώνονται καί έτσι νά είναι τέλεια καί ψυχοσωματική ή ένωση τοῦ ζευγαριού, από τήν όποία νά προκύψει ένας άνθρωπος, τά παιδιά μας, πού έχουνε άρχή καί αιώνια προοπτική· καί όχι μόνο αιώνια προοπτική, αλλά έχουνε καί θεϊκή προοπτική, γιά νά προχωρήσουν κατ' εικόνα καί όμοίωση Θεού. Τί μεγάλο πράγμα!

Αυτό άκριβώς είναι πού ή Έκκλησία ζει ως μυστήριο. Μέσα από τήν ένωση γίνεται ή συνδημιουργία πού άνεφερε ό π. Άθανάσιος καί αναπαράγεται τό ανθρώπινο είδος καί γεννώνται ψυχές γιά νά κληρονομήσουν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, γιά νά

ζήσουν τόν άγιασμό γιά τόν όποιο έγινε λόγος, γιά νά φτάσουμε άκριβώς σ' αυτή τήν ούράνια κατάσταση. Γι' αυτό στήν άκολουθία τοῦ γάμου έχει μερικές παρά πολύ ώραιες καί σημαντικές λέξεις. Αρχίζει ό ιερέας λέγοντας: «άρμοσον αυτούς, ότι παρά Θεοῦ αρμόζεται άνδρί γυνή» καί πιάνουν τά χέρια τους. Φέρ' τους μαζί, «σύζευξον αυτούς έν όμοφροσύνη»· ένωσε καί τίς καρδιές τους γιά νά προχωρήσουν στά ύπόλοιπα. «Στεφάνωσον αυτούς», όπως τό λέει στή συνέχεια, νά τούς στεφανώσει σ' ένα σῶμα, σέ μία σάρκα· νά τούς κάνει μία όντότητα, ένα πράγμα, μιά τέτοια δύναμη. Αυτή ή δύναμη είναι καί ή δύναμη τής άγάπης, πού πρέπει νά υπάρχει αυτή ή όμόνοια. Καί πριν από αυτό, λέει μάλλον όταν διαβάζει τίς τρεις εύχές έχει κάποιες λέξεις πού τίς επαναλαμβάνει συνέχεια ή Έκκλησία καί αρκετές φορές. Η πρώτη λέξη είναι «καί εύλόγησον αυτούς»· ή δεύτερη «καί διαφύλαξον αυτούς»· καί ή τρίτη είναι «μνημόνευσον αυτούς». Αυτή είναι ή προσευχή τής Έκκλησίας, νά δώσει ό Θεός τήν εύλογία Του σ' αυτό πού πρόκειται νά γίνει. Νά δώσει τήν προστασία Του, νά τούς διαφυλάξει. Καί στό τέλος νά μπορέσουν νά τοποθετηθοῦν μέσα στή μνήμη Του, γιά τήν όποία κι έμεις συνεχώς προσευχόμαστε. Όταν λέμε «Πάντων ύμῶν μνησθείη Κύριος ό Θεός», είναι μιά

προσευχή ὁ καθένας νά ἐγκατασταθεῖ μέσα στή μνήμη τοῦ Θεοῦ, νά μὴν τὸν ξεχάσει ὁ Θεός. Κι ὅταν ὁ ληστής λέει, «Μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου» ζητᾷ νά τοποθετηθεῖ μέσα στήν αἰώνια μνήμη τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ὁποία καί ὅταν φεύγει ἕνας δικός μας ἄνθρωπος καί ὅταν κι ἐμεῖς θά φύγουμε ἡ Ἐκκλησία θά προσευχηθεῖ, νά πεῖ «Αἰωνία ἡ μνήμη», πράγματι νά εἴμαστε μέσα στή μνήμη τοῦ Θεοῦ.

Μέσα σέ ὅλο αὐτό τό πλαίσιο τό προσευχητικό, τό δοξολογικό γίνεται μία ἔντονη προσευχή· γι' αὐτό καί εἶναι μυστήριο, γιὰ νά στηρίξει αὐτή τὴν ἔνωση, γιὰ νά δώσει καρπούς αὐτῆ ἡ ἔνωση, γιὰ νά δημιουργηθεῖ μετὰ ἡ κατ' οἶκον Ἐκκλησία, πού εἶναι ἡ οἰκογένεια καί νά συνεχίζεται ἀκριβῶς τό ἀρχικό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἡ προαιώνιος βουλή τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ δική μας σωτηρία καί εἶναι τό μέγα μυστήριο τῆς εὐσεβείας.

Στό τέλος τοῦ γάμου ἔχει ἄλλες τρεῖς λέξεις πολύ ὠραίες, πού οἱ δύο εἶναι ἴδιες καί γιὰ τὸν ἄντρα καί γιὰ τὴ γυναῖκα. Λέει στὸν ἄντρα:

«Μεγαλύνθητι Νυμφίε ὡς ὁ Ἄβρα-άμ»· νά ἀναδειχθεῖ ἡ μεγάλη σου ἀξία, ὅπως ἀναδείχθηκε τό ὕψος τοῦ Ἄβραάμ. «Εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαάκ καί πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰακώβ»· βγάλε καρπούς. Πῶς θά γίνει αὐτό; Ὅταν ἐργάζεσαι τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Καί στή γυναῖκα πάλι κάτι ἀντίστοιχο λέει: «Μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάρρα καί εὐφράνθητι», λέει ἐδῶ πέρα, νά γεμίσεις ἀπό χαρά, τὴ χαρὰ αὐτῆς τῆς θείας ἐσωτερικῆς σχέσης, πού μπορεῖς νά ἔχεις μέ τὸν σύζυγό σου καί νά πληθυνθεῖς, νά εἶσαι πολύκαρπος «εὐφραينوμένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ»· νά εὐφραίνεσαι μέσα ἀπὸ τὸν σύζυγο καί ἀπὸ τὸν ἄνδρα καί νά μπορέσεις νά πορευθεῖς καί μ' αὐτό τό πνεῦμα τελικῶς νά φυλάττεις τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. Τί ὠραῖο πράγμα πού εἶναι ὅλο αὐτό!

Νά ζεῖ κανεῖς μ' αὐτό τό πνεῦμα, μ' αὐτὴ τὴν ἔμπνευση, μ' αὐτὴ τὴν ἐσωτερικὴ δύναμη, αὐτό πού τὸν ἀξίωσε ὁ Θεός στή ζωὴ του, νά ἐνωθεῖ μ' ἕνα ἄνθρωπο μέ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, νά ἐργαστεῖ μετὰ μέ τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καί πραγματικά νά ἀναδείξει τὴν ἀξία του, δηλαδή τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ μέσα στήν καρδιά του. Αὐτό καί εὐχομαι νά δώσει ὁ Θεός σέ ὅλους μᾶς, νά ζήσουμε τὴν χαρὰ, τὴν τιμὴ, τὴν εὐλογία, τό μεγαλεῖο τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καί τὴν εὐλογία ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς οἰκογένειας.

Ἡ ἐνότητα μέσα στήν οἰκογένεια¹

Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Ο Γάμος, δηλαδή ἡ συμβίωση μεταξύ δύο ἀνθρώπων, ἑνός ἀνδρα καί μίας γυναίκα, εἶναι μία πολύ σοβαρή υπόθεση. Οἱ δύο τους ἀποτελοῦν δύο διαφορετικούς χαρακτήρες – προσωπικότητες. Γιά νά πετύχει ὁ Γάμος καί νά ἐκπληρωθοῦν ὅλοι οἱ σκοποῖ του (ἐνότητα μέ τόν Θεό, ἐνότητα μεταξύ τῶν συζύγων, ἐνότητα γονέων καί παιδιῶν, ὀρθή ἀνατροφή καί διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν) χρειάζονται ἀφ' ἑνός κάποιες βασικές προϋποθέσεις καί ἀφ' ἑτέρου πολύς κόπος καί θυσίες.

Πρὶν προχωρήσω στήν ἀνάπτυξη τοῦ θέματός μου, θά ἤθελα νά τονίσω ὅτι τό θέμα τοῦ Γάμου καί γενικά τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς εἶναι πολύ σημαντικό γεγονός γιά τήν ζωή ἑνός ἀνδρα καί μίας γυναίκα, πού σκέπτονται καί ἀποφασίζουν νά ἐνώσουν τίς ζωές τους. Τό γεγονός ὁμως αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά σημαν-

τικό καί γιά τήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί γιά τήν Κοινωνία.

Ἡ οἰκογένεια, ὅπως πολύ ὀρθά λέγεται, εἶναι τό κύτταρο τόσο τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ὅσο καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Αὐτό στήν πράξη σημαίνει ὅτι ἐάν ἔχουμε ἀποτυχημένους γάμους, τότε θά ἔχουμε ἀποτυχημένη κοινωνία καί ἀποτυχημένη ἐκκλησιαστική ζωή. Τά παιδιά μᾶς ἀποτυχημένης οἰκογένειας θά εἶναι τά αὐριανά μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Κοινωνίας, τά ὅποια καί θά τίς στελεχώνουν. Ὅπως ἀκριβῶς καί τό ἀντίθετο. Τά παιδιά μᾶς ἐπιτυχημένης οἰκογένειας θά εἶναι τά παιδιά πού θά ἀποτελοῦν τούς κληρικούς, θεολόγους, ἐκπαιδευτικούς, ἐπιστήμονες, πολιτικούς κλπ, τῆς κοινωνίας μας. Δέν ἐννοῶ, φυσικά, πετυχημένα καί ἀποτυχημένα παιδιά ἐν σχέσει μόνο μέ τήν ἀκαδημαϊκή καί κοινωνική καταξίωση, ἀλλά κυρίως καταξιωμένα στό ἦθος καί

¹ Τό κείμενο εἶναι ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίον τοῦ Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου *Ἡ ἀγάπη τῆς καρδίας καί ἡ ἀγάπη τῆς λογικῆς*, ἔκδ. Ἐπισκοπῆς Καρπασίας, Κύπρος 2018, σελ. 62-83.

στήν ζωή. Συνεπῶς, τό ἐρώτημα τό ὁποῖο τίθεται εἶναι ποῖες εἶναι οἱ προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες πρέπει νά ἔχει ἕνας Γάμος γιά νά εἶναι ἐπιτυχημένος; Γιά νά ὑπάρχει ἐνότητα καί εὐτυχία μέσα σ' αὐτόν; Στήν συνέχεια θά προσπαθήσω νά ἐκθέσω κάποιες σκέψεις καί πρακτικά σημεῖα, τά ὁποῖα πιστεύω ὅτι εἶναι πολύ οὐσιαστικά καί ἀπαραίτητα νά τά γνωρίζουμε καί τά ὁποῖα μποροῦν νά μᾶς βοηθήσουν νά ὀλοκληρώσουμε τόν σκοπό τοῦ Γάμου...

«Σπουδάζοντες τηρεῖν τήν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης»

Τήν ἡμέρα τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου παρέχεται στους συζύγους ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία τούς ἐνώνει σέ μία σάρκα, σ' ἕνα ἄνθρωπο. Γι' αὐτό καί ὁ Γάμος θεωρεῖται καί εἶναι ἀδιάλυτος. Ἀπό τήν ἡμέρα ἐκείνη οἱ σύζυγοι ἔχουν ὡς φροντίδα νά διατηρήσουν καί νά αὐξήσουν τήν Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στήν οἰκογένειά τους. Νά διατηρηθεῖ καί νά ἐδραιωθεῖ ἡ ἐνότητα μεταξύ τους. Αὐτό σημαίνει ὅτι εἶναι πολύ δύσκολο ἕως

ἀκατόρθωτο, χωρίς πνευματική καί μυστηριακή ζωή νά διατηρηθεῖ ἡ ἐνότητα μέσα σέ μία οἰκογένεια.

Ἐρμηνεύοντας ὁ ἱερός Χρυσόστομος τόν Ἀπόστολο Παῦλο λέγει ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα μᾶς ἐδόθη, ὥστε αὐτούς πού προέρχονται ἀπό διαφορετικές οἰκογένειες καί διαφορετικούς τρόπους ζωῆς καί εἶναι ἐντελῶς διαχωρισμένοι νά τούς ἐνώσει. Γιά νά συμπληρώσει στήν συνέχεια: ὁ Θεός διά τῆς χορηγίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θέλει νά προσδέσει τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο. Ὅχι ἀπλῶς γιά νά εἰρηνεύουν μεταξύ τους χωρίς συγκρούσεις· ὄχι ἀπλῶς γιά νά ἀγαπᾶ ὁ ἕνας τόν ἄλλο, ἀλλά σέ ὅλα τά θέματα πού τούς ἀπασχολοῦν νά εἶναι μία ψυχή. Νά τά ἀντιμετωπίζουν ὡς ἕνας ἄνθρωπος... Αὐτό τόν δεσμό, τόν πνευματικό, πού εἶναι καρπός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νά δημιουργήσουμε καί μεταξύ μας καί μέ τόν Θεό.

Ὁ Γάμος γιά νά καταξιωθεῖ, νά ἐπιτύχει καί νά σωθεῖ, πρέπει νά περάσει μέσα στήν Ἐκκλησία. Νά ζεῖ μέσα στήν ἱερά ἀτμόσφαιρά της, τήν μυστηριακή καί πνευματική ζωή. Μέσα ἀπό αὐτή κανεῖς καθαρίζεται ἀπό τά πάθη, φωτίζεται, καί ἀγιάζεται.

Πρέπει ὁ Γάμος καί γενικά ἡ συμβίωση νά ὑπερβεῖ τόν βιολογικό, τόν φυσικό χαρακτήρα του καί νά γίνεῖ ἕνα ἐκκλησιαστικό γεγονός. Αὐτό πραγματοποιεῖται κυρίως διά τῆς με-

τοχῆς στό
κατ' ἔξοχὴν
Μυστήριον τῆς

Θ. Εὐχαριστίας. Διὰ

τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐνώνεται μέ τὴν ζωοποιό Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ μέ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκογένειας. Ἡ σχέση τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας, πλέον, δέν εἶναι μόνο σαρκική καὶ συναισθηματική. Μία σχέση ἀνθρώπινη, ἀλλά μία πραγματική - ὄντολογική σχέση μέ ἰσχυρό καὶ ἀκλόνητο σύνδεσμον τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Δυστυχῶς, πολλοὶ ἄνθρωποι θεωροῦν τὸν Γάμον καὶ τὰ οἰκογενειακά βάρη καὶ φροντίδες ὡς ἐμπόδια γιὰ νὰ ἐκκλησιάζονται καὶ νὰ ἐκκλησιοποιῶνται. Ὅταν ἡ ζωὴ τῆς οἰκογένειας συνδεθεῖ μέ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας γίνεται εὐλογημένος ὁ Γάμος. Ἐπειδὴ εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ μὴν βιώσει ἡ οἰκογένεια προβλήματα, ἀσθένειες, πειρασμούς καὶ ἀντιξοότητες, ἡ μετοχὴ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐλαφρύνει τὸ βάρος. Ἀφήνει ἀνοιγμὰ γιὰ νὰ περάσει ὁ Θεὸς στὴν ζωὴν μας. Νὰ τὴν ἀνακαινίσαι, νὰ τὴν στηρίξει καὶ νὰ τὴν βοηθήσει νὰ ὑπερβεῖ τίς πολυποίκιλες δυσκολίες. Ἐρχεται ὁ Θεός, ἢ καλύτερα τοῦ δίνουμε ἑμεῖς τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσει ὅσα δέν μπορούμε ἑμεῖς ὡς ἄνθρωποι νὰ κάνομε.

Ὁ Γάμος γιὰ νὰ ἐπιτύχει καὶ νὰ σωθεῖ, πέραν τῆς κατανόησης καὶ

τῆς ὑπέρβασης τῆς διαφορετικότητας, μέσα ἀπὸ τίς πνευματικὲς προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες περιγράψαμε πιὸ πάνω, χρειάζεται νὰ βιώνει τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Πρακτικά, ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ μέσα στὸν Γάμον ἐκφράζεται μέ τὰ πιὸ κάτω.

α) Γνώση καὶ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ: Μέ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ θεραπεύουμε τὰ πάθη μας. Ὑπερβαίνουμε τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες μας καὶ φθάνουμε ἀφ' ἑνὸς στὴν κοινωρία μέ τὸν Θεὸ καὶ ἀφ' ἑτέρου στὴν μεταξύ μας κοινωρία. Ὅταν ἡ ζωὴ τῆς οἰκογένειας διαμορφωθεῖ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πνευματικὸ πλαίσιο, ὡς φυσικὸ ἀποτέλεσμα, τὰ μέλη τῆς ἀποκτοῦν ἕνα φρόνημα, μία πίστη, μία ἐλπίδα, ἕνα τρόπο ζωῆς. Ἀντιλαμβάνεται κάποιος ὅτι μιὰ τέτοια ζωὴ μπορεῖ νὰ διατηρήσει ἰσόβια ἐνωμένο τὸν Γάμον.

β) Τὸ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Γάμου εἶναι ἀσκητικὴ μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, φαίνεται καὶ μέσα ἀπὸ τὸ Μυστήριον καὶ πιὸ συγκεκριμένα στό σημεῖον τοῦ «Χοροῦ τοῦ Ἡσαΐα».

Τοῦ ζεύγους προηγεῖται ὁ ἱερέας, ὁ ὁποῖος κρατᾷ τὸ Εὐαγγέλιον. Αὐτὸ δείχνει ὅτι στὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς πρέπει νὰ προηγεῖται ὁ Πνευματικὸς Πατέρας. Ὅχι ὡς ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, ἀλλά κρατώντας τὸ Εὐαγγέλιον. Μέ βάση τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν ζωὴν τῶν Ἁγίων καὶ γενικά τῆς Ἐκκλησίας νὰ βοηθᾷ καὶ νὰ καθοδηγεῖ τὴν οἰκογένειαν. Ἐφαρμόζον-

τας τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ θά βρίσκονται σέ κοινωνία μαζί Του καί μεταξύ τους.

Στά πλαίσια τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς συμπεριλαμβάνεται ἡ προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ μετάνοια, ἡ προσοχή στόν ἑαυτό μας, ἡ ἐγκράτεια, ἡ μελέτη κλπ.

Ἔλα αὐτά δέν εἶναι στέρηση τῆς ἐλευθερίας, τῆς χαρᾶς, τῆς κοινωνικότητας. Ἡ ὀρθή βίωσή τους βοηθᾷ ἀφ' ἑνός νά ἰσχυροποιήσουμε τήν θέλησή μας καί ἀφ' ἑτέρου νά ὑπάρχει ἡ ὀρθή ἐνότητα μεταξύ μας.

«Πρότυπο στήν ζωή μας πρέπει νά εἶναι ὁ Χριστός»

Ἔλλοι πρέπει νά ζοῦν τήν ἐνότητα μέ τόν Χριστό, μιμούμενοι ἀφ' ἑνός τήν ζωή Του καί ἀφ' ἑτέρου ζώντας τήν μυστηριακή ἐνωση.

Ἔπως ὁ Χριστός ἀγαπᾷ τήν Ἐκκλησία, ἔτσι καί οἱ σύζυγοι πρέπει νά ἀγαποῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλο.

α) Ἔ Χριστός δέν καταργεῖ τόν ἄνθρωπο. Ἔ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση καί τήν ἐνωσε μέ τήν θεία Του

φύση. Δέν τήν κατήργησε. Τήν ἐνωσε ὑποστατικά στό ἕνα καί μοναδικό πρόσωπό Του, ἀλλά δέν τήν ἀπορρόφησε. Στήν ἐνωση αὐτή ὁ Θεός παρέμεινε Θεός, χωρίς νά μετατραπῆ σέ κάτι ἄλλο, καί ὁ ἄνθρωπος παρέμεινε ἄνθρωπος, χωρίς νά γίνεῖ κάτι διαφορετικό. Τήν σάρκα πού προσέλαβε ὁ Θεός τήν ἔκανε δική Του σάρκα χωρίς νά τήν καταργεῖ ἢ μετατρέπῃ σέ κάτι ἄλλο. Στό πρόσωπό Του ἔχουμε τήν τέλεια ἐνωση. Τό ἴδιο καλοῦνται νά κάνουν καί οἱ σύζυγοι μέσα ἀπό τό Μυστήριο τοῦ Γάμου. Νά προσλάβῃ ὁ ἕνας τόν ἄλλο χωρίς νά τόν καταργεῖ. Χωρίς νά θέλῃ νά τόν κάνει νά σκέπτεται, νά συμπεριφέρεται, νά ἐνεργεῖ ὡς νά εἶναι κάποιος ἄλλος. Ἔ Χριστός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, γιά νά τήν ἐνώσει μέ τήν θεία Του, μέ σκοπό νά τήν θεραπεύσει καί νά τήν καταστήσει ἀγία καί ἁμωμη. Ἔτσι καί οἱ σύζυγοι πρέπει νά προσλαμβάνουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο γιά νά τόν θεραπεύσει καί βοηθήσει νά φθάσει στήν πνευματική ὀλοκλήρωση.

β) Σέβεται τήν ἐλευθερία τοῦ ἄλλου. Δέν τόν πνίγει. Τοῦ ἀφήνει χῶρο, τόν ἀλληλοπεριχωρεῖ. Ἡ τελευταία αὐτή λέξη ἔχει μεγάλη σημασία. Σημαίνει ὅτι ὁ ἕνας μπαίνει μέσα στόν ἄλλο καί ταυτόχρονα μιλοῦν, σκέπτονται καί ἐνεργοῦν μέ τέτοιο τρόπο, πού ὁ ἕνας ἀναπαύει τόν ἄλλο. Τοῦ κάνει χῶρο νά αισθάνε-

ται και να κινείται άνετα.

Είναι τέτοια ή σχέση τους που ο ένας λαχταρά να είναι μαζί με τον άλλο.

γ) Συγχωρεί. Τό να λέει ο ένας στον άλλο συγγνώμη και να μην κρατεί μέσα του κακία για τὰ λάθη που γίνονται δέν είναι ένδειξη αδυναμίας, αλλά πνευματικής δύναμης. Έσωτερικής ευγένειας και ανωτερότητας, που προλαβαίνει και θεραπεύει όλα τὰ προβλήματα, με πνευματικό και όχι ανθρώπινο τρόπο.

δ) Τρέφει τούς πιστούς. Τό ίδιο και οί σύζυγοι, ο ένας τρέφει και διατηρεί στην ζωή τον άλλο με την φροντίδα, με την αγάπη και την ανοχή του.

ε) Δέν θέλει την τιμωρία τους, αλλά την σωτηρία τους. Όταν γίνεται κάποιο λάθος, που είναι αναπόφευκτο να γίνουν λάθη, πρέπει να προσπαθοῦμε να τὰ διορθώσουμε. Να αναζητοῦμε ευθύνες και τιμωρία. Κάτι τό οποίο έγινε αποτελεί τελεσμένο γεγονός και ὅσο και ἂν αναζητοῦμε τὰ γιατί, δέν διορθώνεται. Ἡ αἰτία τῆς διάσπασης τῆς οικογένειας, φρονῶ ὅτι είναι τὰ πολυποίκιλα γιατί. *Γιατί να τό πει. Γιατί να τό κάνει. Γιατί να πάει ἐκεῖ. Γιατί να μιλήσει ἔτσι... γιατί... γιατί... γιατί....* Ἡ θεραπεία τῶν προβλημάτων ἐπιτυγχάνεται μέσα ἀπό την

ταπείνωση, την ἀνοχή, την ἀναζήτηση τῶν βαθύτερων αἰτιῶν τους και κυρίως με την Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ σκοπός τοῦ ἀνθρώπου είναι, μέσα ἀπό ὅλες τίς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς του, να ἀποκτήσει την Χάρη τοῦ Χριστοῦ και να σωθεῖ. Ὁ Γάμος με την οικογενειακή του ζωή είναι ἕνα πεδίο και μέσο για να φθάσει κάποιος μέσα ἀπό την πνευματική συμβίωση στην τελειότητα και την θέωση. Ἡ ὑπαρξη τῶν ἄλλων προσώπων δέν καταργεῖ την ἐλευθερία μας, αλλά μᾶς βοηθᾶ να θεραπεύσουμε τὰ δικά μας πάθη και να γίνουμε ὄντως ἐλεύθεροι. Αὐτό που μᾶς ταλαιπωρεῖ και μᾶς κάνει να υποφέρουμε δέν είναι οί ἀδυναμίες τῶν ἄλλων, αλλά τὰ δικά μας πάθη και κυρίως ὁ ἐγωισμός που ἐμφωλεύει μέσα μας. Ἡ ἐνότητα μέσα στην οἰκογένεια ἐπιτυγχάνεται με την θεραπεία τῶν παθῶν. Τόσο ὁ ρόλος τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας, ὅσο και ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας συνίστανται στό να βοηθήσουν σ' αὐτή την θεραπεία, ὥστε μέσα στον ἄνθρωπο να ὑπάρχει καθαρότητα, ἀπλότητα και ἡ ἐνοποιός Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ γάμος, μυστήριο ἀγάπης¹

† Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη

Εἶναι κοινή διαπίστωση ὅτι σήμερα ὁ γάμος περνᾷ κρίση. Αυτό μαρτυρεῖ τό πλήθος τῶν διαζυγίων. Αυτό μαρτυροῦν τά τόσα ζευγάρια πού χωρίζουν ἢ φθάσουν στό διαζύγιο ζοῦν κατά συνθήκη καί κατ' ἀνοχή συζυγική ζωή καί δέν βρίσκουν καμιά εὐτυχία καί καμιά χαρά στόν δεσμό τους.

Ἐνα σοβαρό αἴτιο τῆς κρίσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι οἱ «ἐρχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν» Χριστιανοί δέν ζοῦν τόν γάμο τους, ὡς Μυστήριο.

Πολλοί Χριστιανοί ἐπηρεασμένοι ἀπό τό κοσμικό καί ἄθεο κλίμα τῆς ἐποχῆς μας, πού εἶναι σήμερα διάχυτο (ἐφημερίδες, τραγούδια, περιοδικά, θεάματα, διαφημίσεις) ἀντιλαμβάνονται τόν γάμο ὡς ἕνα φυσικό, βιολογικό ἢ κοινωνικοοικονομικό μόνο γεγονός. Ὁ πανσεξουαλισμός ἔχει ἐπηρεάσει βαθύτατα τή σκέψη τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου μέ ἀποτέλεσμα νά τοποθετεῖ τήν εὐτυχία τοῦ ἀποκλειστικά καί μόνον στό σέξ. Ἔτσι ὁ γάμος θεωρεῖται ὡς ἕνα νόμιμο καί ἐγκραμένο ἀπό τήν κοινωνία ἐρωτικό παιχνίδι, χωρίς καμιά συνείδηση εὐθύνης καί ἀποστολῆς. Ὄταν πα-

ρέλθει ἡ ἐρωτική εὐχαρίστηση τότε καί ὁ γάμος δέν ἔχει νόημα. Οἱ σύζυγοι χωρίζουν γιά νά βροῦν νέο σύντροφο καί νέα περιπέτεια.

Ὄταν ὁμως ὁ γάμος μένει ἕνα φυσικό καί κοινωνικό γεγονός χωρίς νά γίνει «μυστήριο», χωρίς, δηλαδή, νά περάσει μέσα στήν Ἐκκλησία, τή Βασιλεία αὐτή τοῦ Θεοῦ, καί νά μεταμορφωθεῖ, δέν εἶναι δυνατόν νά σωθεῖ καί νά σώσει.

Ὁ γάμος ὡς φυσικό καί κοινωνικό γεγονός ἀνήκει στόν κόσμο πού ὑπάρχει ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας. Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι ὁ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας κόσμος, ζωή, ἄνθρωπος, φύση, κοινωνία, εἶναι ἀλύτρωτα. Εἶναι ὄψεις τοῦ πεσόντος κόσμου, πού λόγω τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἔχει δηλητηριασθεῖ, ἔχει ἀρρωστήσει θανάσιμα. Ἔτσι καί ὁ γάμος ὡς γεγονός φυσικό ἢ κοινωνικό εἶναι ἀρρωστος καί ἀδύνατος ἀπό τήν ἴδια του τή φύση νά λυτρώσει τόν ἄνθρωπο καί νά τοῦ χαρίσει ἀκεραία καί ὀλοκληρωμένη ζωή.

Ὄταν ὁ γάμος γίνει «μυστήριο» μεταθέτει τούς συζύγους καί τόν φυσικό τους γάμο ἀπό τόν παλαιό, ἀλύτρωτο καί χωρίς Θεό κόσμο τοῦ ἐγω-

1. Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τό βιβλίο τοῦ ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη *Ὁ Γάμος, Μυστήριον Ἀγάπης*, ἔκδ. Ἰ.Μ. Χαλκίδος, 1973 σ. 29 καί ἀναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἰστοσελίδα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἐγκωμης, στόν σύνδεσμο <https://bit.ly/47j1rRj> (9/9/24).

μοῦ, τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου, στόν καινό, θε-ανθρώπινο κόσμο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀγάπης, τῆς Ἐκκλησίας.

Κάθε Μυστήριο, ἄλλωστε, εἶναι μία μετάβαση καί μία μεταμόρφωση τοῦ παλαιοῦ κόσμου καί τῆς παλαιᾶς ζωῆς στόν καινό κόσμο καί καινή «ἐν Χριστῷ» ζωή, πού προσφέρεται ὡς δῶρο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἰδιαίτερος μέ τό Ἅγιο Βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ἀφήνει τόν παλαιό κόσμο γιά νά εἰσέλθει ὀριστικά στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί μέ τή Θεία Εὐχαριστία ἐνώνεται διά τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ἁγία Τριάδα καί ὅλους τούς λυτρωμένους πιστούς.

Χωρίς τή Θεία Εὐχαριστία δέν θά ὑπῆρχε ἡ Ἐκκλησία, διότι οἱ πιστοί δέν θά μποροῦσαν νά ἐνωθοῦν μέ τόν Θεό καί νά γίνουν «ἐν νέον θεανθρώπινον σῶμα».

Αὐτό πού γίνεται στή Θεία Εὐχαριστία γίνεται καί στό Μυστήριο τοῦ Γάμου. Οἱ σύζυγοι ἐνώνονται μέ τόν Χριστό καί διά τοῦ Χριστοῦ μεταξύ τους σέ μία αἰωνία καί θεανθρώπινη ἔνωση. Ἀπό μία ἔνωση τοῦ παλαιοῦ, ἀρρωστημένου κόσμου μεταμορφώνονται σέ μία ὑγιή «ἐν Χριστῷ» ἔνωση μέσα στήν καινή κτίση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἀπλούστερα: Μέ τό Μυστήριο τοῦ Γάμου δέν ἐνώνεται μόνο ὁ γαμπρός καί ἡ νύφη, ἀλλ' ἐνώνεται μαζί τους καί ὁ Χριστός ἢ μᾶλλον καί οἱ δύο ἐνώνονται «ἐν τῷ Χριστῷ», ὁ ὁποῖος κάνει ἔτσι τήν ἔνωσή τους ἅγια, τέλεια, ὑγιή, θεανθρώπινη.

Ἐννοεῖται ὅτι γιά νά εἶναι ὁ γάμος ἕνα γεγονός μεταμορφώσεως στίς διαστάσεις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δέν ἀρκεῖ ἀπό μέρους τῶν μελλονύμφων τυπική παρακολούθηση τῆς ιερολογίας τοῦ Γάμου χωρίς καμία συνειδητή συμμετοχή στό τελούμενο Μυστήριο.

Μετά ἀπό μία συνειδητή συμμετοχή στό Μυστήριο ἰδρύεται ἕνα νέο «σπίτι», μία μικρή Ἐκκλησία, ἕνα μικρό Βασίλειο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι τό Μυστήριο ἀρχίζει, ὅπως καί τά ἄλλα Μυστήρια, μέ τήν εὐλογία τῆς Ἁγίας Τριάδος: «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...». Ὅ,τι ἐνώνει τούς συζύγους δέν εἶναι μόνον ἡ φυσική ἔλξη τῶν δύο φύλων, ἡ κοινωνική σκοπιμότητα κ.τ.λ. ἀλλά πρῶτιστα ὅλων ὁ Χριστός. Εἰς τό νέο σπίτι δέν βασιλεύει αὐταρχικά ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναίκα, ἀλλά ὁ Χριστός, διότι καί οἱ δύο θέλουν νά κάνουν τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ καί ὄχι τό δικό τους θέλημα. Μέ τήν ἴδρυση τῆς Χριστιανικῆς οἰκογένειας ἰδρύεται ἕνα μικρό Βασίλειο τοῦ Θεοῦ. Οἱ σύζυγοι κατά τήν ιεροτελεστία στεφανώνονται ὡς βασιλεῖς, ἐνῶ ψάλλεται τό «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν δόξη καί τιμῆ στεφάνωσον αὐτούς».

Εἶναι τόσον ἅγια ἡ θεανθρωπίνη ἔνωση τοῦ κατά Θεόν Γάμου, ὥστε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τό στόμα τοῦ Χριστοῦ, παρομοιάζει τή σχέση τῶν συζύγων μέ τή σχέση τοῦ Χριστοῦ πρός τήν Ἐκκλησία. «Τό μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν ἐγώ δέ λέγω εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν» (Ἐφεσ. ε', 32).

Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι γιά νά εἶναι ὁ γάμος μία φανέρωση καί μία ἀποκάλυψη

τοῦ γάμου τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ἐκκλησία, πρέπει οἱ σύζυγοι συνεχῶς νά ξεπερνοῦν τόν παλαιό ἄνθρωπο πού κρύβουν μέσα τους, νά σταυρώνουν τόν ἐγωισμό καί τά πάθη τους καί νά ἀποκτοῦν σέ βάθος τήν ἀγία ἀρετή τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή ὁ Γάμος εἶναι μία συμμετοχή στόν θάνατο καί τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Κανείς δέν μπορεῖ νά ζήσει τήν καινή, δηλ. νέα, ἀναστημένη ζωή τοῦ Χριστοῦ, ἐάν δέν σταυρωθεῖ πρῶτα μαζί του καί δέν θάψει τόν παλαιό ἄνθρωπο. Οἱ δύο σύζυγοι βοηθοῦνται ἀμοιβαίᾳ νά σταυρώσουν τόν παλαιό ἄνθρωπο. Αὐτό εἶναι πολύ δύσκολο. Εἶναι ἓνα εἶδος μαρτυρίου. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι στήν ἀκολουθία τοῦ Γάμου ψάλλεται τό «Ἁγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καί στεφανωθέντες...», ἐνῶ γίνεται μία λιτανεία στή ὁποία προηγείται ὁ Ἱερέας κρατώντας τό ἱερό Εὐαγγέλιο. Ἡ λιτανεία αὐτή μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ Γάμος εἶναι μία συνεχῆ πορεία τῶν συζύγων πρὸς τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἓνας συνεχῆ ἀγῶνας γιά τήν κατάκτηση τῆς ἀγιότητας. Ἡ πορεία αὐτή τῶν συζύγων θά γίνει προηγουμένου τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Εὐαγγελίου στόν μαρτυρικό δρόμο τοῦ καθημερινοῦ τους ἀγῶνα νά ἀπαρνοῦνται τόν κακό ἐαυτό τους καί νά κάνουν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, προ-

σφερόμενοι στόν σύντροφο τῆς ζωῆς τους.

Ἐάν οἱ χριστιανοί σύζυγοι δέν ἀποδεχτοῦν τόν γάμο τους ὡς ἀγῶνα καί θυσία, πῶς θά ἐπιζήσει ἡ σχέση τους ὅταν ἐμφανισθοῦν οἱ πρῶτες δυσκολίες;

Αὐτά δέν ἐξαντλοῦν τήν ὀρθόδοξη θεολογία τοῦ γάμου. Αποτελοῦν ἀπλῶς ὀρισμένες εἰσαγωγικές σκέψεις.

Πρέπει πάντως νά κατανοηθεῖ ὅτι ὁ γάμος καί ἡ οἰκογένεια δέν μποροῦν νά σωθοῦν, ἐάν οἱ χριστιανοί σύζυγοι δέν κατηχηθοῦν καί δέν ἀποκτήσουν συνείδηση τῆς οὐσίας τοῦ γάμου, ὡς Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Πολλά ἔχουμε νά κάνουμε πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας. Τό ἔργο μας δέν εἶναι ἔργο ληξιάρχου – εὐλογίας καί καταγραφῆς ἑνός κοινωνικοῦ γεγονότος – ἀλλά ἔργο ποιμένα καί χειραγωγοῦ ἐν Χριστῷ.

Οἱ μελλόνυμφοι, οἱ νεόνυμφοι καί οἱ ἔγγαμοι χριστιανοί πρέπει νά διδαχτοῦν ἀπό τούς ποιμένες τους ποιά σημασία ἔχει ὁ γάμος τους, γιατί εἶναι «μυστήριον» καί πῶς μποροῦν «ἀξίως» νά περάσουν τήν ἔγγαμη ζωή τους. Στό δύσκολο αὐτό ἔργο μας – ἔργο πράγματι ποιμαντικό-πρέπει νά βοηθηθοῦμε καί ἀπό τούς λαϊκούς ἀδελφούς, πού εἶναι «τά χέρια καί τά πόδια» τῶν κληρικῶν.

Ὁ ἀγιασμός καί ἡ σωτηρία τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογένειας δέν εἶναι ἔργο μόνον τοῦ Ἐπισκόπου καί τῶν Πρεσβυτέρων, ἀλλ' ὀλόκληρης τῆς κοινότητος, τῆς ἐνορίας καί γι' αὐτό ὅλοι καλοῦνται νά συμπαρασταθοῦν στούς ποιμένες ὁ καθενας κατά τήν κλήση του καί τό δοθέν χάρισμα πού πήρε.

Άγιου Παΐσιου τοῦ Ἁγιορείτου

Ἡ ἀγάπη μεταξύ τῶν συζύγων¹

Ἐπιμέλεια: Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

Μεταξύ τους τὰ ἀνδρόγυνα πρέπει νά ἔχουν ὡς θεμέλιο τῆς ζωῆς τους τήν ἐξαγνισμένη ἀγάπη, πού βρίσκεται μέσα στήν πνευματική ἀρχοντιά, στή θυσία. Ἡ γυναίκα νά δίνει στόν ἄντρα τήν ἐμπιστοσύνη, τήν ἀφοσίωση καί τήν ὑπακοή καί ὁ ἄνδρας νά δίνει στή γυναίκα τή σιγουριά ὅτι μπορεῖ νά τήν προστατέψει. Νά ἀγαπάει ὁ ἕνας τόν ἄλλον γι' αὐτό πού τοῦ χαρίζει. Νά ἔρχεται πάντα ὁ ἕνας στή θέση τοῦ ἄλλου, νά τόν πονάει καί νά τόν καταλαβαίνει. Ὁ καθένας σας νά ταπεινώνεται στόν ἄλλον καί νά μιμείται τίς ἀρετές του. Νά ἀνέχεσθε ἀκόμη καί τίς ἰδιοτροπίες μεταξύ σας, διότι ὁ Χριστός πού εἶναι ἀναμάρτητος καί θυσιάστηκε γιά τίς ἁμαρτίες μας, μᾶς ἀνέχεται ὅλους καί μᾶς συγχωράει. Οἱ μικροδιαφορές στόν χαρακτήρα νά μὴν σᾶς ἀπασχολοῦν. Αὐτό εἶναι καλό σημάδι γιά νά προχωρήσει μιά ἀρμονική οἰκο-

γένεια, διότι εἶναι ἀπαραίτητο σάν τό κουμπί πού σπρώχνει τή μηχανή γιά νά παίρνει ἐμπρός ὅπως καί τό κουμπί πού φρενάρει τή μηχανή. Ὅσο μπορεῖτε νά προσπαθεῖτε νά φέρεστε μέ πνευματικό τρόπο ὁ ἕνας στόν ἄλλο καί νά ὑπάρχει μεταξύ σας ἀγάπη καί κατανόηση. Νά κάνει ὁ καθένας τό θέλημα τοῦ ἄλλου συζύγου καί νά ζεῖτε ἀρχοντικά. Νά ἀναζητᾶτε τί ἀρέσει στόν ἄλλο καί αὐτό νά κάνετε. Ἡ πραγματική ἀγάπη ἔχει ἀνιδιοτέλεια καί σύνεση, δέν ἔχει μέσα τόν ἑαυτό μας, τό ἐγώ μας. Νά καλλιεργεῖτε λοιπόν τήν ἀρετή τῆς ἀγάπης γιά νά μένετε ἐνωμένοι πάντοτε οἱ δύο γιά νά μένει μαζί σας καί ὁ τρίτος, ὁ γλυκύτατος μας Χριστός πού σκορπᾶ σέ αὐτούς πού ζοῦν κοντά του τή χαρά, τή εὐλογία καί τή Χάρη του καί μεταβάλλει ὅλα τὰ πικρά φαριμάκια σέ γλυκά σιρόπια.

¹ Πηγή: Ἁγίου Παΐσιου Ἁγιορείτου, *Λόγοι, τ. Δ', Οἰκογενειακή ζωή*, ἐκδ. Ἱερὸν Ἡσυχαστήριον Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης.

Ἁγίου Παΐσιου Ἁγιορείτου, *Διδαχές καί Ἀλληλογραφία*, ἐκδ. Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτήρος, Μήλεσι 2007.

Ὁ ἑορτασμός τῆς μνήμης πάντων τῶν ἐν τῇ γῆσῳ Κύπρω διαλαμψάντων Ἁγίων

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Σ ἐ κάθε ἡμέρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἐορτάζεται ἡ μνήμη πολλῶν ἁγίων, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων ἀκοῦμε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ὁρθρου, ὅταν ἀναγινώσκεται τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας. Στὴν ἀνεξάντλητη χορεία τῶν ἁγίων, ὥστόσο, δὲν περιλαμβάνονται μόνο οἱ ἅγιοι ποὺ καταγράφονται στὸ Συναξάριον κάθε ἡμέρας. Περιλαμβάνεται καὶ πλῆθος ἄλλων ἁγίων ἀφανῶν καὶ ἀγνώστων, παλαιότερων καὶ νεωτέρων, ἀφοῦ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν παύει νὰ γεννᾷ συνεχῶς νέους ἁγίους. Ἔτσι, λοιπόν, γιὰ νὰ ἐορτάζονται ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀφανεῖς καὶ ἀγνοστοὶ ἅγιοι, καθιερώθηκε πέραν τῆς καθ' ἡμέραν μνήμης τους νὰ ἐορτάζονται καὶ διάφορες ομάδες ἁγίων, κυρίως μὲ βάση τὸ κριτήριό τῆς τοπικότητος.

Κατ' ἀρχὰς ἡ Ἐκκλησία μας καθιέρωσε τὸν ἐορτασμό τῶν Ἁγίων Πάντων κατὰ τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν Πεντηκοστή. Ὁ συγκεκριμένος ἐορτασμός καθιερώθηκε ὄχι μόνο γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀφανεῖς καὶ ἀγνώστους ἁγίους, ἀλλὰ καὶ γιὰ

νὰ μᾶς φανερώσει μιὰ βαθύτατη θεολογικὴ ἀλήθεια: ὅτι οἱ ἅγιοι ἀποτελοῦν τὴν ἄμεση συνέπεια τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ ὑπερῶον τῆς Σιών, τὴν πρώτη καὶ σημαντικότερη ἀπόδειξη τῆς παρουσίας καὶ ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν πρώτη καὶ σημαντικότερη ἀπόδειξη τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι καὶ παραμένει μιὰ διαρκῆς Πεντηκοστή. Ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος «διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν», ἔζησε ἀνάμεσά μας ὡς ἓνας ἐξ ἡμῶν, ἔπαθε, σταυρώθηκε, ἀναστήθηκε καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάληψή Του στοὺς οὐρανοὺς μᾶς ἀπέστειλε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, ποὺ ἀποτελεῖ ἔκτοτε τὴν ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ ἔχουμε ἐμεῖς οἱ χοῖκοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ τὴ δυνατότητα νὰ γίνουμε κατὰ Χάριν θεοί, νὰ γίνουμε ἅγιοι.

Κατὰ τὸ πρότυπο τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων Πάντων καθιερώθηκε σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἡ μνήμη διαφόρων ομάδων ἁγίων. Ἔχουμε, ὡς ἐκ τούτου, τὴ

μνήμη πάντων τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει διαλαμφάντων ὁσίων πατέρων (Β΄ Κυριακή Ματθαίου), πάντων τῶν Νεομαρτύρων τῶν μετὰ τὴν Ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως μαρτυρησάντων (Γ΄ Κυριακή Ματθαίου), πάντων τῶν ἐν Σινᾶ καὶ Ραϊθῶ ἀναιρεθέντων ὁσίων πατέρων (14 Ἰανουαρίου), πάντων τῶν ἐν

ἀσκήσει λαμφάντων ἁγίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν (Σάββατον τῆς Τυρινῆς) κ.ο.κ. Ἀναμενόμενο ἦταν νὰ καθιερωθεῖ καὶ ὁ ἑορτασμός τῆς μνήμης ὅλων τῶν ἁγίων ποὺ διέλαμψαν σὲ συγκεκριμένες πόλεις ἢ συγκεκριμένες γεωγραφικὲς περιοχὲς (π.χ. Θεσσαλονίκη, Χίος, Εὐβοία, Ἠπειρος κ.ο.κ.).

Στὴν ἴδια γραμμὴ κινήθηκε πρὶν ἀπὸ ἀρκετὲς δεκαετίες καὶ ἡ Ἱερά Μονὴ Σταυροβουνίου, πρωτοστατώντας στὴν καθιέρωση τῆς μνήμης πάντων τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ διαλαμφάντων ἁγίων, Ἀποστόλων, Μαρτύρων, Ἱεραρχῶν καὶ Ὁσίων κατὰ τὴν πρώτη Κυριακὴ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου. Τὴ σχετικὴ ἀκολουθία, καθὼς καὶ τὶς λοιπὲς συναφεῖς ἀκολουθίες (Χαιρετισμούς καὶ Παρακλητικὸν Κανόνα) συνέγραψε ὁ Ἅγιος Γεράσιμος ὁ Μικραγιαννανίτης, ὁ μέγας αὐτὸς ὑμνογράφος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ποὺ προσφάτως κατετάγη στὸ ἀγιολόγιό τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ Κύπρος μας

ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ὡς νῆσος τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων. Ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος τὴν ἐπέλεξε ὡς τὸν πρῶτο του σταθμὸ κατὰ τὴν πρώτη του ἀποστολικὴ περιοδεία, κατὰ τὴν ὁποία τὸν συνόδευε τόσο ὁ ἰδρυτὴς καὶ προστάτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Κύπρου Ἀπόστολος Βαρνάβας ὅσο καὶ ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, μὲ καταγωγὴ καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν Κύπρο. Ἔτσι, λοιπόν, ἡ ἰδιαιτέρη μας πατρίδα εἶχε τὴ μεγάλη εὐλογία νὰ δεχθεῖ τὴν πίστη στὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Πρωτοκορυφαίου Ἀποστόλου Παύλου καὶ μάλιστα πρώτη μετὰ τὶς πόλεις τῆς Παλαιστίνης, ποὺ εἶναι τὸ λίκνο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὴν περαιτέρω ὀργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀνέλαβαν μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολο Βαρνάβα μεγάλες ἀποστολικὲς μορφές: ὁ Ἅγ. Λάζαρος ὁ τετραήμερος καὶ φίλος τοῦ Κυρίου μας ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος Κιτίου, ὁ Ἅγ. Ἀπόστολος Τυχικὸς ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως, ὁ Ἅγ. Ἐπαφρᾶς ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος Πάφου, ὁ Ἅγ. Αὐξίβιος ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος Σόλων καὶ ὁ Ἅγ. Ἡρακλείδιος ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος Ταμασοῦ.

Στὸ διάβα τῶν αἰῶνων ἡ Κύπρος

μας ανέδειξε πλήθος αγίων. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν κυπριακῆς καταγωγῆς καὶ ἄλλοι ἔζησαν καὶ ἔδρασαν μὲν στὴν Κύπρο χωρὶς νὰ εἶναι κυπριακῆς καταγωγῆς, ὅπως ὁ Ἅγ. Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Σαλαμίνας ἢ Κωνσταντίας, ἀλλὰ καὶ οἱ τριακόσιοι περίπου ὄσοι πού ἦρθαν στὴν Κύπρο ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη, οἱ ἀποκαλούμενοι Ἀλαμανοί. Ἀπὸ τοὺς κυπριακῆς καταγωγῆς ἀγίους ἄλλοι γεννήθηκαν καὶ ἔδρασαν στὴν Κύπρο, ὅπως ὁ Ἅγ. Σπυρίδων ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος, πού συμμετεῖχε μάλιστα στὴν Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, καὶ ὁ Ἅγ. Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, ἄλλοι γεννήθηκαν στὴν Κύπρο καὶ ἔδρασαν ἐκτὸς Κύπρου, ὅπως ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἀνακηρύχθηκε πολιοῦχος τῆς Λεμεσοῦ, ἐνῶ ἄλλοι γεννήθηκαν ἐκτὸς Κύπρου καὶ ἔδρασαν στὴν Κύπρο γιὰ μικρότερο ἢ μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας καὶ ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος. Ὑπάρχουν, ἐπίσης, κάποιες περιπτώσεις αγίων πού ἦσαν μὲν κυπριακῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ γεννήθηκαν καὶ ἔδρασαν καθ' ὅλη τὴ ζωὴ τους ἐκτὸς Κύπρου, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Ἀριστόβουλος, κατὰ σάρκα ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, ὁ ὁποῖος ἀνήκει στὴ χορεία τῶν Ὁ' Ἀποστόλων καὶ ὑπῆρξε ἐπίσκοπος Βρετανίας.

Ἡ ἀνάδειξη αγίων στὸν τόπο μας φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας. Ἡ ἐπιόκτῳ σχεδὸν αἰῶνες ὑποταγῆ τοῦ

νησιῦ μας σὲ ξένους δυνάστες (Φράγκους, Ἐνετούς, Τούρκους καὶ Ἄγγλους) δὲν μπόρεσε μὲ κανένα τρόπο νὰ ξεριζώσῃ τὴν ὀρθόδοξη πίστη ἀπὸ τὴ νῆσο τῶν αγίων, παρὰ τὴν ἀφόρητη καταπίεση καὶ τοὺς ἀπηνεῖς διωγμοὺς πού ὑπέστησαν οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες τῆς Κύπρου καθ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς αἰῶνες. Ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε ἐν προκειμένῳ τοὺς τρεῖς κυπριακῆς καταγωγῆς Νεομάρτυρες: τὸν Ἅγ. Πολύδωρο πού μαρτύρησε στὴ Νέα Ἐφεσο τὸ 1794, τὸν Ἅγ. Γεώργιο πού μαρτύρησε στὴν Πτολεμαῖδα τῆς Παλαιστίνης τὸ 1752 καὶ τὸν Ἅγ. Μιχαὴλ πού μαρτύρησε στὴ Μάκρη τῆς Θράκης τὸ 1836. Ὁ τελευταῖος κυπριακῆς καταγωγῆς ἅγιος εἶναι ὁ Ἅγ. Φιλούμενος πού μαρτύρησε στὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ στὴν Παλαιστίνη μόλις τὸ 1979.

Ἀπὸ τὴν Ἀσματικὴ Ἀκολουθία πάντων τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ διαλαμψάντων αγίων θὰ παραθέσουμε πιὸ κάτω τὸ δεύτερο Ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς καὶ τὸ Ἀπολυτίκιον τῶν αγίων. Τὸ δεύτερο Ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς εἶναι σὲ ἦχο β' καὶ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

«Παρεμβολὴ Ἀγίων θεοσύλλεκτε, τέκνα Θεοῦ ἀμόμητα, οἱ τὴν Κύπρον πᾶσαν ἀγιάσαντες καὶ τὸν Χριστὸν δοξάσαντες, ὑμεῖς ἐν διαφόροις καιροῖς ἀκμάσαντες ἐπὶ μίαν χορείαν συνήθητε ὡς ἀδελφοὶ τῷ πνεύματι τὸν Θεὸν γὰρ ὀλοψύχως ἀγαπήσαντες ἑαυτοὺς τελείως ἠρηήσασθε. Καὶ οἱ μὲν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ τὸν βίον ἐκοσμήσατε· οἱ δὲ μαρτυρικοῖς παλαίσματι καὶ εὐσεβείας στερόδότη-

**τι τὰς ἀντικειμένας ἀρχὰς ἐτροπώ-
σασθε. Καὶ νῦν τοῖς Ἄσφμάτοις συ-
νόντες δήμοις ἀπαύστως πρεσβεύετε
ὑπερ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».**

Θεοσύλληκτη παρεμβολή (= στρα-
τόπεδο, στρατεύμα παρατεταγμένο
πρὸς μάχη) Ἁγίων, ἄμεμπτα τέκνα τοῦ
Θεοῦ, πὺν ἀγιάσατε ὀλόκληρη τὴν Κύ-
προ καὶ δοξάσατε μὲ τὴ ζωὴ σας καὶ
τοὺς ἀγῶνες σας τὸν Χριστό, ἀποτε-
λέσατε μία χορεία ὡς ἀδελφοὶ κατὰ τὸ
πνεῦμα, ἔστω καὶ ἂν ζήσατε καὶ ἀκμά-
σατε σὲ διαφόρους καιροὺς. Ἀγαπή-
σατε τὸν Θεὸ μὲ ὅλη σας τὴν ψυχὴ καὶ
ἀρνηθήκατε τελείως τοὺς ἑαυτοὺς
σας. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἐσᾶς στολίσσατε
τὴ ζωὴ σας μὲ ὁσιότητα καὶ δικαιο-
σύνη, ἄλλοι δὲ νικήσατε τίς δυνάμεις
τοῦ ἔχθρου, τὸν διάβολο δηλαδὴ, μὲ τὰ
μαρτυρικά παλαίσματά σας καὶ τὴ
σταθερότητα τῆς εὐσεβείας σας. Καὶ
τώρα πρεσβεύετε ἀδιαλείπτως γιὰ τὴ
σωτηρία τῶν ψυχῶν μας μαζί μὲ τὰ
τάγματα τῶν ἁγίων Ἀγγέλων.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῶν ἁγίων εἶναι σὲ
ἦχο α' (κατὰ τὸ «Τῆς ἐρήμου πολίτης») καὶ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

**«Τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἁγίους, Ἀποστό-
λους καὶ Μάρτυρας, καὶ σὺν Ἱεράρ-
χαις Ὅσιους, κατὰ χρέος οἱ Κύπριοι,
χορείαν συγκροτήσαντες καινὴν, τι-
μήσωμεν ὠδαῖς πνευματικαῖς, ὡς τῆς
νήσου καλλωπίσματα εὐκλεῆ, καὶ
ἀρωγὸς κραυγάζοντες. Δόξα τῷ ἐνι-
σχύσαντι ὑμᾶς· δόξα τῷ στεφανώ-
σαντι· δόξα τῷ χορηγούντι δι' ὑμῶν
ἡμῖν θεῖα δωρήματα».**

Ἔχουμε χρέος οἱ Κύπριοι νὰ τιμή-
σουμε μὲ πνευματικὲς ὠδὲς ὅλους

ἐσᾶς τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἁγίους, τοὺς
Ἀποστόλους, τοὺς Μάρτυρες, τοὺς
Ἱεράρχες καὶ τοὺς Ὅσιους· ἀφοῦ
συγκροτήσουμε καινούργια χορεία,
νὰ ἀπευθυνθοῦμε μὲ δυνατὴ φωνὴ σ'
ἐσᾶς ὡς ἔνδοξα καλλωπίσματα (=
στολίδια) τῆς νήσου μας καὶ ὡς ἀρω-
γὸς στὸν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν ἐν
Χριστῷ σωτηρία. Ἄς ἀποδώσουμε
δόξα στὸν Ἅγιο Θεό, ὁ Ὅποιος σᾶς
ἐνίσχυσε στὸν πνευματικὸ σας ἀγῶ-
να, σᾶς στεφάνωσε μὲ τὸν στέφανο
τῆς δικαιοσύνης καὶ διὰ μέσου ὑμῶν
χορηγεῖ σ' ἐμᾶς θεῖες δωρεές.

Μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τροπάρια φα-
νερῶνεται ἡ ἀναγκαιότητα κοινοῦ
ἑορτασμοῦ ὅλων τῶν ἐν Κύπρῳ δια-
λαμψάντων ἁγίων, ἀλλὰ καὶ ἡ βασικὴ
πρὸς τοῦτο αἰτία. Ἡ κατὰ Κύπρον
Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνέδειξε
πλῆθος ἁγίων· ἁγίων πὺν ἔζησαν σὲ
διαφόρους καιροὺς ἀπὸ τὴν ἀπο-
στολικὴ ἐποχὴ μέχρι τίς ἡμέρες μας,
ἁγίων πὺν ἀνήκουν σὲ ὅλες τίς κα-
τηγορίες: Ἀπόστολοι, Μάρτυρες,
Ἱεράρχες, Ὅσιοι. Ὅποιο δρόμο καὶ ἂν
ἀκολούθησαν στὴ ζωὴ τους, εἴτε τὸν
δρόμο τῆς κατὰ Θεὸν ἀσκήσεως, εἴτε
τὸν δρόμο τοῦ μαρτυρίου, εἴτε ὅποι-
οδήποτε ἄλλο δρόμο, ἀποτελοῦν ὅλοι
μία κοινὴ χορεία ὡς πνευματικοὶ
ἀδελφοί. Συνιστᾷ δὲ ὀφειλόμενο χρέ-
ος μας ἡ τιμὴ τους, γιὰτὶ εἶναι ἀφ' ἐνὸς
μὲν στολίδια πὺν κοσμοῦν τὴν ἱστο-
ρία τοῦ τόπου μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ
ἀρωγοὶ στὸν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν ἐν
Χριστῷ σωτηρία μὲ τὸ λαμπρὸ πα-
ράδειγμά τους καὶ τίς ἀδιάλειπτες πρε-
σβεῖες τους.

«Σήμερον τῆς ἀτεκνίας δεσμὰ διαλύονται»

Χαῖρε, ἀτεκνίας φυγοῦσα τό ὄνειδος·

Ἐπισκόπου Μεσαορίας
κ. Γρηγορίου

Στίς 9 Δεκεμβρίου, ἡ Ἁγία μας Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, μεταξὺ τῶν ἐορταζομένων Ἁγίων της, σέ τιμητική θέση ἔχει τὴ Θεοπρομήτορα Ἄννα. Αὐτὴ τὴν ἡμέρα ὄρισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες νὰ ἐορτάζεται πανηγυρικά ἡ σύλληψη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀπὸ τὴ μητέρα της Ἁγία Ἄννα. Μετά ἀπὸ πόθο μεγάλο καὶ προσευχή ἀδιάλειπτη συνέλαβε στά σπλάχνα της τὴ Μαριάμ. Μαζί μὲ τὴν Ἄννα, προσεύχεται γιὰ τεκνοποίηση ὁ Δίκαιος Ἰωακείμ. Ὅταν ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ νὰ ἐορτάσουμε τὴ σύλληψη τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τὴ γηραλέα μητέρα της Ἄννα, ταυτόχρονα μᾶς καλεῖ νὰ ἐξάξουμε πολύτιμα συμπεράσματα γιὰ τὸν καθημερινό βίο.

Μέ ἔσοχους Χαιρετισμούς ὁ ὕμνογράφος ἅγιος Γεράσιμος ὁ Μικραγιαννανίτης τιμᾷ τὴν Ἁγία Ἄννα καὶ ὕμνεῖ τὴν προσφορά τῆς γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα:

Χαῖρε, Θεῶ

ἀμέμπτως λατρεύουσα·

Χαῖρε, Θεοῦ θεοφόρε Προμήτορ·

*Χαῖρε, ἀπαρχή
τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως·*

*Χαῖρε, ὅτι κυῖσκεις
τοῦ Θεοῦ τὴν καθέδραν·*

Χαῖρε, ψυχῶν ἁγίων ὠράϊσμα·

Ὁ Θεάνθρωπος Κύριός μας, προετοιμάζοντας τὸν ἔμψυχο ναό Του καὶ τὴν ἐπίγεια κνοφορία Του, ἔστειλε ἄγγελο στό ταπεινὸ ζεῦγος τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννας, ἀνθρώπους δίκαιους καὶ μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνη στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ προμηθεύσει τὴ γέννηση τῆς Ἁγίας Παρθένου, Μητέρας τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Σήμερον τῆς ἀτεκνίας δεσμὰ διαλύονται· τοῦ Ἰωακείμ γὰρ καὶ τῆς Ἄννης, εἰσακούων Θεός, παρ' ἐλπίδα τεκεῖν αὐτούς, σαφῶς ὑπισχνεῖται Θεόπαιδα, ἐξ ἧς αὐτὸς ἐτέχθη ὁ ἀπερίγραπτος, βροτὸς γεγονώς, δι' Ἀγγέλου κελεύσας βοῆσαι αὐτῇ· χαῖρε Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ».

Ἡ Παρθένος Μαρία γεννήθηκε φυσιολογικά, δηλ. μὲ τὴ θέληση τοῦ πα-

τέρα καί τῆς μητέρας της, παρόλο πού ἡ μητέρα της ἦταν γριά καί στεῖρα. Ὁ Θεός χάρισε στόν Ἰωακείμ καί στήν Ἄννα τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, μέσω τῆς ὁποίας θά ὀλοκληρωνόταν τό ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας, δηλ. τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀπό ἀπειρη ἀγάπη γιά τό πλάσμα Του, μέ τή σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ καί Λυτρωτή τοῦ κόσμου.

Γι' αὐτό στό τροπάριο τῆς ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς, στό ὁποῖο ἀναφερθήκαμε, ἐπισημαίνεται ὅτι «ἐξ ἧς αὐτός ἐτέχθη ὁ ἀπερίγραπτος, βροτός γερονός». Ὁ βροτός εἶναι ὁ πραγματικός ἄνθρωπος πού ἔχει ἀνάγκη τῆς βρώσης τῆς τροφῆς, ὁ Υἱός τῆς Μαριάμ «ἐξ ἧς αὐτός ἐτέχθη», ὡς τέλειος Θεός καί τέλειος ἄνθρωπος.

Σήμερον, λοιπόν, τῆς ἀτεκνίας δεσμά διαλύονται, σύμφωνα μέ τό ἀπολυτίκιο τῆς Ἁγίας. Γι' αὐτό ἡ Ἁγία Ἄννα εἶναι ἡ προστάτιδα τῶν ἄτεκνων ζευγαριῶν. Ὅσα ζευγάρια δυσκολεύονται νά τεκνοποιήσουν, ἄς παρακαλοῦν μέ πίστη, ὑπομονή καί ἐπιμονή τήν Ἁγία Ἄννα, καί τό αἴτημά τους θά ἐκπληρωθεῖ, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος νά ἔχει ὑπομονή καί νά μήν ἀπελπίζεται.

Ἡ τεκνογονία, ἀναμφίβολα, εἶναι σπουδαία εὐλογία, μέσω πνευματικῆς ἁρμονίας καί τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐστεφανωμένης συζυγίας τοῦ Νυμφίου μέ τή Νύμφη, σύμφωνα μέ τήν ἱερολογία τῆς

ἀκολουθίας τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου, δηλ. τῆς ἑξοχῆς πνευματικῆς ὥρας πού οἱ πιστοί, οἱ μυημένοι συνάγονται γιά τό χαρμόσυνο ἀνθρώπινο γεγονός τῆς κοινοποίησης τῆς ἀπόφασης, οἱ σύζυγοι νά πορευθοῦν μαζί τήν πορεία τοῦ ἔγγαμου βίου. Ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, καλοῦνται νά προσεύχονται ὅπως ἡ εὐλογία τῆς θείας Χάριτος νά ἐπισκιάζει τό ζευγάρι, νά στερεώνει τό σπίτι τους καί νά ἔχουν ἀγωνιστική διάθεση, πορευόμενοι πρός τήν ἀγιότητα βίου μέσω τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης «τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», τῆς σωφροσύνης, τῆς ἐνότητος καί ἁρμονίας ψυχῶν καί σωμάτων. Νά ἔχουν αὐτοσεβασμό καί ἀλληλοσεβασμό καί πάνω ἀπό ὅλα ἔνθεο δέος μέσα στόν γάμο καί κατ' ἐπέκταση μέσα στήν οἰκογένεια.

Ἡ τεκνογονία εἶναι σπουδαῖος καρπός τοῦ γάμου, ἀλλά ὄχι ὁ μο-

ναδικός. Πρώτα από όλα είναι η πορεία προς τόν άγιασμό, τή σωτηρία και τή δημιουργική εξέλιξη από κοινού, κάτω από τόν συζυγικό ζυγό του Νυμφίου και τής Νύμφης. Ο ζυγός είναι τό ὄντως κριτήριο τής ισότητας και τής αμοιβαιότητας μέσα στον γάμο ως θεοσταλτος θεσμός.

Η άτεκνία ή η στειρότητα ως λειτουργική κατάσταση του οργανισμού του νυμφίου ή τής νύμφης δέν είναι ὄνειδος, ντροπή, ὅπως ήταν ή επικρατοῦσα ἐρμηνεία στην κοινωνία των ανθρώπων τής Παλαιᾶς Διαθήκης, πρὶν τήν ἔλευση του Μεσσία.

Η άτεκνία δέν είναι άδυναμία του ανθρώπου, αλλά μέ καλλιέργεια των ἀρετῶν και των χαρισμάτων, πού ὁ κάθε ἄνθρωπος διαθέτει ὡς δῶρα και εὐλογίες του Θεοῦ «ἐκ κοιλίας μητρός» αὐτοῦ, καλεῖται αὐτή τή λειτουργία του ἀνθρωπίνου σώματος νά τήν μετατρέψει εὐεργετικά μέσα στή συζυγία, τό εὐρύτερο οικογενειακό και κοινοτικό περιβάλλον και νά ζεῖ και νά δημιουργεῖ ὠφέλιμα.

Πλέον ἐξαλείφεται και τό ὄνειδος, ή ντροπή πού αισθάνονταν οἱ ἄνθρωποι πρὶν τήν ἔλευση του Θεανθρώπου, διότι εἴμαστε ή «καινή κτίσις» τής Ἀναστάσεως και τής αἰωνιότητος.

Ο ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος μερμινᾶ ποικιλότητα γιά τή σωτηρία του

και γιά τουτο ἀγωνίζεται νυχθημερόν μέσα ἀπό τίς ἐπιλογές του και τίς ἀκούσιες καταστάσεις πού του τυγχάνουν, ἀφοῦ γνωρίζει ὅτι τίποτε δέν ξεφεύγει τής πρόνοιας του Θεοῦ. *«Αὐτός και νῦν τοὺς δούλους σου ..., οὓς ἠὐδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ και ὁμονοίᾳ διαφύλαξον».*

Μέσα στή συζυγία, εἴτε μέ τεκνογονία εἴτε μέ άτεκνία, καλεῖται ὁ σύζυγος νά μερμινᾶ και νά βιώνει τή θυσιαστική ἀγάπη πρὸς τό ἕτερον ἡμῖς, ἦτοι τήν ἀπό κοινού σωτηρία και τόν άγιασμό μαζί μέ τή σύζυγό του. Ἀμφίδρομα, αὐτό συμβαίνει στην ὑγιή συζυγία μέ ισότητα και ἀπό τή σύζυγο πρὸς τόν σύζυγό της.

«Τό μυστήριον τουτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστόν και εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Πλὴν και ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα, ἕκαστος τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνή ἵνα φοβῆται τόν ἄνδρα». Δηλ. νά σέβεται, νά ἔχει δέος και ἱεροπρέπεια στή συζυγία της ή γυναῖκα, ὅπως τό ἴδιο παραθέτει παραπάνω αναλυτικά ὁ Ἄπ. Παῦλος στην πρὸς Ἐφεσίους, πόσο ὁ ἄνδρας θά πρέπει νά φοβᾶται τή γυναῖκα, δηλ. νά σέβεται, νά ἀγαπᾶ, νά θυσιάζεται και νά προστατεύει. *«Οὐδεὶς γάρ ποτε τήν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει και θάλπει αὐτήν, καθὼς και ὁ Κύριος τήν Ἐκκλησίαν».*

Από τή στιγμή πού, ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ζοῦμε τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί σύμφωνα μέ τό Σύμβολο Πίστεως, πού διατυπώθηκε ἀρχικά ἀπό τήν Α΄ Οἰκ. Σύνοδο τό 325 στή Νίκαια τῆς Βιθυνίας, πρίν 1700 ἔτη, προσδοκοῦμε τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Ἀκόμη, σύμφωνα μέ τόν λόγο τοῦ Χριστοῦ «δύναται ὁ Θεός ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ» (Ματθ. γ', 9). Εὐχεται ἡ Ἐκκλησία γιά τούς ὁμοζύγους: «μακροζωΐαν, εὐτεκνίαν, προκοπήν βίου καί πίστεως, καί ἐμπλήσαι ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, ἀξιῶσαι δέ ὑμᾶς καί τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τῆς ἀπολαύσεως».

Ἡ στειρότητα καί ἡ ἀτεκνία, ὅταν δέν εἶναι ἠθελημένες ἢ αὐτόνομες ἐπιλογές καί καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά λειτουργίες τῆς ψυχοσωματικῆς ὀντότητας τοῦ ἀνθρώπου, μεταμορφώνονται ἐν Χριστῷ σέ νέες δημιουργικές ἐπιλογές, χρήσιμες καί πολύτιμες. Ὡς μία ἄλλη μήτρα μέσα στήν ὁποία κνοφορεῖται κάθε τί τό πολύτιμο ἐκ συμφώνου τῶν ὁμοζύγων, τόσο ἐντός τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καί εὐρύτερα στήν κοινωνία. «Εὐλόγησον καί τούς δούλους σου τούτους, τούς τῇ σῇ προνοίᾳ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναφθέντας».

«Κυήσασα τήν Παρθένον, καί φυγοῦσα ἐν γήρα, στειρώσεως τό ὄνειδος Ἄννα, χάριν εἴληφας παρά Θεοῦ, ταῖς στειραῖς διδόναι τέκνα

ἐκάστοτε, πιστῶς προσερχομέναις σοί, καί εὐλαβῶς Θεῶ βοῶσαις».

Νά σημειωθεῖ ὅτι στόν ἀγιολογικό κύκλο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκτός ἀπό τή σύλληψη τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπό τή Θεοτόκο Μαρία κατά τήν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται καί τελεῖ Θεία Λειτουργία μέ τήν εὐκαιρία τῆς συλλήψεως τῆς Μαριάμ, τῆς κόρης τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας, καθὼς καί τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστή, υἱοῦ τοῦ Ζαχαρία καί τῆς Ἐλισάβετ.

«Χαῖρε, μήτηρ ὅτι γέγονας τῆς Μητρὸς τοῦ Ποιητοῦ».

Καί τοῦτο διότι τά δύο αὐτά πρόσωπα, ἡ Μαριάμ καί ὁ Ἰωάννης, συνέβαλαν τά μέγιστα γιά τό ἔργο τῆς θείας Ἐνανθρωπήσεως γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τήν ἀνακαίνιση ὁλόκληρης τῆς κτίσης ἀπό τόν Πανάγιο Τριαδικό Θεό.

*Χαῖρε, ἀτεκνίας
φυγοῦσα τό ὄνειδος·
Χαῖρε, ὅτι λύεις πάντοτε
ἀτεκνίας τά δεσμά·
χαῖρε, ὅτι παύεις θλίψεων
καί στειρώσεως δεινά.
Χαῖρε, ἡ χορηγοῦσα
τέκνα τοῖς ἀτεκνοῦσι·
χαῖρε, ἡ ἐνδίδουσα
ἴαμα τοῖς νοσοῦσι.
Χαῖρε, πιστῶν μητέρων
τό καύχημα·
χαῖρε, σεμνῶν γυναικῶν
τό στήριγμα.*

ΑΓΙΟΣ ΜΝΑΣΩΝ

Ἐπίσκοπος Ταμασοῦ

Γιώργου Μυλωνᾶ
Θεολόγου

Τό ιστορικό πλαίσιο τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Μνάσωνα.

Ἡ Κύπρος, ἤδη ἀπό τοὺς ἀποστολικούς χρόνους δέχτηκε καί σταδιακά προσέλαβε καθολικά τὴν Χριστιανική ἀλήθεια. Καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, «ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου»¹ καθῶς μαρτυρεῖ τὸ βιβλίο τῶν Πράξεων, οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος, Βαρνάβας καὶ Μᾶρκος Ἰωάννης ταξίδευσαν στὴν Κύπρο ὅπου ἀνέλαβαν τὸν εὐαγγελισμό τῆς νήσου. Ἐτσι ξεκινᾷ στὴν Κύπρο ἡ μακραίωνη ἐκκλησιαστική παράδοσή της στηριγμένη στὴν ἀποστολική διαδοχή. Ἐνα μεγάλο πλῆθος Ἁγίων Ἀποστόλων, Ἱεραρχῶν, Μαρτύρων καὶ Ὁσίων κοσμεῖ τὴν Ἐκκλη-

σία τῆς Κύπρου. Μεταξὺ τῶν Ἁγίων τῆς Κύπρου ξεχωρίζει ὁ Ἅγιος Μνάσων ἐπίσκοπος Ταμασοῦ.

Ὁ Μνάσων γεννήθηκε ἀπὸ εἰδωλολάτρες γονεῖς στὴν πόλη Ταμασό τῆς Κύπρου κατὰ τὸν 1ο αἰῶνα μ.Χ. Στὴ σπουδαία αὐτὴ πόλη ὁ Ἅγιος ἔζησε, διακόνησε τὴν τοπική Ἐκκλησία ὡς ἐπίσκοπος καὶ τελειώθηκε ἐν Χριστῷ. Ἡ Ταμασός ἦταν γνωστή καὶ σημαντικὴ πόλη τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, κυρίως λόγω τῆς ἐξόρυξης χαλκοῦ² καὶ χρυσοῦ³ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τῆς περιοχῆς. Ὅπως μαρτυρεῖται στὸν βίο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου, στὴν Ταμασό ὑπῆρχε ἔντονη παγανιστική δραστηριότητα. Ξεχωριστὴ θέση εἶχε ἡ λατρεία τῶν θεῶν τῆς ἰατρικῆς, Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀπόλλωνα. Οἱ κάτοικοι τῶν Περάτων λάτρευαν τὸν Ἀσκληπιό, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τῆς Ταμασοῦ (σήμερα χωριὸ Πολιτικό) λάτρευαν τὸν Ἀπόλλωνα⁴.

¹ Πράξ. ιγ', 4.

² Ἀ. Παυλίδης, *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου (1788)*, σελ. 550.

³ Ἰ.Κ. Περιστιάνη, *Γενικὴ Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου (1995)*, σελ. 604.

**Μνάσων ὁ κύπριος
καί «ἀρχαῖος μαθητής».**

Στήν Ταμασό δημιουργήθηκε ἕνα λατρευτικό ζήτημα πού ἀφοροῦσε τούς ψευδωνύμους θεούς τούς ὁποίους λάτρευαν στήν περιοχή. Γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος ὁ Μνάσων καί ὁ φίλος του Θεωνᾶς (ἀργότερα Θεόδωρος) ἀπεστάλησαν στήν πρωτεύουσα τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Στή Ρώμη ἦρθαν σέ ἐπαφή μέ κάποιους ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων ὅπου ἄκουσαν γιά πρώτη φορά τό εὐαγγελικό κήρυγμα. Ἔτσι ὁ Μνάσων, πρὶν τό 45 μ.Χ., μαζί μέ τόν φίλο του, μετέβηκε καί ἐγκαταστάθηκε στά Ἱεροσόλυμα ἀναζητώντας τή χριστιανική Ἀλήθεια. Ὁ Μνάσων συνδέθηκε μέ τούς Ἀποστόλους καί τήν πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐκεῖ ἐγίνε μαθητής τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καί Ἰωάννη⁵. Τήν ἴδια ἐποχή, κατά τήν παραμονή τους στά Ἱεροσόλυμα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος βάπτισε τούς δύο Κυπρίους, τόν Μνάσωνα καί τόν Θεωνά⁶.

Τόν Μνάσωνα ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς στίς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». Κατά τή διήγηση

τῶν Πράξεων, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καί ἡ συνοδεία του ἐφυγαν ἀπό τήν Καισάρεια, φιλοξενήθηκαν κατά τήν πορεία τους πρὸς τά Ἱεροσόλυμα, στό σπίτι κάποιου Κύπριου πού ὀνομαζόταν Μνάσων ὁ ὁποῖος μάλιστα ἦταν Χριστιανός γιά πολύ καιρό, «Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ»⁷. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Μνάσων διέμενε στά Ἱεροσόλυμα, παρά τούς πόδας τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καί Ἰωάννη ἀρκετό καιρό πρὶν τήν πρώτη περιοδεία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στήν Κύπρο (45 μ.Χ.).

⁴ Ἀ. Παυλίδης ὁ.π., σελ. 82.

⁵ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου, Ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος καί ἡ Ἱερά αὐτοῦ Μονή (1979), σελ. 86.

⁶ Κύπρια Μηναιά, τόμος Β΄ Ὀκτώβριος, σελ. 246.

⁷ Πράξ. κα΄, 16.

Αυτό δικαιολογεί και τόν βιβλικό χαρακτηρισμό «ἀρχαίος μαθητής», αλλά και τό γεγονός ὅτι ὁ Μνάσων εἶχε δική του οἰκία στή Ἱεροσόλυμα. Κατά τόν κ. Π. Τρεμπέλα ὁ χαρακτηρισμός πού ἀποδίδει ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς στόν Μνάσωνα, «ἀρχαίος μαθητής», εἶναι πολύ τιμητικός⁸. Μετά τό γεγονός τῆς φιλοξενίας τῶν Ἀποστόλων στό σπίτι του, ὁ Μνάσων ἔχοντας ἐγκλωπώσει τόν Χριστιανισμό ἐπέστειψε στήν Κύπρο.

Τήν ἀνοιξη τοῦ 45 μ.Χ. οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος, Βαρνάβας καί Ἰωάννης Μᾶρκος «ἀπέπλευσαν εἰς τήν Κύπρον»⁹ μέ σκοπό τόν εὐαγγελισμό τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Στήν Κύπρο οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καί Μᾶρκος, καθ' ὁδὸ γιά τήν Πάφο, κατήχησαν καί βάπτισαν τόν Ἡρακλείδιο στόν ποταμό «Καρυνώτη» στήν περιοχή τῆς Σολέας. Ἐκεῖ ἔμειναν γιά κάποιες μέρες σέ παρακείμενο σπήλαιο, ὅπου ἀργότερα ἔφθασε καί ὁ Παῦλος. Τότε οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι χειροτόνησαν ἐπίσκοπο τόν Ἡρακλείδιο. Ὁ Μνάσων ἐπίσης ἐπισκέφθηκε στό σπήλαιο τούς τρεῖς Ἀποστόλους καί τόν Ἡρακλείδιο. Ἀκολούθως οἱ Ἀπό-

στολοι συνέχισαν τό ταξίδι τους γιά τήν Πάφο, ἐνῶ ὁ ἐπίσκοπος Ἡρακλείδιος καί ὁ Μνάσων ἐπέστρεψαν στήν πόλη τους¹⁰.

Ὁ Ἅγιος Μνάσων στό πλευρό τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου.

Στήν Ταμασό ὁ Μνάσων ἦταν στενός συνεργάτης τοῦ ἐπισκόπου Ἁγίου Ἡρακλειδίου. Οἱ δύο ἄνδρες ἀγωνίστηκαν γιά τή διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου καί τήν καταπολέμηση τῆς εἰδωλολατρίας. Ὁ Ἅγιος Μνάσων δέχτηκε πλοῦσια τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε μέσφ αὐτοῦ νά τελοῦνται θαυμαστά σημεῖα καί θεραπείες. Πλήθος εἰδωλολατρῶν ὀδηγοῦσε τούς δαιμονιζόμενους καί τούς ἀσθενεῖς στούς Ἁγίους Μνάσωνα καί Ἡρακλείδιο. Οἱ Ἅγιοι ἐπέθεταν τά χέρια τους πάνω στούς «κακῶς ἔχοντας» καί στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὅλοι θεραπεύονταν¹¹.

Ἐνα ἐντυπωσιακό περιστατικό τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου Μνάσωνα εἶναι ἡ ἀνάσταση τῆς χήρας Τροφίμης, μητέρας κάποιου μέ τό ὄνομα Ἀέτιος. Ὅπως μᾶς ἀφηγεῖται ὁ Ρόδων, οἱ παρευρισκόμενοι στό σπίτι

⁸ Π.Ν. Τρεμπέλα, *Υπόμνημα εἰς τάς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων* (1991), σελ. 568 - 569.

⁹ Πραξ. ιγ', 4.

¹⁰ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 10-12.

¹¹ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 16.

τι τῆς Τροφίμης παρακάλεσαν τούς Ἁγίους Ἡρακλείδιο καί Μνάσωνα νά ἀναστήσουν τή νεκρή. Ὁ Μνάσων ἀρχικά, «ἔδωκεν εἰρήνην», δηλαδή εὐλόγησε λέγοντας τό κυριακό λόγιο «εἰρήνη ὑμῖν» καί ἀφοῦ προσευχήθηκε, τό θαῦμα ἔγινε. Μετά τήν ἀνάσταση τῆς Τροφίμης ἡ εἶδηση τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ θαύματος διαδόθηκε, ὥστε πίστεψαν πολλοί στόν Χριστό καί βαπτίστηκαν περίπου τετρακόσιοι ἄνδρες καί γυναῖκες στήν Ταμασό¹².

Στόν βίο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου ὑπάρχουν κάποιες ἔμμισες ἀναφορές ὅτι ὁ Μνάσων πιθανόν νά ἦταν κληρικός. Ἀρκετές φορές «ἔδωκεν εἰρήνην», ἀνάγνωσε τό Εὐαγγέλιο¹³ καί συμμετεῖχε σέ Βαπτίσεις. Ἐπίσης ὑπάρχει ἀναφορά ὅτι ἱερουργοῦσε μαζί μέ τόν ἀρχιερέα Ἅγιο Ἡρακλείδιο¹⁴. Ἴσως ὁ Μνάσων ἦταν πρεσβύτερος παρά τῷ πλευρῷ τοῦ ἐπισκόπου Ἡρακλείδιου, ἔτσι δικαιολογεῖται ἡ πράξη τοῦ Μνάσωνα νά ἀλείψει μέ εὐλογημένο λάδι τόν ἀσθενῆ Ἡρακλείδιο¹⁵, ὅπως παραγγέλλει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος «ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τούς πρε-

σβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, ... ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ»¹⁶.

Ἐπίσης στόν βίο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου ὁ Μνάσων ἀναφέρεται πολλές φορές ὡς «διδάσκαλος». Φαίνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Μνάσων, ὡς ἀποστολικός Πατήρ καί αὐτήκοος μαθητής τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἀνέπτυξε μεγάλη διδαχτική δράση. Ἀκόμα καί στήν Πάφο πῆγαν οἱ Μνάσων καί Ἡρακλείδιος γιά νά διδάξουν τό Εὐαγγέλιο καί νά βαπτίσουν ὅσους πίστευαν. Γιά ἐπισφράγιση τῆς θεόπνευστης διδασκαλίας τοῦ Μνάσωνα, ὁ Θεός τοῦ χάρισε θαυματουργικό χάρισμα.

Στήν Ταμασό οἱ Ἅγιοι Μνάσων καί Ἡρακλείδιος, διέμεναν ἀσκητικά σέ σπήλαιο τῆς περιοχῆς. Μετά ἀπό κάποια χρόνια ὁ Μνάσων συνέχισε μόνος τόν ἀσκητικό βίο σέ δικό του ἀσκητήριο κοντά στό σπήλαιο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου¹⁷. Ἀπό τόν βίο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου πληροφοροῦμαστε ὅτι ὁ Μνάσων καί ὁ Ἡρακλείδιος ἀσκοῦνταν στίς πνευματικές ἀρετές, «Ἐφθασεν ἡ Ἁγία Νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς, καί ἀκατάπαυστα, νύκτα καί ἡμέραν, ἔτε-

¹² Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ.14 - 15.

¹³ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 25.

¹⁴ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ.15.

¹⁵ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 33.

¹⁶ Ἰακ. ε', 14.

¹⁷ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 89.

λούσαμεν τὰς Θείας Λειτουργίας»¹⁸.

Ὁ ἔντονος ἀγῶνας τοῦ Ἁγίου Μνάσωνα κατὰ τοῦ παγανισμοῦ πού κυριαρχοῦσε σέ ὅλες τίς ἐπαρχίες τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, σημειώνεται στό ἀκόλουθο θαυμαστό περιστατικό. Μία μέρα ὁ Μνάσων στάθηκε μπροστά στόν ναό τοῦ Ἀσκληπιοῦ καί ἀναφώνησε «*Ἐν τῷ Ὄνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατάβηθι καί συντρίφῃτι*»¹⁹. Ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου ἰσοπέδωσε τόν παγανιστικό ναό πού δέσποζε στήν Ταμασό.

Μνάσων ὡς ἐπίσκοπος Ταμασοῦ καί ἡ κοιμήσή του.

Ὁ Ἅγιος Μνάσων συμπεριλαμβάνεται κατὰ τόν Λεόντιο Μαχαιρά, στούς «*Ἀρχιεπισκόπους Ταμασοῦ*»²⁰. Ὃταν ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος αἰσθάνθηκε ὅτι τό τέλος τῆς ζωῆς του πλησίασε, ἀποφάσισε νά χειροτονήσει τόν διάδοχό του. Τότε ὁ γηραιός καί ἀσθενής ἀρχιερέας Ἡρακλείδιος κάλεσε τόν λαό τῆς Ταμασοῦ στήν Εὐχαριστιακή συναξή τῆς Κυριακῆς καί μέ ἐντολή

του, ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος καί ὁ διάκονος Κλήσιππος ὀδήγησαν τόν Μνάσωνα μπροστά στό Θυσιαστήριο. Ἐκεῖ ὁ Ἡρακλείδιος, ἔθεσε τὰ Ἅγια Εὐαγγέλια στό κεφάλι τοῦ Μνάσωνα καί ξεκίνησε νά συμβουλεύει καί νά εὐχεται γιά τόν νέο ἐπίσκοπο. Ἔβαλε τό «*ὑπομάνικόν*» του, στό σβέγκο τοῦ Μνάσωνα καί συνέχισε νά εὐχεται εὐχαριστώντας τόν Θεό²¹. Ἀκολούθησε ἡ τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας προεστῶτος τοῦ Μνάσωνα.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου, ὁ Μνάσων ποιμανε τήν Ἐκκλησία μέ βάση τό παράδειγμα καί τίς συμβουλές τοῦ προκατοχού του. Ὃπως ψάλλουμε κατὰ τή συναξή εἰς τιμή τοῦ Ἁγίου, «*σοφῶς ἐποίμανας, τήν ποίμνη σου, Μνάσων*»²². Σέ βαθύ γῆρας καί ἀφοῦ εἶδε ὅτι πλησίασε ἡ στιγμή τῆς κοιμήσεώς του, ὁ Μνάσων χειροτόνησε νέο ἐπίσκοπο τόν βιογράφο του, Ρόδωνα. Ὁ Μνάσων κοιμήθηκε ἐν εἰρήνῃ καί κηδεύτηκε ἀπό τοὺς μαθητές του κοντά στόν τάφο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδιου²³.

¹⁸ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 24.

¹⁹ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 87.

²⁰ Λεόντιος Μαχαιράς σελ. 24.

²¹ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 34 – 35.

²² *Κύπρια μηναῖα*, τόμος Β΄ Ὀκτώβριος, σελ. 242.

²³ Ἰ.Π. Τσικνοπούλου ὁ.π., σελ. 90.

Ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου.

Πλησίον τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου ὑπῆρχε ἀνδρῶα Μονὴ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Μνάσωνα ἢ ὁποῖα τελοῦσε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ μοναχὸς Βασίλειος Μπάρσκυ ἡ Μονὴ οἰκοδομήθηκε τὸν 16ο-17ο αἰῶνα (πιθανόν σέ ἐρείπια παλαιότερου ναοῦ, ἐνῶ ἡ παρακμὴ τῆς Μονῆς ἀρχίζει λίγα χρόνια μετὰ τὸ 1821. Πλησίον τῆς Μονῆς ὑπάρχει ἀγίασμα μέ τὸ ὁποῖο γίνονται πολλές θεραπείες. Πέραν τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου παρὰ τὴν ἀρχαία Ταμασό, ἡ φήμη καὶ ἡ τιμὴ του ἐξαπλώθηκε σέ ὅλο τὸ νησί. Τεμάχιο τοῦ Ἁγίου λειψάνου τοῦ ὁσίου Μνάσωνα διασωζόταν σέ χωριό κοντὰ στὴ Βάσα Κοιλανίου.

Ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Μνάσωνα τιμᾶται στίς 19 Ὀκτωβρίου κάθε ἔτους.

Συνοψίζοντας, ἡ μορφὴ τοῦ Ἁγίου Μνάσωνα κοσμεῖ μέχρι σήμερα τὴν κυπριακὴ Ἐκκλησία. Ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τοῦ παγανισμοῦ καὶ μεγάλος εὐεργέτης τῆς νήσου μας, ἀφοῦ φαίνεται ὅτι διαδραμάτισε καθοριστικὸ ρόλο στὸν ἐκχριστιανισμό τῶν κυπρίων. Μέ τὸ θαυματουργικὸ του χάρισμα ἀπέδειξε ὅτι ὁ Ἀληθινὸς θεραπευτὴς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, σέ ἀντίθεση μέ τούς ψευδωνύμους θεοὺς. Ὁ Ἅγιος μέ τίς προσευχῆς τοῦ ἔκανε πολλὰ θαύματα, θεράπευσε τούς «κακῶς ἔχοντας» ἀποδεικνύοντας τὴν πλάνη τῆς εἰδωλολατρίας.

Βιβλιογραφία:

Ἡ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, Ἔκδοση Ἱερᾶς Συνόδου Ἐκκλησίας Κύπρου. Λευκωσία 2008: Ἐκδόσεις «Βιβλικὴ ἔταιρία Κύπρου»

ΚΥΠΡΙΑ ΜΗΝΑΙΑ ΤΟΜΟΣ Β' ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ (1995)

Παυλίδη Α. (1995). ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΜΑΧΑΙΡΑ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΓΚΕΙΑΣ ΧΩΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ ἢ ΠΟΙΑ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΟΡΟΝΑΚΑ ΤΟΥΤΕΣΤΙΝ ΧΡΟΝΙΚΟ. Δεύτερη ἔκδοσις βελτιωμένη. Λευκωσία: Ἐκδόσεις «ΦΙΛΟΚΥΠΡΟΣ»

Παυλίδης Α. (1997). ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. Μέ βάση τὴν πρώτη ἔκδοση τοῦ ἔργου τὸ 1788. Λευκωσία: Ἐκδόσεις «ΦΙΛΟΚΥΠΡΟΣ»

Περιστιάνη Ι.Κ. (1995). ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. Ἐπανέκδοσις μετὰ προλεγόμενων Θεοδώρου Παπαδοπούλου. Λευκωσία: Ἐκδόσεις «Κ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ»

Τρεμπέλα Π.Ν. (1991). ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ. Τρίτη ἔκδοσις. Ἀθήνα: Ἐκδόσεις «Ο ΣΩΤΗΡ»

Τσικνοπούλου Ι.Π. (1979). Ὁ Ἅγιος Ἡρακλείδιος καὶ ἡ Ἱερά αὐτοῦ Μονή. Δεύτερη ἔκδοσις βελτιωμένη. Λευκωσία: Ἐκδόσεις «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ»

Ζωηφόρος Παράδοση

π. Αντόνιου Χαραλάμπους
Θεολόγου

Μιλώντας για την παράδοση, συνήθως έρχεται στο μυαλό μας ή εικόνα του χωριού και κυρίως τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμά του. Όλα αὐτὰ ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς παράδοσης, ἡ ὁποία ἔχει ὅμως μία πολύ εὐρύτερη καὶ βαθύτερη σημασία. Παράδοση εἶναι ὁ τρόπος ζωῆς, πού παραλάβαμε ἀπό τούς Πατέρες μας καὶ παραδίδουμε κατόπιν στά δικά μας παιδιά. Ένας τρόπος ζωῆς, πού συνδέεται μέ τόν τόπο μας καὶ περιλαμβάνει τήν ὀρθόδοξη πίστη, τή γλῶσσα, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, τή μουσική, τούς χορούς, τήν ἀρχιτεκτονική, τὰ πάντα. Ἡ παράδοση δέν εἶναι μία στείρα ἐπιστροφή στοῦ παρελθόν, ἀλλά «εἶναι τρόπος, στάση, ὕφος καὶ ἦθος ζωῆς· εἶναι ζωντανή μνήμη, πρόσληψη ἐμπειρίας, ταπεινότητας, ἀπλότητας καὶ προτίμησης τοῦ ἱεροῦ καὶ ὡραίου» (π. Μωυσῆ Ἁγιορείτη). Ἡ παράδοσή μας ἀποτελεῖ ταυτόχρονα μεγάλη εὐλογία καὶ τεράστιο χρέος. Γι' αὐτό τήν χαρακτηρίζουμε ὡς ζωηφόρο παράδοση, γιατί μέσω αὐτῆς μᾶς μεταγγίζεται ἡ ὄντως καὶ ἀληθινή ζωή, ὁ θεάνθρωπος Χριστός.

Τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή δική μας σωτηρία, σταυρώθηκε καί

ἀναστήθηκε καὶ μᾶς δώρισε τή ζωή Του ἐν ἁγίῳ Πνεύματι μέσα στήν Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς παράδοσης, καὶ ἡ πίστη σ' Αὐτόν τόν θεμέλιο λίθο τῆς ζωῆς μας. Αὐτό γίνεται ὀλοφάνερο στή ζωή τῶν κοινοτήτων-χωριῶν μας, ὅπου ἡ ἐκκλησία-ναός βρίσκεται στοῦ κέντρο τοῦ χωριοῦ καὶ ἐκεῖ διαδραματίζονται ὅλα τὰ κοινωνικά γεγονότα (γάμοι, βαπτίσεις, γιορτές, κηδεῖες). Κατ' ἀντίστοιχο τρόπο, ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας γίνεται τό κέντρο τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Χωρίς τή μετοχή τοῦ ἀνθρώπου στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, οἱ

υπόλοιπες εκφράσεις της παράδοσης (ἦθη καὶ ἔθιμα, μουσική, χορός, φαγητά κ.α.) καταντοῦν φοιλλόρ καὶ δέν δίνουν νόημα ζωῆς στόν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ἡ παράδοση, ὅπως βιώθηκε ἀπό τοὺς Πατέρες μας καὶ παραδόθηκε σέ μας, διασώζει τόν κοινοτικό, ἀσκητικό-ἡσυχαστικό καὶ εὐχαριστιακό χαρακτήρα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Γι' αὐτά τὰ τρία χαρακτηριστικά ἀξίζει νά ποῦμε λίγα λόγια:

α) κοινοτισμός – στήν πρώτη χριστιανική κοινότητα τῶν Ἱεροσολύμων οἱ χριστιανοὶ εἶχαν τὰ πάντα κοινά καὶ

ζοῦσαν ὡς ἀδέλφια, ὡς μία ἐν Χριστῷ οἰκογένεια, ὅπως μαρτυρεῖται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων: «ὅλοι οἱ πιστοὶ ἦταν ἀφοσιωμένοι στή διδασκαλία τῶν ἀποστόλων καὶ στή μεταξύ τους κοινωνία, στήν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ στίς προσευχῆς. Ἐνα δέος τοὺς κατεῖχε ὅλους ὅσοι ἔβλεπαν πολ-

λά ἐκπληκτικά θαύματα νά γίνονται μέσφ τῶν Ἀποστόλων. Ὅλοι οἱ πιστοὶ ζοῦσαν σέ ἓνα τόπο καὶ εἶχαν τὰ πάντα κοινά· πουλοῦσαν ἀκόμα καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους, καὶ μοίραζαν τὰ χρήματα σέ ὅλους, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τοῦ καθενός. Κάθε μέρα συγκεντρώνονταν μέ ὁμοψυχία στόν ναό, τελοῦσαν τή θεία Εὐχαριστία σέ σπίτια, τρώγοντας τήν τροφή τους γεμάτοι χαρά καὶ μέ ἀπλότητα στήν καρδιά. Δοξολογοῦσαν τόν Θεό, κι ὅλος ὁ λαός τοὺς ἐκτιμοῦσε. Καὶ ὁ Κύριος πρόσθετε κάθε μέρα στήν Ἐκκλησία αὐτοὺς πού σώζονταν» (Πράξ. β', 42-47). Αὐτός ὁ κοινοτικός τρόπος ζωῆς διατηρεῖται μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στά κοινόβια μοναστήρια καὶ τίς ἐνοριακές κοινότητες μέσα στόν κόσμο. Μέσφ τῶν μοναστηριῶν καὶ τῶν ἐνοριακῶν κοινοτήτων διατηρήσαμε ὡς ἑλληνισμός τήν ταυτότητά μας κατά τὰ δισεκατοχρόνια τῆς σκλαβιάς. Εἶναι γι' αὐτό πού στήν Κύπρο μετά τήν τουρκική εἰσβολή τοῦ '74, ἡ πρώτη ἔγνοια τῶν προσφύγων μόλις κατάφεραν νά ὀρθοποδήσουν, ἦταν νά κτίσουν ἐκκλησίες καὶ νά ὀργανωθοῦν ξανά σέ ἐνοριακές κοινότητες, γιά νά συνεχίσουν τόν ἐκκλησιαστικό τρόπο ζωῆς¹.

β) ἀσκησι-ἡσυχασμός - ὁ ἐκκλησιαστικός τρόπος ζωῆς (ἐορτές, ἀκο-

¹ Ὑπάρχουν μαρτυρίες ἀπό τήν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ Στροβόλου, στόν προσφυγικό συνοικισμό Ἄσπρες, ὅτι τον καιρό τῆς ἀνέγερσης τοῦ ναοῦ κάποιοι πρόσφυγες ἠλιχωμένοι κάθε τέλος τοῦ μήνα παρέδιναν στήν ἐπιτροπή ἀνέγερσης ὀλόκληρο τό «τσέκι» (επιταγή) τῆς σύνταξής τους, ἔχοντας τόν πόθο νά συνεισφέρουν κι αὐτοὶ στό κτίσιμο τοῦ ναοῦ, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ πρόγονοὶ τους στίς κατεχόμενες κοινότητες.

λουθίες, νηστείες, άσκηση και προσευχή) γίνεται τό κέντρο τής ζωής τών ανθρώπων μέσω τής πίστης στόν άληθινό Τριαδικό Θεό και τής τήρησης τών θείων έντολών. Αγωνίζεται ό άνθρωπος νά καθαριστεί από τά πάθη και τίς αδυναμίες του, θέτοντας ως νόμο τής ζωής του τόν νόμο του ευαγγελίου, τίς έντολές του Θεού· μ' αυτό τόν τρόπο, ζώντας μέ μετάνοια και προσευχή, γίνεται δεκτικός της χάρης του Θεού και φωτίζεται και αγιάζεται ή ύπαρξή του από τό άκτιστο Φώς του Τριαδικού Θεού. Ό άσκητικός-ήσυχαστικός τρόπος ζωής τής Έκκλησίας αποτελεί τό πλαίσιο θεραπείας του ανθρώπου, τής ολοκλήρωσης και του άγιασμού του.

γ) Ευχαριστία - κέντρο τής ζωής τής Έκκλησίας αποτελεί ή Θεία Λειτουργία, πού όνομάζεται και Ευχαριστία. Στή Θεία Λειτουργία ό λαός του Θεού κοινωνεί τό Σώμα και τό Αίμα του Χριστού, και γίνεται κατ' άλήθειαν Σώμα Χριστού, Έκκλησία. Η Θεία Λειτουργία συμπυκνώνει όλη τή ζωή τής Έκκλησίας· σ' αυτήν συναντώνται όλη ή ζωή και ή ιστορία τής Έκκλησίας: τά πρόσωπα τής πίστης μας, Παλαιάς και Καινής Διαθήκης (Χριστός, Παναγία, Άγιοι, Άγγελοι, Προφήτες, Απόστολοι, Μάρτυρες, ζώντες και κεκοιμημένοι), τά δόγματα τής Έκκλησίας, οί τέχνες (ύμνογραφία, μουσική, ναοδομία κ.λπ.). Η συμμετοχή στή Θεία Λειτουργία ολοκληρώνει και αγιάζει τή ζωή του ανθρώπου, πού γίνεται μέ αυτό τόν τρόπο λειτουργική-ευχαριστιακή.

Μέσα στή ζωή τής Έκκλησίας φανερώνεται ή άλήθεια του ανθρώπου. Ό

άνθρωπος δέν είναι ύπαρξη άτομική, πού ζεί μόνο γιά τόν έαυτό του, αλλά ύπαρξη αιώνια - πρόσωπο, κατ' εικόνα Θεού πλασμένο πού καλείται νά γίνει κατοικητήριο του ζώντος Θεού. Αιτή τήν άλήθεια μάς ύπογραμμίζει ή παρουσία τών άγιών στήν Έκκλησία. Και είναι άλήθεια ότι ή Έκκλησία τής Κύπρου έχει αναδείξει πλήθος άγιών, και δίκαια χαρακτηρίζεται νήσος Άγιών. Πάρα πολλές κοινότητες τής Κύπρου έχουν αναδείξει τούς δικούς τους άγιους, πού αποτελούν τό καύχημα και τήν προστασία τους. Άξίζει νά μνημονεύσουμε τούς αποστόλους Βαρνάβα και Παύλο, τόν Μέγα Έπιφάνιο, τόν άγιο Δημητριάνο Κυθρέας, τόν όσιο Νεόφυτο τόν Έγκλειστο, τούς 13 όσιομάρτυρες τής Καντάρας, τούς νεομάρτυρες τής Τουρκοκρατίας καθώς και τόν σύγχρονό μας άγιο Φιλούμενο. Μαζί μ' αυτούς βέβαια μνημονεύουμε και τούς ήρωες του τόπου μας, πού έδωσαν τή ζωή τους γιά τήν έλευθερία τής Κύπρου μας και τό παράδειγμά τους αποτελεί όδοδείκτη και γιά τή δική μας ζωή. Όλοι αυτοί οί άγιοι και οί ήρωες του τόπου μας αναδεικνύουν τήν παράδοσή μας ως άγιοτόκο και ήρωετόκο.

Συνοψίζοντας, καλούμαστε ως Έλληνες τής Κύπρου σ' αυτό τό μεταίχμιο τής ιστορίας μας, 50 χρόνια μετά τήν τουρκική εισβολή, νά ζούμε τήν παράδοση του τόπου μας, νά τήν βιώνουμε ως μία μεγάλη εύλογία του ζώντος Θεού σέ μάς, γιά νά μπορέσουμε άκολούθως νά τήν μεταδώσουμε άκέραια και στίς έπόμενες γενιές «ύπέρ τής του κόσμου ζωής και σωτηρίας».

Ἡ «προϊκα»

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Μεγάλη στενοχώρια ἦταν γιὰ τόν φτωχό οἰκογενειαρχή, πρὶν κάποια χρόνια,

Εἶχε βέβαια ὁ κοινωνικός θεσμός τῆς προϊκας τῆ σημασία του, ἔστω κι ἂν λειτουργοῦσε πολλές φορές ἄδικα ἢ ἱκανοποιοῦσε τὴν πλεονεξία κάποιων. Ἔπρεπε τὸ νέο ζευγάρι νὰ ἔχει μία βάση γιὰ τὸ ξεκίνημα τῆς ζωῆς του. Ἐνα σπῆτι, κάποια ἀπαραίτητα πράγματα γιὰ τὸ νέο νοικοκυριό... Σήμερα, δέν μιλοῦμε γιὰ προϊκα, δέν εἶναι συμβατὴ ἡ λέξη μέ τίς σύγχρονες ἀντιλήψεις. Ἀλλά, ποιός ἀμφισβητεῖ ὅτι οἱ ἴδιες ἀνάγκες ὑπάρχουν καί ἀπασχολοῦν ὅσους θέλουν νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια;

ἡ προϊκα γιὰ τίς κόρες πού εἶχε νὰ παντρέψει. Γιὰ τοὺς πῶ πλουσίους ἢ πεποίθησι στήν καλή προϊκα πού εἶχαν γιὰ τίς κόρες τους, προκαλοῦσε καλές ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον τους. Πολλές ἱστορίες φέρνει στή μνήμη ἡ λέξη «προϊκα». Ἡ εἰκόνα τοῦ ἱερέα πού ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ συμφωνία τῶν συμπεθερῶν, ὥστε νὰ μὴν δημιουργοῦνται προστριβές καί προβλήματα, εἶναι ζωηρὴ στό μυαλό τῶν μεγαλύτερων ἀνθρώπων.

Γνωρίζουμε ὅμως πολὺ καλά, ὅτι ἡ ἐξασφάλιση τῶν ὑλικῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴ νέα οἰκογένεια δέν ἐξασφαλίζει ὅπωςδήποτε καί τὴν εὐτυχία. Χρειάζονται καί ἄλλες οὐσιαστικότερες προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες, δυστυχῶς, ζώντας σέ μία κοινωνία πού στοχεύει κυρίως στήν ὑλικὴ ἀφθονία, δέν τίς λαμβάνουμε ἀρκετὰ ὑπόψιν. Τὸ σημαντικότερο ἐφόδιο εἶναι ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια, ὁ σμιλεμένος χαρακτήρας, ὡς προϋπόθεση γιὰ τὴν

ειρηνική συμβίωση και τή θεμελίωση της οικογένειας στην αγάπη και τήν αλληλοπεριχώρηση.

Αυτή η πνευματική «προϊκα» είναι απαραίτητη για ό,τι επιχειρήσουμε να κάνουμε. Καί σέ μοναστήρι ἄν καταφύγει ὁ ἄνθρωπος, γιά νά σώσει τήν ψυχή του, εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἐσωτερικός ἀγώνας γιά τήν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν, μέ κορυφαία ταπείνωση. Γιατί, στό ἔδαφος τοῦ ἐγωισμοῦ δέν φυτρώνει κανένα λουλούδι.

Ἡ προειδοποίηση τοῦ Ἁπ. Παύλου, «ἐν ἐσχάταις ἡμέραις... ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαντοι, φιλόργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι... τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τήν δέ δύναμιν αὐτῆς ἠρημένοι» (Β' Τιμ. γ', 1-5) δυστυχῶς ζωγραφίζει σέ μεγάλο βαθμό καί τή δική μας κοινωνία. Μέ τήν φιλαυτία, τόν ἐγωισμό, τήν στροφή στόν ἑαυτό μας καί σέ ὅ,τι μᾶς εὐχαριστεῖ, μέ τήν παρεξηγημένη ἔννοια τοῦ δικαιώματος, δέν ἐξασφαλίζουμε εἰρήνη, αγάπη καί εὐτυχία. Ἡ ταπείνωση νομίζουμε ὅτι μᾶς ὀδηγεῖ σέ μειονεκτική θέση, γι' αὐτό ἀπορρίπτεται.

Ἐπειδή δέν γνωρίζουμε καί δέν ἐμβαθύνουμε στό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς Ἐκκλησίας, πολλοί διερωτῶνται γιά ἐκεῖνο τό «ἡ δέ γυνή ἵνα φοβῆται τόν ἄνδρα»

ἀλλά, γιατί κανείς δέν ρωτᾷ γι' αὐτά πού στήν ἴδια περικοπή λέγει ὁ Ἀπόστολος γιά τόν ἄνδρα καί ἀποτελοῦν τό κύριο μέρος της;

«Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καί ὁ Χριστός ἠγάπησε τήν ἐκκλησίαν καί ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς... οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τήν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν,

ἀλλ' ἐκτρέφει καί θάλπει αὐτήν, καθὼς καί ὁ Κύριος τήν ἐκκλησίαν... ἀντὶ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα καί προσκολληθῆσεται πρὸς τήν γυναῖκα αὐτοῦ, καί ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν... πλὴν καί ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δέ γυνή ἵνα φοβῆται τόν ἄνδρα» (Ἐφ. ε', 25-33).

Σέ ἓνα ἀνδρόγυνο πού ὁ ἄνδρας

ἀγαπᾶ τὴ γυναῖκα του ὅπως τὸν ἑαυτό του, μέχρι θυσίας καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀγάπη παραλληλίζεται μετὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἡ γυναῖκα φυσιολογικά, δὲν τρέφει σεβασμό, δὲν ὑπολογίζει καὶ δὲν σπεύδει νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἄνδρα της;

Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ ἑσωτερικὲς ἀνάγκες του εἶναι πάντα οἱ ἴδιες, εἶναι καλὸ νὰ παίρνομε μαθήματα ἀπὸ τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας, πού

ἔχουν πολλὰ νὰ μᾶς διδάξουν μετὰ τὴ σοφία τους. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἶχε κληθεῖ σ' ἕναν ἐντελῶς ξεχωριστό γάμο. Στὴν Κωνσταντινούπολη θὰ γινόταν ὁ γάμος τῆς πνευματικῆς του θυγατέρας καὶ πολὺ ἀγαπητῆς Ὀλυμπιάδος μετὰ τὸν Νεβρίδιο. Οἱ μελλόνυμφοι κανένα πρόβλημα δὲν εἶχαν νὰ σκεφτοῦν. Ἡ Ὀλυμπιάδα πάμπλουτη, ἴσως ἡ πλουσιότερη γυ-

ναῖκα τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ Νεβρίδιος, ὡς ἑπαρχος τῆς Κωνσταντινούπολης εἶχε καὶ θέση καὶ πλοῦτο. Ὁ γάμος τελέστηκε μετὰ πολλὴ λαμπρότητα καὶ παρευρέθηκαν πολλὰ ἐπίσημα πρόσωπα τῆς πολιτείας καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι. Ὁ Ἅγ. Γρηγόριος, βλέποντας μετὰ πνευματικὸ τρόπο τὸ ζήτημα τῆς οἰκογένειας, θέλησε νὰ συμβάλῃ στὴ σωστὴ θεμελίωσή της στὴν χριστιανικὴ πνευματικότητα καὶ ἀρετὴ. Γι' αὐτό, ὡς δῶρο ἐκλεκτό πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα προσφέρει τίς συμβουλές του, βγαλμένες ἀπὸ τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν Θεὸ ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν του θυγατέρα, γραμμένες σὲ ἕνα ποίημα, ὅπως συνήθιζε.

«Παιδί μου, ἐγὼ ὁ Γρηγόριος αὐτὸ τὸ καλὸ δῶρο σοῦ στέλνω γιὰ τὸν γάμο σου. Γιατί ἡ συμβουλή τοῦ πατέρα εἶναι τὸ καλύτερο δῶρο...

Δικὴ σου φροντίδα νὰ εἶναι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ πραγματικὴ ὁμορφιά τῆς σεμνότητος. Ἡ συμπεριφορὰ σου ἄς εἶναι ἄνθος πανέμορφο, σταθερό, ἀπρόσβλητο ἀπὸ κάθε κακό... Νὰ σέβῃσαι πρῶτα τὸν Θεὸ καὶ ἔπειτα τὸν σύζυγό σου. Αὐτός εἶναι τὸ φῶς τῆς ζωῆς σου καὶ κυβερνήτης τῆς σκέψης σου. Αὐτόν μόνον νὰ ἀγαπᾷς καὶ αὐτοῦ τὴν ψυχὴ νὰ γλυκαίνεις. Καὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ τὸν ἀγαπᾷς, ἂν ἐκεῖνος δίνει ὅλη τὴν ἀγάπη του σέ σένα καὶ σὰς ἐνώνει ἡ ὁμοφροσύνη. Γιατί ὅλα τῶν δύο σας ἔνωσε ὁ δεσμὸς τοῦ γά-

μου. Ἄν θυμώσει ὁ σύζυγός σου, νά ὑποχωρεῖς κι ἄν εἶναι κουρασμένος, νά τόν βοηθᾷς μέ λόγια ἤρεμα καί συμβουλές ἀριστές... Ὁ δαίμονας μέ τέτοιες ἀφοριές πολλές φορές σπάζει τήν ὁμοψυχία.

...Κοινές ἄς εἶναι οἱ χαρές, οἱ θλίψεις κι οἱ φροντίδες σας, γιατί αὐτό στεριώνει τό σπίτι. Τήν γνώμη σου νά τήν λές, ἀλλά ἄφηνε τήν ἐξουσία στόν ἄνδρα. Νά συμμετέχεις στίς στενοχώριες του, γιατί αὐτό εἶναι φάρμακο στή λύπη, ἡ συμπαράσταση τῶν ἀγαπημένων. Κι ὕστερα, μέ χαρούμενη ὄψη νά διώχνεις τό σαράκι τῆς ψυχῆς. Γιά τόν ἄνδρα πού ἔχει σκοτοῦρες πολλές, ἡ γυναῖκα πρέπει νά εἶναι γαλήνιο λιμάνι.

Μέ τήν σκέψη σου στά θεῖα λόγια νά κάνεις τίς ἐργασίες τοῦ σπιτιοῦ σου...

Μήν πηγαίνεις σέ διασκεδάσεις καί ἄτακτες συγκεντρώσεις, ὅπου χάνεται ἡ ντροπή. Κι ὅταν ἡ ντροπή φύγει, γεννιοῦνται τά χειρότερα κακά. Μέ συνετές γυναῖκες νά πηγαίνεις σέ συνάξεις ἱερές, γιά νά τρέφεις τόν νοῦ μέ λόγια ὠφέλιμα, πού διώχνουν τίς κακίες καί φέρνουν τίς ἀρετές.

Νά ἀγαπᾷς τό σπίτι σου κι αὐτό ἄς εἶναι ἡ εὐχαρίστησή σου...

Τί εἶναι σπουδαιότερο γιά σένα ἀπό τόν καλό σου σύζυγο, ὅταν αὐτόν ἀγαπᾷς μόνο;...

Ἄν ἔχεις γλῶσσα ἀχαλίνωτη, θά ἔχεις πάντα κανγάδες μέ τόν σύζυ-

γό σου. Γλῶσσα ἀνόητη βάζει συχνά σέ κίνδυνο καί ἀθώους. Ἡ σιωπή εἶναι καλύτερη ἀκόμα κι ὅταν φαίνεται ἐπεῖγον νά μιλήσεις.

...Αὐτά σοῦ τά ἔγραψα σάν κειμήλιο. Καί τό καλύτερο ἀπ' ὅλα, μακάρι νά γίνεις πολύκαρπος ἀγρός καί στῶν παιδιῶν σου τά παιδιά, γιά νά ὑμνεῖται ἀπό πολλούς ὁ μέγας Θεός.

Γι' Αὐτόν γεννιόμαστε καί σ' Αὐτόν πρέπει νά ὀδεύουμε».*

Αὐτή ἡ τελευταία φράση τοῦ

Ἁγίου Γρηγορίου ἄν γινόταν πυξίδα καί κανόνας ζωῆς, θά δινόταν καί στήν οἰκογένεια, ἀλλά καί γενικότερα στίς σχέσεις μας μέ τούς ἀνθρώπους τό μέτρο τῆς σωστῆς συμπεριφορᾶς. Κυρίως, θά καταξιώναμε τή ζωή μας πορευμένοι πρὸς τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

* Γρ. Θεολόγου ἔργα, Ε.Π.Ε. τομ. 11, σελ. 102 / P.G. 37, 1542.

Ὁ Χριστός ἠθο-ποιός στήν ἑλληνική μας Παράδοση

Εὐδόκιον Δημητρίου
Θεολόγου

Στήν μακροαίωνα Ἱστορία τοῦ γένους μας, ὁ ἑλληνικός λαός διαμόρφωσε τή ζωή του, τήν παράδοσή του, θέτοντας ἀκρογωνιαῖο λίθο τόν Θεό. Τόσο στήν εἰδωλολατρική ἀρχαιότητα ὅσο καί στό χριστιανικό παρόν ὁ ἐπίγειος κόσμος λειτουργεῖ στή σκιά τοῦ ἐπουρανίου, συσχετίζει κάθε πτυχή τῆς ζωῆς μέ τό θεῖον καί τό καθετί λαμβάνει πνευματικές διαστάσεις^[1]. Στό πνεῦμα τῶν πλείστων στοιχείων τῆς Παράδοσης, δηλαδή τῶν παροιμιῶν, ποιημάτων, χορῶν, ἐθίμων τῆς Πατρίδας μας, μπορεῖς νά καταλάβεις τήν Ὁρθοδοξία. Πιό κάτω θά δοῦμε πόσο βαθειά στήν ψυχή μας βάλουμε τόν Χριστό, ὥστε ἀκόμα καί τά παραδοσιακά τραγούδια καί οἱ χοροί μας νά μιλοῦν γι' Αὐτόν.

Ἡ μουσική, ὁ χορός καί τό τραγούδι, συνδέθηκαν μέ τήν Πίστη, τήν Πατρίδα, τήν Οἰκογένεια, τίς χαρές καί τίς λύπες, τή ζωή καί τόν θάνατο, τίς γιορτές καί τόν πόλεμο. Ὅπως ὁ προφητάναξ Δαυίδ μέ τήν

ᾄρπα του ὑμνοῦσε τόν Θεό, πενθοῦσε γιά τίς ἀμαρτίες του καί θρηνοῦσε γιά τά πάθη τοῦ λαοῦ του, ἔτσι κι οἱ Ἕλληνες ἐξέφραζαν τή χαρά καί τά βάσανα τοῦς τραγουδώντας καί χορεύοντας, μέ ἦθος θεήλατο.

Διαχρονικά καί οἰκουμενικά ἡ μουσική καί ὁ χορός συνδέθηκαν πρῶτα μέ τή λατρεία καί ὕστερα μέ ὅλες τίς ὑπόλοιπες στιγμές τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς^[2]. Ὁ Πλάτωνας τονίζει ὅτι ὁ χορός κατάγεται ἀπό τοῦς θεούς καί ἀποβλέπει πρὸς ἀρετήν παιδείας μέχρι τῆς ψυχῆς^[3]. Θέλοντας νά ξεκαθαρίσει τήν καταλυτική ἐπίδραση στήν πνευματική καλλιέργεια τῶν ἑλληνοπαίδων, ταυτίζει τόν «ἀχόρευτο» μέ τόν «ἀπαίδευτο»^[4]. Στή βασιική ἐκπαίδευση τῶν Σπαρτιατῶν, ἀγόρια καί κορίτσια διδάσκονταν χορούς, πού ἀποσκοποῦσαν στή σωματική ἐκγύμναση καί ἐκμάθηση στρατιωτικῶν κινήσεων^[5]. Στή ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας, ἐκεῖ πού σκοτεῖνιαζε κι

έτοιμαζαν οί Πέρσες τά καράβια τους γιά επίθεση, οί βράχοι άντιλάησαν χαρούμενα τραγούδια άπό τήν έλληνική άκτή· οί Έλληνες τραγουδοῦσαν τόν παιάνα τής λευτεριᾶς: «᾽Ω παῖδες Έλλήνων, ίτε, έλευθεροῦτε πατρίδ', έλευθεροῦτε δέ παῖδας, γυναικας, θεῶν τέ πατρῶων έδη, θήκας τέ προγόνων· νῦν ὑπέρ πάντων άγών» και οί Πέρσες κατάλαβαν ότι «δέν ήταν γιά φευγίο πού έψαλλαν τότε σεμνόν παιάνα οί Έλληνες, μά σαν νά όrhoῦσαν μ' όλόψυχη καρδιά στή μάχη»^[6].

Μέ τήν επικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ, έπειδή μέ κάποιους χορούς συνέβαιναν άσχήμιες, ὅπως λατρεία τῶν ειδώλων, μέθη και άνηθικότητα, οί Πατέρες τής Έκκλησίας πρότειναν τήν άπαγόρευση τῶν χορῶν, μάλλον κατά τήν άγιογραφική προτροπή τής άποκοπής τής αίτίας τοῦ πειρασμοῦ· «έάν σέ σκανδαλίξη ή χείρ σου, άπόκοψον αὐτήν (...). έάν ό πούς σοῦ σέ σκανδαλίξη, άπόκοψον αὐτόν (...). έάν ό οφθαλμός σου σέ σκανδαλίξη, έκβαλε αὐτόν»^[7]. Στήν πραγματικότητα είναι κάτι πού πονεί, αλλά είναι καλύτερη ή κληρονομιά τοῦ Παραδείσου παρά τό άποτέλεσμα τής άμαρτίας· «τά όψώνια τής άμαρτίας θάνατος»^[8]. Βέβαια, ή αλήθεια είναι πός ή πνευματικότητα είναι συμβατή μέ ό,τι δήποτε σεμνό και ώραίο. Γι' αὐτό και ό άγιος Ίωάννης ό Σιναΐτης, μέγας άσκητής τής μοναστικής βιοτής, γράφοντας γιά τήν άρετή τής άγνότητας, έξηγεῖ τό μέτρο όσον άφορᾷ

τίς μελωδίες και τά ᾄσματα: «όσοι είναι φιλόθεοι παρακινοῦνται σέ πνευματική χαρά και άγάπη τοῦ Θεοῦ και δάκρυα, τόσο άπό τά κοσμικά όσο και άπό τά θρησκευτικά μελωδήματα. Στούς φιληδόνους όμως συμβαίνει τό αντίθετο»^[9]. Ἐτσι δέν άπαγορεύτηκε ό χορός τοῦ άπλοῦ λαοῦ, αλλά περιορίστηκαν οί έκτροπές τῶν φιλήδωνων. Οί Ρωμοί τραγουδοῦσαν και χόρευαν μετά τή Λειτουργία γιά νά γιορτάσουν τούς Άγίους, στίς χαρές τοῦ γάμου,

στίς νίκες τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ και ακόμα γιά νά δείξουν τήν άγανάκτησή τους προς τόν Αὐτοκράτορα. Ακολούθησε ή Τουρκοκρατία, περίοδο πού οί λατρευτικοί και λαϊκοί έορτασμοί τουλάχιστον δέν άπαγορεύτηκαν. Ο Κύπριος παραδοσιακός βιολιστής Γεώργιος Άβέρωφ γράφει γιά τή συνέχεια: «Ο άπλός λαός διατήρησε, ένάντια στό πείσμα τῶν δύσκολων καιρῶν και τῶν πío άγριων κατακτητῶν, τήν πίστη και

τή γλώσσα του. Μέ τήν ἑλληνική γλώσσα δόξαζε τόν Θεό του καί ἔψαλλε τούς ἀγίους του, στά ἑλληνικά τραγουδοῦσε τούς καημούς, τίς χαρές καί τίς λύπες του, στόν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας ἢ στήν πλατεία τοῦ χωριοῦ χόρευε τή λεβεντιά του ὁ νιός καί τήν προκοπή της ἡ νιά, μέ τό χορό ἐξέφραζε ὁ σκλάβος τούς κρυφούς καημούς γιά λευτεριά τοῦ τόπου, μέ τόν χορό ἔδινε διέξοδο σ' ὅλα του τά ὄνειρα καί τίς ἐλπίδες γιά τήν ἀγάπη, τούς γάμους, τήν οἰκογένεια, τήν καλύτερη τύχη τῆς πατρίδας. Μέσα ἀπό τόν χορό καί τό

τραγούδι πρόβαλλε ἀνάγλυφα ἡ γνησιότητα τοῦ ἀληθινοῦ μας προσώπου μέσα στούς αἰῶνες. Γιατί ὁ χορός εἶναι μιά συνέχεια πού ἔφθασε ὡς ἐμᾶς, χωρίς ἄλλους μεσάζοντες, ἀπευθείας ἀπό γενιά σέ γενιά, γνήσιος καί ζωντανός»^[10]. Στήν Κύπρο οἱ ἀγρότες πρόγονοί μας χόρευαν τήν τατιά στό χωράφι. Στόν Πόντο καί στήν Κρήτη συνεχίζουν τούς πυρρίχιους ἔνοπλους χορούς, γιά νά κρατοῦν τό αἶσθημα τῆς Λευτεριάς ἀκμαῖο. Ἀκόμα καί χορούς τοῦ θανάτου ξέρομε ἀπό τήν ἑλληνική Ἱστορία, γιά νά ὑψωθεῖ ἡ

ἀρετή Σημαία ἀγέρωχη^[11]: οἱ Σουλιώτισσες χορεύοντας διατήρησαν τήν ἀρετή τους, αυτοθυσιάστηκαν μέ τόν Χορό τοῦ Ζαλόγγου γιά νά μήν ἀπιαστοῦν ἀπό τούς Τούρκους. Κι ὁ ἥρωας τῆς ΕΟΚΑ Ἀνδρέας Παναγίδης, μελλοθάνατος στό κελί χόρεψε μέ τόν πατέρα του ζεϊμπέκικο κι ἄς τούς χώριζε τό συρματόπλεγμα· κι ἄς ἦταν ὁ τελευταῖος χορός πρῖν τόν ἀπαγχονισμό του^[12].

Ἀπό τήν παραδοσιακή μουσική μέχρι καί τή μουσική καί τό τραγούδι τῆς νεότερης Ἑλλάδας ρίζα καί ἔμπνευση εἶναι ἡ ἐκκλησιαστική μουσική. Τό ὁμολογεῖ ὄχι λίγες φορές ὁ μουσικός τιτάνας Μίκης Θεοδωράκης: «δέν ὑπάρχει σχεδόν λαϊκό τραγούδι πού νά μή σχηματίζει τίς ἐνδιάμεσες πτώσεις του μέ καθαρά ἐκκλησιαστικό τρόπο»^[13] καί «οἱ ρίζες τῆς μουσικῆς μου ἀγωγῆς βρίσκονται στά τραγούδια πού μ' ἔμαθε ἡ μητέρα μου, στίς ἐκκλησιαστικές καί βυζαντινές μελωδίες πού ἔλεγα στίς ἐκκλησίες ἀπό τήν τρίτη τοῦ Δημοτικοῦ ὡς τήν ἔκτη τοῦ Γυμνασίου ἀνελλιπῶς, καί στά τραγούδια τῆς γειτονιάς»^[14]. Συμφωνεῖ κι ὁ ἄλλος Νεοέλληνας μουσουργός, ὁ Μάνος Χατζηδάκης: «Πάνω σ' αὐτούς τούς ρυθμούς χτίζεται τό ρεμπέτικο τραγούδι, τοῦ ὁποίου παρατηρώντας τή μελωδική γραμμὴ διακρίνουμε καθαρά τήν ἐπίδραση ἢ καλύτερα τήν προέχταση τοῦ βυζαντινοῦ μέλους. Ὅχι μόνο ἐξετάζοντας τίς κλίμακες πού ἀπό ἔνστι-

χτο τῶν λαϊκῶν μουσικῶν διατηροῦνται ἀναλλοιώτες, μ' ἀκόμη παρατηρώντας τίς πώσεις, τά διαστήματα καί τόν τρόπο ἐκτέλεσης. Ὅλα φανερόνουν τήν πηγή, πού δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν αὐστηρή καί ἀπέριπτη ἐκκλησιαστική ὑμνωδία»^[15].

Γιά νά ὀλοκληρώσουμε αὐτή τή σύντομη ἱστορική ἀναφορά, ὁ Θεοδωράκης γράφει γιά τούς Ἑλληνας μετά τήν κατοχή (1940): «Ὁ λαός βλέπει κατάφατσα, σάν μέσα σέ καθρέφτη, τό πρόσωπό του καί τρομάζει -θέλει ν' ἀκούσει ἦχους δυνατούς, οὐσιαστικούς. Ἦχους πού νά καθρεφτίζουν κι αὐτοί μέ τή σειρά τους ὅλη τήν ἀγωνία του, τούς πόνους του καί τίς ἐλπίδες. Τέτοιοι ἦχοι, τέτοιες μελωδίες, τέτοια τραγούδια συντροφεύουν τήν Ἑλλάδα πιστά, σέ ὅλους της τούς ἀγῶνες: Ἀπό τό βυζαντινό «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ὡς «τοῦ Κίτσου ἡ μάνα» καί τόν κρητικό «Ἀετό». Ὅλη ἡ δημοτική μας μουσική ξεχειλίζει ἀπό βαρεῖες, σπαρακτικές, ἐλεγειακές μελωδίες πού λές καί κυκλοφοροῦν στίς φλέβες τοῦ λαοῦ. Πάρτε τά ἡπειρώτικα, πάρτε τά σμυρνιώτικα, πάρτε τά μαυιάτικα μοιρολόγια, τά μωραΐτικα τραγούδια τῆς τάβλας καί τά δικά μας τά ριζίτικα. Δέν εἶναι αὐτά τραγούδια πού γαργαλοῦνε καί πού χαϊδεύουν, μόνο εἶναι μαχαιριές γλυκές πού μας θυμίζουνε τούς ἀγῶνες, τό ριζικό μας, τή δύναμη τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς»^[16].

Ἡ μουσική παιζόταν μέ τά δια-

θέσιμα ὄργανα κάθε ἐποχῆς. Στήν ἀρχαιότητα τά ὄργανα ἦταν κυρίως πνευστοί αὐλοί καί γκάιντες, κρουστά κύμβαλα καί δίσκοι, ἔγχορδες κιθάρες καί ἄρπες^[17]. κατασκευάζονταν δέ μέ λίθους, ξύλα, μέταλλα, δέρματα ζώων, κέρατα κ.ά.. Μέ τήν πάροδο τῶν αἰῶνων ἐπινοήθηκε ἡ χρήση μαγειρικῶν σκευῶν γιά ρυθμικό ἐμπλουτισμό (π.χ. ἡ κυπριακή ταμποουσιά)^[18] καί κατασκευάστηκαν τό βιολί, τό λαοῦτο, τό κανονάκι, τό σαντούρι, τό νταούλι κ.λπ.^[19]. Ὅπως ὑπῆρχε ἡ κατασκευαστική ἐξέλιξη, παρόμοια

ἐξελίσσονταν ὁ ἦχος, ὁ ρυθμός, ἡ τεχνική, ὅλα ὅμως ἀκολουθοῦσαν τά παραδοσιακά ἀκούσματα, ἐκεῖνα πού ὁ λαός ἦταν μαθημένος. Γράφει ὁ Ἑλληνας ἐρευνητής καί μουσικός τοῦ 19^{ου} αἰῶνα Γεώργιος Λαμπелέτ: «Ἡ φλογέρα, ἡμπορεῖ νά εἰπῆ κανείς, εἶνε σχεδόν ἕνα σύμβολον τῆς νεοελληνικῆς λαϊκῆς μουσικῆς. Αἱ μελωδίαί της ἐνθυμίζουσι τόν μορμουσμόν τῶν πηγῶν, τήν μουσικήν τοῦ ζεφύρου καί τό τραγούδι τῶν πουλιῶν»^[20].

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Γεώργιος Λαμπελέτ, Ἡ Ἑλληνική Ἐθνική μας μουσική, ἐκδ. Ἔξοδος, Ἀθήνα 2021, σ.102

[2] Γεώργιος Αβέρωφ, Τά Δημοτικά Τραγούδια καὶ οἱ Λαϊκοὶ Χοροὶ τῆς Κύπρου, ἐκδ. Πολιτιστικό Ἴδρυμα Τραπεζῆς Κύπρου, Λευκωσία 1989, σ.χνί

[3] «Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέγρι τῆς ψυχῆς πρὸς ἀρετὴν παιδείας οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον ὀνομάσαμεν μουσικήν», Πλάτων, Νόμοι II 673a

[4] «Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπαιδευτος ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται, τὸν δέ πεπαιδευμένον ἰκανῶς κεχορευκότα θετέον; (...) Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος ἄδειν τέ καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατός ἂν εἴη καλῶς», Πλάτων, Νόμοι II, 654a-b

[5] Ἄλκης Ράφτης, Ὁ κόσμος τοῦ ἑλληνικοῦ χοροῦ, ἐκδ. Πολύτυπο, Ἀθήνα 1985, σσ. 24-25

[6] «ἠχῆ κέλαδος Ἑλλήνων πάρα μολπηρόν εὐφήμησεν, ὄρθιον δ' ἅμα ἀντηλάλαξε νησιώτιδος πέτρας ἠχώ· φόβος δέ πᾶσι βαρβάροις παρῆν γνώμης ἀποσφαλεῖσιν· οὐ γάρ ὡς φυγὴ παιᾶν ἐφύμνον σειμὸν Ἑλληνες τότε, ἀλλ' ἔξ μάχην ὀρμῶντες εὐψύχῳ θράσει», βλ. Αἰσχύλος, Πέρσες, στ' 389-411. Ἀπόδοση στὴ δημοτικῆ: I.N. Γρυπάρης

[7] Μκ. 9, 43-48

[8] Ρωμ. 6, 23

[9] Ἅγιος Ἰωάννης Συναΐτης, Κλίμαξ, Λόγος ΙΕ', παρ. 59, ἐκδ. Ἱ.Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς 19946, σ'. 207

[10] Γ. Αβέρωφ, Τά Δημοτικά Τραγούδια, 1989, σσ. xx

[11] Ἄ. Ράφτης, Ὁ κόσμος τοῦ ἑλληνικοῦ χοροῦ, 1985, σσ. 33-34

[12] Μαρτυρία Ἀριστείδη Παναγίδη, γιοῦ τοῦ ἥρωα· «20 Σεπτεμβρίου 1956 – Τοῦ Ἀριστείδη Παναγίδη, Γιοῦ τοῦ ἥρωα Ἄνδρέα Παναγίδη» σὺ <https://www.aftodioikisi.com.cy>

[13] Μίχης Θεοδωράκης, «Τὸ σύγχρονο λαϊκὸ τραγούδι», στὴν ἐφημερίδα Σημερινή Ἐποχὴ, φ. 1 (9/10), 2 (23/10) καὶ 3 (7/11/1949)· τοῦ ἰδίου, Γιά τὴν ἑλληνικὴ Μουσική, ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1986, σ.163

[14] Μ. Θεοδωράκης, «Ὁ Ἐπιτάφιος», στὴν ἐφημερίδα Αὐγὴ, 6-7-8/10/1960· τοῦ ἰδίου, Γιά τὴν ἑλληνικὴ Μουσική, 1986, σ. 177· παρόμοια καὶ ἄλλοῦ, τοῦ ἰδίου, «Ὁ Ἐπιτάφιος», στὴν ἐφημερίδα Αὐγὴ, 6-7-8/10/1960· τοῦ ἰδίου, Γιά τὴν ἑλληνικὴ Μουσική, 1986, σ. 173

[15] Μάνος Χατζηδάκης, Ὁ καθρέφτης καὶ τὸ μαχαίρι, Ἀθήνα 1988, σ. 12

[16] Μ. Θεοδωράκης, «Ὁ Ἐπιτάφιος», στὴν ἐφημερίδα Αὐγὴ, 6-7-8/10/1960· τοῦ ἰδίου, Γιά τὴν ἑλληνικὴ Μουσική, 1986, σ. 174

[17] Ἄ. Ράφτης, Ὁ κόσμος τοῦ ἑλληνικοῦ χοροῦ, 1985, σ. 31

[18] Γ. Αβέρωφ, Τά Δημοτικά Τραγούδια, 1989, σσ. 9-10

[19] Νίκος Ματσούκας, «Θεολογία καὶ Πολιτισμὸς», σὺ Θεολογία καὶ Τέχνη, ἐπιμ. Χρυσόστομος Σταμούλης, ἐκδ. Τὸ Παλίμψηστον, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 84

[20] Γ. Λαμπελέτ, Ἡ Ἑλληνική Ἐθνική μας μουσική, 2021, σ. 106

(συνεχίζεται)

Ἡ νηστεία πρό τῆς ἐορτῆς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως

Σταύρου Τσουλούπα
Θεολόγου

Ἡ ἐορτή τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως εἶναι μεγάλη σέ σημασία Δεσποτική ἐορτή διότι «Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί»¹, γι' αὐτό καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος τήν ὀνομάζει «μητρόπολιν πασῶν τῶν ἐορτῶν»². Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία μέχρι τόν 8^ο αἰώνα, τήν ἐποχή τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, συνεόρταζε μαζί τίς δύο ἐορτές, τή Γέννηση δηλ. καί τή Βάπτισι τῆς Χριστοῦ ὡς τήν ἡμέρα Ἐπιφάνειας-Θεοφάνειας, τῆς φανέρωσης τοῦ Θεοῦ στόν κόσμον, κατά τήν 6^η Ἰανουαρίου. Αὐτό συνεχίζουν μέχρι καί σήμερα οἱ Ἀρμένιοι. Ἀρχικῶς αὐτή ἡ ἐορτή ἦταν ἀφιερωμένη σέ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἡ Γέννησι, ἡ προσκύνησι τῶν μάγων, ἡ Βάπτισι στόν Ἰορδάνη ποταμό, τό ἐν Κανᾷ θαῦμα, ὁ χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων, μέσφ τῶν ὁποίων γινό-

ταν φανερή ἡ θεότητά του. Ἀπό τήν Ἀνατολή ἡ ἐορτή αὐτή πέρασε στήν Δύση.

Ἡ ἐορτή τῆς Γεννήσεως ἄρχισε νά χωρίζεται ἀπό τήν ἐορτή τῆς Βαπτίσεως στά μέσα τοῦ 8^ο αἰώνα. Τό 330 γιά πρώτη φορά ἐορτάστηκε ξεχωριστά τήν 25^η Δεκεμβρίου ἀπό τόν Πάπα Λιβέριο στήν Ρώμη ἡ ἐορτή τῆς

¹ Α' Τιμ. γ', 16.

² Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς τόν μακάριον Φιλογόνοιον, PG 48, 752.

«γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στή Βηθλεέμ»³.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Λειτουργικῆς Ἰωάννης Φουντούλης σημειώνει ὅτι «ἡ τοποθέτησις τῆς ἐορτῆς τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου τήν 25^{ην} Δεκεμβρίου ἢ τῶν Θεοφανείων τήν 6^{ην} Ἰανουαρίου δέν σημαίνει ἐκχριστιανισμόν τῆς παγανιστικῆς λατρείας τοῦ ἀητήτου ἡλίου ἢ τοῦ ἡλιοστασίου, ἀλλά ἀντιθέτως ἐνέργεια καταπολεμήσεως αὐτῶν διὰ τῆς ἐκκριζώσεως καί ἀντικαταστάσεως

τρεις) ἐόρταζαν τή γέννηση τοῦ θεοῦ ἡλίου, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου τήν 25^{ην} Δεκεμβρίου. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς τῆς παγανιστικῆς ἐορτῆς θεσπίζει μία ἰδιαίτερη ἐορτή, γιά νά καταπολεμήσει καί νά ἐκκριζώσει τή λατρεία τοῦ θεοῦ ἡλίου, ὥστε νά προβάλλει καί νά τιμᾶται ἡ γέννηση τοῦ ἀληθινοῦ Ἡλίου, τοῦ νοητοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἀληθινοῦ φωτός, τοῦ Χριστοῦ⁵. Ἡ ἐορτή τῶν Χριστουγέννων μεταφέρθηκε πολύ νωρίς, τόν 8^ο αἰώνα, ἀπό τή Δύση καί στήν Ἀνατολή.

Ἡ υἱοθέτηση τῆς «νέας» ἐορτῆς εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα καί τόν διαχωρισμό τοῦ ἀρχικοῦ θέματος τῆς παλαιᾶς, καί τόν καταμερισμό τους στίς δύο «νέες». Ἔτσι, θεσπίστηκε μία ἐορτή γιά τά Χριστούγεννα, τά ὁποία ἐορτάζονταν εἰς τό ἐξῆς στίς 25 Δεκεμβρίου, καί μία γιά τή Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἐορταζόταν στήν ἡμερομηνία τῆς πρώτης ἐν τῇ Ἀνατολῇ θεσπισθείσης ἐορτῆς τῶν Ἐπιφανειῶν ἢ Θεοφανείων, τήν 6^{ην} Ἰανουαρίου, γιά τήν ὁποία διατηρήθηκε ἡ ἀρχαία ὀνομασία Θεοφάνεια⁶.

αὐτῶν δι' ἀναλόγων χριστιανικῶν ἐορτῶν»⁴.

Ὡς γνωστό, οἱ ἐθνικοί (εἰδωλολά-

³ Χρονικό τοῦ Furius Dionysius Filocalus.

⁴ Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Λειτουργική (Πανεπιστημιακαί παραδόσεις)*, ἄνευ τόπου καί χρόνου, σ. 55.

⁵ «Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν», Ἰωάν. α', 9.

⁶ Πρωτ. Παρακευᾶ Ἀγάθωνος, *Περὶ τῆς ἐορτῆς καί ἐκ τῆς ὑμνολογίας τῶν Χριστουγέννων - ἱστορικὴ καί θεολογικὴ προσέγγιση*, Περιοδικό «ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ» τριμηνιαία ἐκδοσις Ἰ.Μ. Λεμεσοῦ, ἔτος 23^ο, τεῦχος 116^ο, Ὀκτώβριο – Δεκέμβριος 2023, σσ. 12-13.

Ἡ συνήθεια καί ἡ εὐλάβεια τῶν πιστῶν καί κυρίως τῶν μοναχῶν, στήν προσπάθειά τους νά ἐορτάσουν καί νά ὑποδεχθοῦν τίς μεγάλες ἐορτές τοῦ Κυρίου, πού ἀποτελοῦν ὑπομνήσεις καί ἀναμνήσεις τοῦ Χριστοῦ, θέσπισαν νηστείες γιά λόγους προετοιμασίας καί ἀγιασμοῦ. Παρόλο πού καμία Τοπική ἢ Οἰκουμενική Σύνοδος δέν θέσπισε αὐτή τή νηστεία, στήν πορεία τοῦ χρόνου καί μέσα ἀπό τίς πηγές βλέπουμε πῶς ἐξελίχθηκε καί διαμορφώθηκε ἡ ἀρχική μορφή τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἕως σήμερα. Οἱ πρῶτες πληροφορίες πού ὑπάρχουν γιά τήν νηστεία τῶν Χριστουγέννων, εἶναι τοῦ ε' αἰῶνα γιά τήν Δύση καί τοῦ σ' αἰῶνα γιά τήν Ἀνατολή. Ἀρχικά ἡ νηστεία αὐτή ἦταν ὀκταήμερος, δηλαδή ἄρχιζε τήν 17^η Δεκεμβρίου καί περατωνόταν τήν 24^η Δεκεμβρίου.

Τόν θ' αἰῶνα ἐμφανίζονται οἱ πρῶτες μαρτυρίες πού μετατρέπουν αὐτή τή νηστεία ἀπό ὀκταήμερη σέ τεσσαρακονθήμερη⁷. Περίπου τόν ια' - ιβ' αἰῶνα καθορίζεται πλέον τεσσαρακονθήμερη νηστεία κατά τόν τύπο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὡς πρὸς τόν ἀριθμό τῶν ἡμερῶν, ὄχι ὁμως ὡς πρὸς τό διατολόγιό της. Δηλαδή, δέν εἶχε τόν αὐστηρό χαρακτήρα τῆς νηστείας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Ἔτσι μετά τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή σέ ἀρχαιότητα καί ἐπισημότητα, δεύτερη μακρά περίοδος νηστείας εἶναι ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων. Ὀνομάζεται σαρανταήμερο, διότι περιλαμβάνει σαράντα ἡμέρες νηστείας· ἄρχεται τήν 15^η Νοεμβρίου, τήν ἐπομένη τῆς γιορτῆς τοῦ ἀγίου Φιλίππου, γι' αὐτό κάποιοι τήν ὀνομάζουν καί νηστεία τοῦ ἀγίου Φιλίππου, καί περατώνεται τήν 24^η Δεκεμβρίου, παραμονή τῶν Χριστουγέννων.

Εἶναι γεγονός ὅτι αὐτή ἡ τεσσαρακονθήμερος περίοδος δέν κομμεῖται μέ τροπάρια πού νά ἀναφέρονται στή νηστεία, ὅπως βλέπουμε στήν ὑμνογραφία τοῦ Τριωδίου. Ἀντίθετα, τονίζεται πανηγυρικά τό χαρμόσυνο γεγονός τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ιδιαίτερα στίς ἀκολουθίες ἀπό τίς 20 Δεκεμβρίου καί ἐντεῦθεν. Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων εἶναι ἄγνωστη κατά τήν περίοδο τούτη, ἐνῶ ἡ τακτική τοῦ σαρανταλείτουργου εἶναι ἀποτέλεσμα νεότερης ἐποχῆς. Ἡ τέλεση δέ τῶν ἀκολουθιῶν τήν περίοδο τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων δέν ἔχει νά παρουσιάσει κάτι τό ιδιαίτερο καί διαφοροτικό ἀπό τίς ἀκολουθίες τοῦ ὑπολοίπου ἔτους. Μόνο στήν τάξη τῶν μονῶν μποροῦμε νά ἐξιχνιάσουμε κάποιες ιδιαιτερότητες⁸.

⁷ Χρήστου Μ. Ἐνισλείδου, *Ὁ Θεσμός τῆς νηστείας*, ἐκδόσεις Βασ. Ρηγοπούλου 1972, σσ. 111-117.

⁸ Ἡ ἀκριβής μοναχική τάξις τῶν ἀκολουθιῶν τήν περίοδο τῆς νηστείας τῶν Χρι-

Ἡ νηστεία ἀρχίζει στίς 15 Νοεμβρίου μέ ξηροφαγία ἐκτός ἐάν πέσει Σάββατο ἢ Κυριακή, μέρες κατά τίς ὁποῖες ὑπάρχει κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου. Σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς νηστείας δέν ἐπιτρέπεται ἡ κατάλυση κρέατος, γαλακτοκομικῶν καί αὐγῶν. Προβλέπονται δύο τράπεζες γιά τούς λαϊκοὺς καί μιά γιά τούς μοναχοὺς⁹. Νηστεία ἄνευ οἴνου καί ἐλαίου γίνεται τίς Δευτέρες, τίς Τετάρτες καί Παρασκευές, μόνο γιά τούς μοναχοὺς, ὅπως ὀλόχρονα.

Ὡστόσο, ἐπιτρέπεται ἡ κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου ἂν συμπέσουν ἡμέρα Δευτέρα, Τετάρτη ἢ Παρασκευή οἱ ἐορτές: 16^η Νοεμβρίου τοῦ Ἀποστόλου Ματθαίου, τήν 25^η Νοεμβρίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τήν 30^η

Νοεμβρίου τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τήν 4^η Δεκεμβρίου τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, τήν 5^η Δεκεμβρίου τοῦ Ἁγίου Σάββα, τήν 6^η Δεκεμβρίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τήν 9^η Δεκεμβρίου τῆς Ἁγίας Ἄννης, τήν 12^η Δεκεμβρίου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, τήν 15^η Δεκεμβρίου τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, τήν 17^η τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καί τήν 20^η Δεκεμβρίου τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου. Κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου γίνεται γιά τούς ἐν τῷ κόσμῳ τίς Δευτέρες, Τρίτες, Πέμπτες, Σάββατα καί Κυριακές. Κατάλυση ἰχθύος γίνεται στήν ἐορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, τήν 21^η Νοεμβρίου, ὁποιαδήποτε ἡμέρα καί ἂν συμπέσει. Ἀπό αὐτή τήν ἡμέρα ἄρχεται καί ἡ κατάλυση ἰχθύος μέχρι καί τήν 17^η Δεκεμβρίου, μόνον τά Σάββατα καί τίς Κυριακές. Τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων τηρεῖται ξηροφαγία, ἐκτός ἂν συμπέσει Σάββατο ἢ Κυριακή, ὅποτε γίνεται κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου.

Μέσα σέ αὐτή τή νηστεία ἔχουν εἰσχωρήσει ἀντιλήψεις λαϊκότροπες, οἱ ὁποῖες ὁμως τονίζουν τό πιό χαλαρό τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων. Γιά παράδειγμα ὑπάρχει ἡ ἀντιλήψη ὅτι ἀπό τήν ἐορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (21 Νοεμβρίου) μέχρι καί τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος (12 Δε-

στουγέννων βλ. Κωνσταντίνου Παπαγιάννη (Πρωτοπρεσβυτέρου), *Σύστημα Τυπικοῦ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ*, ἔκδοση Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 2012, §439 σσ. 213-215.

⁹ Σκαλτσῆς, Π. *Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων*, ἄνευ τόπου καί χρόνου, σ. 5· Ράλλη-Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων*, Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Χαροφύλακος, τόμος Δ', κανόνας κθ', σ. 431 β'.

κεμβρίου) γίνεται κατάλυση ιχθύος εκτός Τετάρτης καί Παρασκευής. Υπάρχει επίσης ή αντίληψη ότι, εάν από τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος μέχρι τὰ Χριστούγεννα συμπέσουν δύο Κυριακές, γίνεται κατάλυση ιχθύος τήν πρώτη Κυριακή, ἐνῶ τή δεύτερη Κυριακή, τήν πρό τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, γίνεται κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου.

Τό χρονικό διάστημα ἀπό τήν 25^η Δεκεμβρίου μέχρι τήν 6^η Ἰανουαρίου ὀνομάζεται Δωδεκαήμερο. Κατ' αὐτό τό διάστημα σέ μετέπειτα χρόνια ἡ Ἐκκλησία ἐπέτρεψε τήν κατάλυση εἰς πάντα πλὴν τῆς 5^{ης} Ἰανουαρίου, παραμονή δηλαδή τῶν Θεοφανίων. Κατ' αὐτή τηρεῖται νηστεία, ἐκτός ἐάν τύχει Σάββατο ἢ Κυριακή, ὁπότε γίνεται κατάλυση οἴνου καί ἐλαίου.

Ἡ νηστεία, εἴτε ὡς μέρος τῆς καθημερινότητάς μας, εἴτε ὡς προετοιμασία γιά τόν ἑορτασμό ἑνός δεσποτικοῦ ἢ ἄλλου γεγονότος, θά πρέπει νά συνοδεύεται ἀπό τήν ἐλεημοσύνη, τήν προσευχή καί τήν πνευματική ἀνάταση. Μέ αὐτές ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται στήν τελειότητα, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τόν ἁγιασμό του. Ἐάν παραληφθεῖ κάτι ἐξ αὐτῶν, τότε ἡ νηστεία μας καθίσταται ἀτελής. Ἡ Ἐκκλησία ἔταξε συγκεκριμένες περιόδους, καιρούς, τρόπους καί τύπους νηστείας, ὅπως αὐτή τῶν Χριστουγέννων. Ἐμεῖς

ὀφείλουμε νά ὑπακοῦμε σέ αὐτά πού παραλάβουμε, καί νά ἀθλούμαστε στόν πνευματικό ἀγώνα πρός φωτισμό. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ζεῖ καθημερινά σέ μία πνευματική ἐγρήγορη. Ἡ νηστεία, μαζί μέ ὅλους τοὺς πνευματικούς ἀγῶνες, ἀφυπνίζουν τόν ἄνθρωπο, καί τόν βοηθοῦν νά προσέχει τόν ἑαυτό του, «ἵνα μή εἰσέλθῃ εἰς πειρασμόν»¹⁰.

Ἡ νηστεία δέν πρέπει νά καταντᾷ πεζή ἢ νομικιστική κατάσταση. Ἡ τήρηση τῆς νηστείας δέν σημαίνει ὅτι εἴμαστε κατὰ πάντα ἐντάξει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μολονότι ἡ νηστεία, ὡς ἐξωτερική κίνηση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ὠφέλιμη καί ἀπαραίτητη, γιά νά φέρει ὁμως τό ζητούμενο ἀποτέλεσμα, θά πρέπει νά συνυπάρχει καί μέ τήν ἐσωτερική προσπάθεια καί ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Κάτω ἀπό αὐτές τίς προϋποθέσεις, ὁ ἄνθρωπος, μπορεῖ νά πλησιάσει καί νά γνωρίσει τόν Θεό.

Ἐν κατακλείδι, ἡ νηστεία δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά μέσο πρός ἐξαγνισμό καί ἁγιασμό τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὑποκριτική διάθεση γιά νηστεία δέν φέρνει ἀποτέλεσμα. Χρειάζεται διάκριση, ὥστε νά μήν καταντήσουμε ὅπως τοὺς Φαρισαίους, γιά τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος εἶπε ὅτι καθαρίζουν «τό ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καί τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δέ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καί ἀδικίας»¹¹.

¹⁰ Ματθ. κστ', 41.

¹¹ Ματθ. κγ', 25.

Σελίδες από τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές
τοῦ 10^{ου} - 12^{ου} αἰώνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Δρος Θεολογίας - Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος ΙΖ'

Ἡ Ἱερά Βασιλική καί Σταυροπηγιακή Μονή Κύκκου

(συνέχεια ἀπό προηγούμενο τεῦχος)

Ἡ χαριτόβρυτη εἰκόνα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου ἐπitéλεσε καί ἐπιτελεῖ διά μέσου τῶν αἰώνων ἀναρίθμητα θαύματα. Γνωστά καί ἄγνωστα θαύματα, ἐπιβεβαιώνουν συνεχῶς τήν ἀδιάλειπτη καί ἀδιάπτωτη ἀγάπη τῆς Κυρίας Θεοτόκου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καί ἀποδεικνύουν διηνεκῶς τόν «ἀνελλιπῆ θησαυρόν, τόν ἀδαπάνητον» ὡς «τῶν ἀγαθῶν τήν αἰτία» καί «τῶν πιστῶν τό στήριγμα». Θεραπείες ἀσθενειῶν, σωτήριες ἐπεμβάσεις, ἀλλοιώσεις ἐσωτερικές πού ὀδηγοῦν στή μετάνοια καί πολλά ἄλλα θαύματα συνδέονται μέ τήν Παναγία τήν Κυκκώτισσα καί τήν καθιστοῦν προπύργιο

καί ὀχύρωμα ἔναντι τῶν προσβολῶν τοῦ ἐναντίου.

Μία ιδιαίτερη θαυματουργή ιδιότητα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου ἀποτελεῖ ἡ ἄμεση ἐπέμβασή της σέ καιρούς ἀνομβρίας. Ἡ λιτάνευση τῆς ἱερῆς εἰκόνας συνοδευόμενη ἀπό θερμές δεήσεις καί ἱεσιές γιά λύση τῆς ἀνομβρίας ἀκολουθεῖται κατ' ἐπανάληψη ἀπό πολύτιμη γιά τοὺς ἀνθρώπους βροχή. Γιά τό λόγο αὐτό ἡ Ἱερά Μονή Κύκκου ἀποκαλεῖται σέ βενετικό ἔγγραφο τοῦ 1552 μ.Χ. ὡς «Ἁγία Μαρία τῆς Βροχῆς». Ἐνα θαῦμα τῆς βροχοποιουῦς ιδιότητος τῆς Παναγίας Κυκκώτισσας καταγράφεται κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Ὁ

Τουρκος σατράπης απείλησε τόν ἡγούμενο τῆς Μονῆς ὅτι θά κάψει τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου πάνω στό κεφάλι τοῦ ἡγουμένου καί στή συνέχεια θά τόν σκότωνε ἄν δέν ἐρχόταν βροχή μετά τή λιτάνευση τῆς ἱερῆς εἰκόνας. Ἡ Κυρία Θεοτόκος δέν ἀγνόησε τίς θερμές ἰεσιές τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς καί λίγο πρῖν ὁ Τουρκος σατράπης ἐκτελέσει τίς ἀπειλές του, ἡ Παναγία ἔστειλε τόση βροχή πού καί ὁ ἴδιος ὁ Τουρκος διοικητής δέν μποροῦσε νά ἀμφισβητήσει τό

θαῦμα καί ἔδωσε τήν ἄδεια στόν ἡγούμενο νά περιφέρει τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐλεύθερα σέ ὅλο τό νησί.

Ἐνα ἄλλο θαῦμα πού συνέβη κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ἀποτελεῖ ἡ διάσωση πλοιαρίου στίς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1718 μ.Χ. Τό πλοιάριο ἔπλεε ἀπό τήν Λάρνακα πρός τόν Ἀπόστολο Ἄνδρέα, ἀλλά κατά τό μεσονύκτιο μεγάλο κῆτος (ξιφίας) ἐμβόλισε τό πλοιάριο ἀνοίγοντας μεγάλη ὀπή στήν πλευρά του. Τό πλοιάριο γέμισε νερό καί κινδύνευε νά βυθιστεῖ. Οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦ πλοιαρίου φώναξαν «Παναγία τοῦ Κύκκου βοήθησον ἡμᾶς» καί τό θαῦμα ἔγινε. Τό πλοιάριο δέν βυθίστηκε, συνέλαβαν δέ τό κῆτος καί ἀφοῦ τό ἐξόντωσαν ἀπέκοψαν τή γλώσσα του καί τήν ἀφίερωσαν ἐντός ἀσημένιας θήκης μαζί μέ τήν ἐξιστόρηση τοῦ θαύματος στήν εἰκόνα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου.

Ἐνα ἄλλο ἀφιέρωμα πού βρίσκεται στήν εἰκόνα ἀναπαριστᾷ ὁμοίωμα χεριοῦ γιά νά ὑπενθυμίξει τό θαῦμα τῆς παράλυσης τοῦ χεριοῦ κάποιου ἀσεβοῦς πού τόλμησε νά βεβηλώσει τήν ἱερή εἰκόνα.

Τό 1576 μ.Χ. ἡ εἰκόνα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου κοσμήθηκε μέ ἀργυροεπίχρσο κάλυμμα ἐπί ἡγουμένου Γρηγορίου, τό ὁποῖο ἀντικαταστάθηκε μέ νεότερο κατά τό 1795 μ.Χ. ἐπί ἡγουμένου Μελετίου.

Τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου στήν εικόνα τῆς Κυκκώτισσας εἶναι καλυμμένο ἐδῶ καί αἰῶνες. Κατά πάσα πιθανότητα, ἡ κάλυψη τοῦ προσώπου τῆς Παναγίας, ἀκολουθοῦσα ἱερή συνήθεια πού εἶχε καθιερωθεῖ γιά θαυματουργές εἰκόνες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀποτελοῦσε ἐπιθυμία τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ ὁ ὁποῖος ἀναγκάστηκε νά τήν ἀποχωριστεῖ. Εἶναι δέ καί ἐκδήλωση βαθύτατου σεβασμοῦ πρὸς τό ὑπέρλαμπρο πρόσωπο τῆς Παναγίας καί ταυτόχρονα ἐκδήλωση εἰλικρινοῦς αἰσθήματος ἀναξιοτήτας καί ἁμαρτωλότητας ὄλων ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων πού καταφεύγουμε στή Μητέρα τοῦ κόσμου. Δύο ἀπόπειρες νά ἀποκαλυφθεῖ τό πρόσωπο τῆς

Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου ἐμποδίστηκαν καί τιμωρήθηκαν ἀπό τήν ἴδια τήν Παναγία. Ἡ μία ἀφορᾶ στόν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Ἅγιο Γεράσιμο Παλλαδά (ἐορτάζει 15 Ἰανουαρίου καί ἡ Κάρα του βρῖσκεται στήν Ἱερά Μονή Βατοπεδίου Ἁγίου Ὁρους) ὁ ὁποῖος, τό 1699 μ.Χ. ἐπισκεπτόμενος τή Μονή τοῦ Κύκκου ἀποπειράθηκε νά ἀποκαλύψει τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. Ὁ λόγιος Πατριάρχης τυφλώθηκε ἐπί τρίμηνο καί ἀνέκτησε τήν ὄρασή του μετά ἀπό εἰλικρινῆ μετάνοια καί πολλές παρακλήσεις, δεήσεις καί ἰκεσίες πρὸς τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνεται γραπτῶς ἀπό τόν ἴδιο τόν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε σχετική ἐπιστολή στή Μονή τοῦ Κύκκου.

Ἡ δεύτερη περίπτωση ἀφορᾷ στὸν Ρόδιο ἱερομόναχο Ἰωάννη ὁ ὁποῖος ἐπισκέφθηκε τὴ Μονὴ Κύκκου τὸ 1776 μ.Χ. Ὁ ἱερομόναχος διανυκτέρευσε μέσα στὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς καὶ μετὰ ἀπὸ ὀλονύκτια ἀγρυπνία ἀποπειράθηκε νὰ ἀποκαλύψει τὸ πρόσωπο τῆς ἁγίας εἰκόνας. Τότε ἡ εἰκόνα ἐξέλεμψε λεπτότατη λαύρα πού κάλυψε τὸ πρόσωπο τοῦ ἱερομονάχου καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ἀντικρῦσει τὸ Πάνσεπτο Πρόσωπο τῆς Παναγίας. Σημειώνεται δὲ ὅτι στίς περιπτώσεις πού χρειάζεται ἀλλαγὴ τὸ κάλυμμα τῆς ἱερῆς εἰκόνας, αὐτὴ γίνεται μὲ τὴ μέγιστη προσοχὴ στὴν Ἁγία Τράπεζα ὅπου τοποθετεῖται ἡ εἰκόνα μὲ τρόπο ὥστε κανεὶς νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὴ δεῖ καὶ ἐκτελοῦνται οἱ δέουσες ἐνέργειες καὶ πάλι μὲ τρόπο πού ἀποκλείει τὴν ὁποιαδήποτε ὀπτικὴ ἐπαφή μὲ τὸ πρόσωπο τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου.

Ἡ ἁγία εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου ἀναδείχθηκε διαχρονικά σὲ πανορθόδοξο προσκύνημα καὶ πλῆθος πιστῶν ἀπὸ διάφορα μέρη (Ἑλλάδα, Ρωσία, Γεωργία, Ρουμανία, Βουλγαρία κ.α.) συνδύαζαν τὸ προσκύνημά τους στοὺς Ἁγίους Τόπους μὲ προσκύνημα καὶ στή θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν προσκυνητῶν ἔφθανε στὸ μέγιστο κατὰ τὴν πανήγυρη τοῦ μοναστηριοῦ (8 Σεπτεμβρίου, Γενέσιο τῆς Θεοτό-

κου). Τεράστιος ἀριθμὸς προσκυνητῶν κατέφθανε στὴ Μονὴ τοῦ Κύκκου καὶ κατὰ τὸ Δεκαπενταῦγουστο (Κοίμησις καὶ Μετάστασις τῆς Θεοτόκου) ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ Πάσχα. Ἡ Μονὴ τοῦ Κύκκου ἀπέκτησε ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἀριθμὸ Μετοχιῶν ὁ ὁποῖος σταδιακὰ αὐξάνοταν. Τὰ Μετόχια βρισκόνταν σὲ διάφορα μέρη τῆς Κύπρου ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας τὰ Μετόχια ἐκτὸς Κύπρου ἔφθασαν τὰ 18 καὶ δημιούργησαν δεσμούς τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου μὲ τὸν εὐρύτερο ἑλληνισμό (π.χ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀφοῦ ὑπῆρχαν Μετόχια στὴ Σμύρνη, στὴν Προῦσα, στὴν Ἀττάλεια καὶ στὴν Ἐφεσο) ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὁμόδοξους Χριστιανούς ἄλλων Ὀρθόδοξων Χριστιανικῶν κρατῶν (π.χ. Ρωσία). Ἰδιαίτερη σύνδεση τῆς Μονῆς Κύκκου δημιουργήθηκε μὲ τὴ Μικρὰ Ἀσία λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς ἐγγύτητας ἀλλὰ καὶ τοῦ δρομολογίου πού ἀκολουθοῦσαν οἱ πιστοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἀπέφευγαν τὸ δρομολόγιο μέσῳ Συρίας καὶ Λιβάνου λόγῳ ἐπικινδυνότητος καὶ προτιμοῦσαν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ φιλόξενο μοναστήρι τοῦ Κύκκου γιὰ νὰ λάβουν παράλληλα τὴν εὐλογία τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκυνητὲς ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία ἦταν Τουρκόφωνοι ἀπὸ τὴν

Ἀλλάγια καί τήν Ἀττάλεια καί ἡ Μονή τοῦ Κύκκου πρὸς διευκόλυνσή τους φρόντισε καί ἐξέδωσε τήν ἱστορία της στὰ καραμανλίδικα (δηλαδή γραφή στήν τουρκική γλῶσσα μέ ἐλληνικούς χαρακτήρες). Ἄρκετά ἀντίγραφα τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου δημιουργήθηκαν ἀπό πιστοὺς στήν Μικρὰ Ἀσία ἐνῶ ἐκκλησιαστικά καί ἄλλα ἀντικείμενα ἀπό τή Μικρὰ Ἀσία ἀφιερώθηκαν στή Μονή καί διασώζονται μέχρι σήμερα στό σκευοφυλάκιο τῆς Μονῆς (π.χ. λειψανοθήκες ἀπό Σμύρνη καί Καππαδοκία κ.ἄ.). Ἀριθμὸς Μικρασιατῶν μέ διαθήκη τους κληροδότησαν ποσὸ χρημάτων στή Μονή Κύκκου. Ἐνα ἀπὸ τὰ τελευταία θαύματα τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου σέ Μικρασιάτες πρὶν τήν Μικρασιατική καταστροφή μαρτυρεῖται σέ ἕνα πεντάχρονο ἐκ γενετῆς τυφλὸ παιδί ἀπὸ τήν Ἀττάλεια. Στίς 8 Σε-

πτεμβρίου 1913 μ.Χ. κατὰ τήν ἐορτή τοῦ μοναστηριοῦ τό τυφλὸ παιδί ἀνέβλεψε μετὰ τήν προσκύνηση τῆς εἰκόνας τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου. Προσκυνητὲς στό μοναστήρι τοῦ Κύκκου προέρχονταν καί ἀπὸ τήν Αἴγυπτο. Ἡ ἐλληνική παροιμία τῆς Αἰγύπτου δημιουργήθηκε στὰ μέσα περίπου τοῦ 19ου μ.Χ. αἰῶνα καί ἀρκετοὶ Ἕλληνες τῆς Αἰγύπτου συνδέθηκαν μέ τό μοναστήρι. Ἀντίγραφα τῆς Ἐλεούσας τοῦ Κύκκου βρίσκονται στὰ τέμπλα Ὁρθόδοξων ναῶν τῆς Αἰγύπτου (π.χ. στό ναὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα στήν Ἀλεξάνδρεια κ.ἄ.). Σημειώνεται ὅτι ἡ «Ἑλληνική Ἀδελφότητα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Κυπρίων» καθὼς καί ἡ «Ἀδελφότητα τῶν Κυπρίων της Σμύρνης» εἶχαν ὡς προστάτιδα τοὺς τήν Παναγία τοῦ Κύκκου.

(συνεχίζεται)

Βιβλιογραφία

Κοκκινόφτα Κωστή, *Ἡ Μονή Κύκκου προσκυνηματικὸ κέντρο τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί τῆς Αἰγύπτου*, Ἐνατενίσαις 30: 116-122, 2018.

Κληρίδη Νέαρχου, *Μοναστήρια στήν Κύπρο, Θρωλοὶ καί παραδόσεις*, Ἐκδοσις Ἰδρύματος Νέαρχου Κληρίδη, Γ' ἔκδοσις, Λευκωσία, 2015, σ. 50-63.

Νικηφόρου Μητροπολίτη Κύκκου καί Τηλλυρίας, *Ἡ Ἱερά Μονή Κύκκου καί ἡ χαριτόβρυτη εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Κυκκωτίσσης, Τάξις Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν 2024*, ἔκδοσις Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Κύκκου, Λευκωσία, 2024, σ. 17-28.

Ἡ συμβολή τῶν Κύπριων ἡμιονηγῶν στόν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Δρ Σωτηρούλας Βασιλείου,
ἐπιστημονικῆς λειτουργοῦ
Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄

«Ἡ Κύπρος μας πού στέναζε τόσους αἰῶνες σκλάβια
Κι' αἱμάτωναν τά χέρια της τόσα δεσμά βαρειά
Ἄπ' τήν ψυχήν της ἔχυσε τήν ὠμορφή της λάβα
Κι' ἀνοίξε δρόμο φωτεινό νά δῆ τήν Λευτεριά! [...]
Σέ κάθε πόλιν καί χωριόν ἡ λάβα της ξαπλώνει
Καί φλέγεται ἴστῃς Μάνας της τούς κόρφους νά ριφθῆ!»¹

Τό Μακεδονικό Μεταγωγικό Σῶμα (*Macedonian Mule Corps*) δημιουργήθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1916, προκειμένου νά καλυφθοῦν ζωτικῆς ἀνάγκες τοῦ βρετανικοῦ στρατοῦ στό Μακεδονικό Μέτωπο μέ ἔμμισθο βοηθητικό προσωπικό. Ἔως τό 1919 οἱ καταταγέντες ξεπέρασαν τούς 11.000, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 10.000 περίπου ἦταν Κύπριοι. Ἀπό αὐτούς πέραν τῶν 9.000 ἦταν Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, οἱ 850 πε-

ρίπου Μουσουλμάνοι καί οἱ ὑπόλοιποι Μαρωνίτες καί Ἀρμένιοι.²

Σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη ἀπογραφή τοῦ 1911, ὁ πληθυσμός τῆς Κύπρου ἀνερχόταν σέ 274.108 ἄτομα, 139.383 ἄνδρες καί 134.725 γυναῖκες. Ἀπό τούς 139.383

Εικ. 1: Προπαγανδιστική άφίσα για την προσέλκυση Κυπρίων στο Μακεδονικό Μεταγωγικό Σώμα.
Η πρωτότυπη βρίσκεται στο Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο –
Ιστορικό Άρχείο – Κέντρο Μελετών Λεμεσού.
Πηγή: Ψηφιακή έγκυκλοπαίδεια πολυμέσων Wikimedia Commons.

άνδρες οι 110.081 καταγράφη-
καν ως *Non-Mahomedan* (άπό τους
όποιους οι 109.219 ως Χριστιανοί
Όρθόδοξοι) και οι 29.302 ως
Mahomedan. Δηλαδή, οι Κύπριοι
ήμωνηγοί (*muleteers*) αντιπροσω-

πεύουν περίπου τό 7% του συνολικού
άρχενος πληθυσμού ενώ
για τους Όρθόδοξους Χριστιανούς
τό ποσοστό φτάνει στο 8,3%.³
Τί ώθησε τους κατοίκους τους
Κυπρίους στην κατάταξη; Βάσει

τῶν πηγῶν, τὰ κίνητρα ποίκιλλαν, ἀναλόγως ἐθνικότητας καί κοινωνικοοικονομικῆς κατάστασης. Ὅσον ἀφορᾶ στήν ἑλληνοκυπριακή πλειονότητα, τό μείζον ζήτημα τοῦ βιοπορισμοῦ, τό ὁποῖο ἐπιδείνωσαν οἱ σιτοδεῖες, ἡ ἀνεργία καί ὁ πληθωρισμός τῆς περιόδου, συναντοῦσε τήν ἀγάπη γιά τήν Ἑλλάδα καί τόν πόθο γιά τήν ἔνωση μαζί της.

Ἐπιτηδείως οἱ Ἄγγλοι στήριξαν τήν προπαγάνδα τους ἀφενός στό ἐθνικό αἶσθημα τῶν Ἑλληνοκυπρίων, ἀφετέρου στά ὑλικά ὀφέλη. Σέ εὐγλωττη προπαγανδιστική προκήρυξη διαβάζουμε: «ΙΔΟΥ Ἡ ΕΥΚΑΙΡΙΑ δι' ὅλα τὰ ἀνδρεία παλληκάρια τῆς Κύπρου ὅπως βοηθήσωσι νά ἐλευθερώσουν τοὺς Μακεδόνας ἀδελφούς των ἀπό τὰς θηριωδίας τῶν προαιωνίων αὐτῶν ἐχθρῶν καί νά βοηθήσουν συνάμα εἰς τόν μέγαν καί εὐγενῆ ἀγῶνα ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν λαῶν, κατατασσόμενα ὡς ἡμιονηλαῖται (μουλαράδες) εἰς τό ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΜΕΤΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΩΜΑ».

Σέ ἄλλες προκηρύξεις, ἡ ἔμφαση μετατοπιζόταν στή σημασία τῶν μισθῶν τόσο γιά τοὺς ἐθελοντές ὅσο καί γιά τίς οἰκογένειές τους. Ἐπιπλέον, ἡ ὑπηρεσία πα-

ρουσιαζόταν ὡς δελεαστικός τρόπος γνωριμίας τοῦ κόσμου.

Τό ἡμερομίσθιο τῶν ἡμιονηγῶν ὀρίστηκε στά 2 σελίνια καί 4^{1/2} πένες, τῶν ἐπιστατῶν β' στά 3 σελίνια καί 3 πένες καί τῶν ἐπιστατῶν α' στά 4 σελίνια καί 5 πένες. Οἱ πλείστοι Κύπριοι τοῦ Μακεδονικοῦ Μεταγωγικοῦ Σώματος ὑπηρετήσαν ὡς ἀπλοί ἡμιονηγοί. Ὡς ἐπιστάτες ὑπηρετήσαν περίπου 200 ἄνδρες ἐνῶ 80 περίπου Κύπριοι, γνῶστες τῆς Ἀγγλικῆς καί τῆς Ἑλληνικῆς, προσελήφθησαν ὡς μεταφραστές μέ ἡμερομίσθιο 4 σελίνια.

Ὁ ἐγχώριος Τύπος ἀναπαρήγε τίς βρετανικές ἀγγελίες καί τή ρητορική καί περιέγραφε παραστατικά τή μεγάλη ἀνταπόκριση, ἡ ὁποία ἀποδιδόταν ἄλλοτε στήν οἰκονομική δυσπραγία, ἄλλοτε στό ἐθνικό αἶσθημα καί ἄλλοτε σέ ἀμφοτέρους τοὺς παράγοντες.⁴ Παράλληλα, ἐντόπιοι ἀρθρογράφοι, πολιτικοί καί λόγιοι συνέδεαν εὐθέως τήν εὐρύτερη συμβολή τῆς Κύπρου στόν πόλεμο μέ τήν ἐκπλήρωση τῶν ἰδιαίτερων

Εικ. 2: Κύπριος ήμιονηγός κουβαλά νερό για τούς πολεμιστές, από μία βαθιά ρεματιά, στό Μακεδονικό Μέτωπο (Γανουάριος 1917). Φωτογράφος: Ariel Vargas. Φορέας: International War Museum, Q 32742.

έθνικων πόθων. Άλλωστε, διακαής πόθος εκατοντάδων Κυπρίων και αίτημα του ίδιου του Έλευθερίου Βενιζέλου ήταν ή στρατολόγηση για τόν στρατό τής Έθνικης Άμυνας.⁵

Οί Βρετανοί δέν επέτρεψαν τή διενέργεια τής ποθητής στρατολόγησης. Έντούτοις, τουλάχιστον 300 Κύπριοι κατετάγησαν στόν έλληνικό στρατό και πολέμησαν στην πρώτη γραμμή, στή Μακεδονία και τή Μικρά Άσία.⁶ Έως τόν Αύγουστο του 1918, τίς οικογένειες τών έθελοντων συνέδραμε

ή «Έπιτροπή τών άπόρων οικογενειών τών έπιστρατών» (Άλεξάνδρεια). Στή συνέχεια, τήν ευθύνη συνδρομής ανέλαβε ή Ίερά Άρχιεπισκοπή Κύπρου.⁷

Έν τοίς πράγμασι, ποιός ήταν ό ρόλος και ποιές οί συνθήκες εργασίας τών ήμιονηγών του Μακεδονικού Μεταγωγικού Σώματος; Στά 1916-1918 οί ήμιονηγοί ύπηρέτησαν στό Μακεδονικό Μέτωπο κυρίως ως μεταφορείς έφοδίων, όπλων και πυρομαχικών αλλά και τραυματιοφορείς σέ νοσοκομειακές μονάδες και τμήματα άσθε-

νοφόρων. Συνεπώς, ή συμβολή τους στη διεξαγωγή του πολέμου ήταν κομβική. Οί συνθηκές έργασίας ήταν πολλαπλά αντίξοες και επικίνδυνες. Οί τραυματισμοί κατά τις συγκρούσεις και τούς βομβαρδισμούς ήταν συχνοί και κάποτε θανάσιμοι. Τό ψύχος, ή ύγρασία, οί βοριάδες, ή λάσπη, τό κατοτράχαλο έδαφος, τά βαριά φορτία, τά έξαντλητικά ώράρια και ή όλη καταπόνηση εύνουούσαν τήν έξάπλωση μεταδοτικών άσθενειών, τά κρυοπαγήματα και τήν ανάπτυξη άνιάτων μυοσκελετικών και άναπνευστικών παθήσεων. Πέραν τούτων, κάποιοι έθελοντές προσβλήθηκαν από άφροδίσια νοσήματα, γεγονός πού τούς κόστισε ήθικά και οικονομικά.

Καθοριστικότερο γεγονός στό Μακεδονικό Μέτωπο ήταν, στίς 17/30 Μαΐου 1918, ή μάχη του Σκρᾶ μέ τή συμμετοχή άρκετών Κύπριων έθελοντών του στρατού τής Έθνικης Άμυνας (πέντε έπασαν μαχόμενοι). Τή συνθηκολόγηση τής Βουλγαρίας, στίς 29 Σεπτεμβρίου 1918, άκολούθησε, στίς 30 Οκτωβρίου, ή συνθηκολόγηση τής Όθωμανικής Αύτοκρατορίας. Στίς 11 Νοεμβρίου 1918, ή ύπογραφή τής Άνακωχής τής Γερμανίας μέ τούς Συμμάχους στην

Compiègne σήμανε τό τέλος του Μεγάλου Πολέμου.

Έως τό 1920 οί πλείστοι ήμιονηγοί επέστρεψαν στην Κύπρο, όρισμένοι κατόπιν ύπηρεσίας και σε άλλες περιοχές. Όστόσο, 177 Κύπριοι μουλαράδες (οί 165 Έλληνες Κύπριοι) άφησαν τήν τελευταία τους πνοή μακριά από τό νησί.⁸

Έπιστρέφοντας στην Κύπρο, οί έθελοντές (ήμιονηγοί και στρατιώτες) έφεραν μαζί τους τό τραύμα τής πολεμικής έμπειρίας τήν ύπερηφάνεια για τήν παρουσία τους στον Πόλεμο και τήν έλπίδα για προσάρτηση, έπιτέλους, τής ιδιαίτερης πατρίδας στον έθνικό κορμό. Έπιπλέον, οί άνάπηροι ήλπιζαν σε κάποια κρατική μέριμνα. Παρόμοιες έλπίδες έτρεφαν και οί χήρες, οί όποίες έμειναν άπροστάτευτες, όρισμένες μέ όρφανά παιδιά. Όστόσο, οί πλείστες αίτήσεις τών ήμιονηγών ή τών χηρών τους για συντάξεις και βοηθήματα απέβησαν άκαρπες.

Άναγνωρίζοντας, πάντως, τήν

Εἰκ. 3: Τό χάλκινο Βρετανικό Πολεμικό Μετάλλιο (*British War Medal*).
Τό συγκεκριμένο ἀπονεμήθηκε στὸν Βασίλη Χριστοδούλου.
Πηγή: Εὐρωπαϊκὴ Ψηφιακὴ Βιβλιοθήκη – *Europeana 1914-1918*.

προσφορά τοῦ Μακεδονικοῦ Μεταγωγικοῦ Σώματος, τὸ 1921 ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνηση ἀπένευσε στους ἐθελοντές τὸ ἀναμνηστικὸ χάλκινο *British War Medal*, 1914-1920, μέ χαραγμένο τὸ ὄνομα τοῦ κατόχου.

Οἱ ἀπονομές διενεργήθηκαν στό πλαίσιο ἐπίσημων τελετῶν, ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1921 ἕως τὸ φθινόπωρο τοῦ 1922, σέ ὅλες τίς πόλεις ἀλλὰ καί τὴν ὕπαιθρο. Στίς προσφωνήσεις τους, οἱ ἀρμόδιοι κυβερνητικοὶ ἀξιωματοῦχοι τόνιζαν τὴν εὐγνωμοσύνη ἔναντι τῶν ἡμιονηγῶν, τὸν κρίσιμο ρόλο τους στό Μακεδονικὸ Μέτωπο, τὴ σημασία τῶν θυσιῶν τους καί τὴν ἀξία τῶν μεταλλίων τῆς Βρετανικῆς Κυβέρνησης γιὰ τοὺς νομιμόφρονες ὑπηκόους τοῦ Στέμματος.

Σχολιάζοντας εἰδικὰ τὸν λόγο

τοῦ ἐπαρχιακοῦ διοικητῆ Πάφου, ὁ συντάκτης τῆς ἐφημερίδας Πάφος διευκρίνισε πὺς βασικὸ κίνητρο τῶν Κυπρίων ἦταν ἡ πεποίθηση πὺς ὁ συμμαχικὸς ἀγῶνας ἦταν καί ἀγῶνας ἐλληνικὸς. Συνάμα, προέβαλε τὴν κοινὴ ἐλπίδα γιὰ ἀνάλογη ἀνταμοιβὴ τῶν θυσιῶν ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Βρετανία.⁹

Ἡ ὀδυνηρὴ διάψευση, ἡ ὁποία ἀκολούθησε τὸ τέλος τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, προσέθεσε ἄλλη μία σταγόνα στό ποτῆρι τῆς ἀγανάκτησης, τοῦ ὁποίου τὸ ξεχείλισμα ἐκδηλώθηκε μέ τὸν Ἐθνικοαπελευθερωτικὸ Ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ 1955-1959. Σέ αὐτὸν ἔλαβαν μέρος καί πολλοὶ ἀπόγονοι πολεμιστῶν καί ἡμιονηγῶν τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου. Γιὰ τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀγωνιστῶν τῶν πολέμων τοῦ ἐλληνισμοῦ, ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἕως τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πό-

λεμο, ή άπελευθέρωση τής Κύπρου, ή όποία ταυτιζόταν μέ τήν ένωση μέ τήν Έλλάδα, άποτε-

λούσε όλοκλήρωση κληροδοτημένης άποστολής.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ίω. Περδίος, «Η Κύπρος σάν ήφαιστείο κοχλάζει κ' ή λάβα ποϋχε μέσα τής ξεσπάξει», Μαστίγιον, 6/12/1918

2. Γιά τή δημιουργία του Μακεδονικοϋ Μεταγωγικοϋ Σώματος βλ. κυρίως Α. Varnava, *Serving the Empire in the Great War: The Cypriot Mule Corps, Imperial Loyalty and Silenced Memory*, Manchester 2017, 58-96· Πέτρος Παπαπολυβίου, «Η κυπριακή παρουσία στην «ένοπλον νύμφην του Θερμαϊκοϋ» στά χρόνια του Μεγάλου πολέμου, Θεσσαλονίκη 2018, 23-24, 26, 28. Η παροϋσα πραγματέυση βασίστηκε σέ υλικό, τό όποίο συγκεντρώθηκε και μελετήθηκε για τό άρθρο τής ύποφαινόμενης «Η συμβολή των ήμονηγών τής Κύπρου στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η περίπτωση του Αγίου Φωτίου τής Πάφου», τό όποίο θά περιληφθεί στον υπό έκδοση τόμο των Κυπριακών Σπουδών.

3. Colonial Government, Report and general abstracts of the census of 1911, taken on the 2nd April, 1911, Λονδίνο 1912, 36, 71.

4. Χαρακτηριστική είναι ανταπόκριση από τή Σολέα, ή όποία δημοσιεύτηκε στή Φωνή τής Κύπρου, 19/11(2/12)1916: «Η προθυμία μεθ' ής σπεύδουσιν οί έγγραφόμενοι [...] εΐνε με-

γάλη, άγονται δέ εις τουτο όχι τόσοσιν εκ τής άμοιβής όσον εκ του πόθου των νά ιδωσιν άφ' ενός μέν τήν χώραν εκείνην ήν επότισαν διά του ίδιου των αίματος οί άδελφοί των πολεμοϋντες τους βαρβάρους και νά ύπηρετήσωσιν άφ' έτέρου τά γενναία στρατεύματα των κραταιών Άγγλίας και Γαλλίας Δυνάμεων προς τάς όποίας τρέφουν ευγνωμοσύνην γνωρίζοντας αυτάς [...] προστάτιδας τής μητρός αυτών Έλλάδος. Η πρόθυμος μετάβασις των Έλλήνων νησιωτών εις τήν χώραν των Μακεδόνων δεικνύει [...] τον ένθουσιασμόν αυτών εις τά έθνικά ιδεώδη».

5. Βλ. ένδεικτικά Σάλπιγξ, 3(16) /5/1917.

6. Παπαπολυβίου, ό.π., σ. 23, 53-70, 75.

7. Αρχείο Ίερās Αρχιεπισκοπής Κύπρου/Αρχείο Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυρίλλου Γ', φάκ. ΜΒ', έγγρ. 239, 240, 244, 247.

8. Varnava, ό.π., 153-155· Παπαπολυβίου, ό.π., 71-76.

9. Πάφος, 13/10/1922.

Τά κορμάτια του πάζλ

Έλένης Αναστασίου
Έκπαιδευτικού

– Καί τί σκέφτεσαι γιά σπουδές
όταν τελειώσεις τό Λύκειο;

– Θά φύγω από τήν Κύπρο.

Κάθετος ό Νικόλας. Άπόλυτος.
Έμεινα γιά λίγο άμίλητη και έριξα
τήν έπόμενη ερώτηση.

– Τί θά σπουδάσεις;

– Γιατρός. Άλλά θά φύγω από
τήν Κύπρο.

– Καί ποϋ σκέφτεσαι νά πᾶς;

– Τσεχία.

– Εΐναι καλή ή ιατρική σχολή

στήν Τσεχία;

– Δέ θά πάω μόνο γιά νά σπου-
δάσω. Θά μείνω. Γιά πάντα.

– Καί ή οικογ.....

Δέ μέ άφησε καν νά τελειώσω τή
φράση μου.

– Μή μου πείς κι εσύ γιά τήν οικο-
γένεια. Δέ θά παντρευτώ και δέ θά
κάνω παιδιά.

Δέν τόν πιάνεις από πουθενά.

– Μικρός εΐσαι άκόμα γιά νά
συζητᾶμε γιά γάμο. Όμως... Νά

ἐξηγούμαστε. Ἐγώ δέ μίλησα γιά γάμο. Οἰκογένεια δέν εἶναι ὁ γάμος οὔτε τά δικά σου παιδιά. Εἶσαι κι ἐσύ παιδί μᾶς ἄλλης οἰκογένειας.

Ἐκεῖ ἄλλαξε ὕφος. Μᾶλλον δέ θά τό ἔχει σκεφτεῖ ποτέ ὡς τώρα. Μερικά δευτερόλεπτα σιωπῆς καί σάν νά βάρυνε ἡ ἀτμόσφαιρα. Σάν νά τρώμαξε ὁ Νικόλας, ὅποτε ἦταν ὥρα γιά τήν ἐπόμενη ἀτάκα.

– Εἶναι ὥραῖο πού ξέρεις τί θέλεις καί ἔχεις πλάνο. Μπράβο σου!

– Τῆς μαμᾶς δέν τῆς ἀρέσει ἡ ἰδέα, ἀλλά ἐγώ θά πάω.

– Καλά, μήν τῆς τό λές τόσο ἀπότομα. Τρωμάζει ἡ γυναῖκα. Πές ὅτι θά πᾶς γιά σπουδές καί μετά τῆς τά φέρνεις ἕνα ἕνα.

Τί νά τοῦ ἔλεγα; Ὅτι ἔχει δίκαιο ἡ μητέρα του πού ἀνησυχεῖ γιατί θά πάει τό παιδί της νά μείνει γιά πάντα στό ἐξωτερικό; Ἀπ' τήν ἄλλη δικαιούται νά τό κάνει, φτάνει νά μήν εἶναι μόνο ἀπό τό πείσμα πού βλέπω στά μάτια του.

Ὁ Νικόλας δέν εἶναι κανέναν παράξενος τύπος. Εἶναι ἕνα κανονικό παιδί πού σκέφτεται τό μέλλον του μακριά ἀπό ὄρια καί ἔλεγχο. Γιατί ὅταν εἶμαστε παιδιά, ἔτσι νιώθουμε γιά τήν οἰκογένειά μας. Οἱ γονεῖς μᾶς περιορίζουν, τά ἀδέλφια μᾶς ἐνοχλοῦν, οἱ παπποῦδες ὄλο δίνουν συμβουλές καί κανεῖς μά κανεῖς δέ μᾶς καταλαβαίνει. Καλά, μπορεῖ νά εἶναι καί ἔτσι. Ἀλλά... Τά ὄρια τῶν γονιῶν μας προστατεύουν

ἀπό κινδύνους, ἡ ἐνόχληση τῶν ἀδελφιῶν εἶναι ἡ πιό καλή μας συντροφιά καί οἱ συμβουλές τῶν παπποῦδων εἶναι σοφές.

Δώστε τους μία εὐκαιρία, μικροί μου φίλοι! Γιά σκεφτεῖτε λίγο: Ποῦ τρέχουμε κάθε φορά πού πονᾶμε ἢ φοβόμαστε; Στήν ἀγκαλιά τῶν γονιῶν. Πῶς θά ἦταν τό σπίτι χωρίς τά ἀδέλφια; Βαρετό. Ποῦ περναῖμε τά καλύτερα Σαββατοκύριακα; Στή γαργιά καί τόν παππού.

Ἡ οἰκογένεια εἶναι τό καταφύγιό μας. Τό σταθερό καί μόνιμο στή ζωή μας. Αὐτό πού δέ θά μᾶς ἐγκαταλείψει καί δέ θά μᾶς πληγώσει σκόπιμα. Κι ἂν ἡ οἰκογένειά μας ἔχει ἀρχές χριστιανικές, κερδίσαμε τό πρῶτο λαχεῖο. Ἐξασφαλίσουμε ἀσφάλεια ὅσο εἶμαστε μαζί τους καί ἐφόδια γιά ὅταν θά ἀνοίξουμε τά φτερά μας καί θά φύγουμε ἀπό κοντά τους γιά σπουδές, γιά δουλειά, γιά μία ἄλλη οἰκογένεια. Ὅχι τελείως ὅμως. Νά ἐπιστρέφουμε κάθε τόσο, νά περναῖμε αὐτόν τόν πολύτιμο χρόνο μαζί τους. Εἶναι ὄντως πολύτιμος. Καί γιά μᾶς καί γι' αὐτούς. Γιατί μετά θά εἶμαστε ἐμεῖς οἱ ἀπαραίτητοι, ἡ ἀσφάλεια γιά τούς δικούς μας ἀνθρώπους.

Πάζλ εἶναι ἡ οἰκογένεια, πού ἂν τοῦ λείπει ἕνα κομμάτι εἶναι ἀτέλειωτο. Κι ἂν γίνει χίλια κομμάτια καί σκορπιστεῖ, μόνο ἂν μαζεψοῦν ὅλα τά κομμάτια ξανά μαζί θά εἶναι ὀλοκληρωμένο.

Οικογενειακή Ζωή Λόγοι Δ'

Μάριου Θρασυβούλου
Θεολόγου - Εκπαιδευτικοῦ

Τό βιβλίο τοῦ Ἁγίου Παΐσιου τοῦ Ἁγιορείτου, τό ὁποῖο ἔχει ἐκδοθεῖ ἀπό τό Ἱερό Ἑσχαστήριο «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» μέ τίτλο «Οἰκογενειακή Ζωή» ἀποτελεῖ τόν τέταρτο τόμο ἀπό τή σειρά Λόγοι

τοῦ Ἁγίου Παΐσιου. Πρόκειται γιά ἓνα ἀξιόλογο βιβλίο πού ἀναφέρεται σέ θέματα τῆς οἰκογένειας, γιά τίς δοκιμασίες πού ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος ἐξαιτίας τῆς κρίσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας στήν ἐποχή μας καί τῆς ἀπομάκρυνσης τῶν ἀνθρώπων ἀπό τόν Θεό καί τῆς φιλαυτίας τους.

Στό πρῶτο μέρος μέ τίτλο «Γιά νά σταθεῖ ἡ οἰκογένεια», ὀρίζονται ὡς θεμέλια τῆς οἰκογένειας ἡ ἀρχοντική ἀγάπη καί ὁ σεβασμός μεταξύ τῶν συζύγων. Ἡ ὑπομονή στίς δυσκολίες τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ὅταν συνοδεύεται ἀπό προσευχή, σώζει τήν οἰκογένεια ἀπό τή διάλυση.

Στό δεύτερο μέρος, μέ θεματική ἐνότητα «Οἱ γονεῖς καί οἱ ὑποχρεώσεις τους», ἀναφέρεται στίς ὑποχρεώσεις, τήν εὐθύνη καί τόν ρόλο τῶν γονέων γιά τή σωστή ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἰδιαίτερα τονίζεται ἡ σπουδαιότητα πού ἔχει τό παράδειγμα, «ἡ σιωπῶσα παραίνεσις» τῶν γονέων πρὸς τά παιδιά, καί ὁ ρόλος τῆς μητέρας. Ἐπίσης, ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ στοργή καί ἡ ἀγάπη πρὸς τά παιδιά εἶναι βασικές προϋποθέσεις γιά τή φυσιολογική ἀνάπτυξη

τους.

Τό τρίτο μέρος, με τίτλο «Τά παιδιά καί οί ύποχρεώσεις τους» αναφέρεται στά παιδιά, στίς χαρές καί στίς δυσκολίες τους από τή βρεφική ηλικία ώς τήν ἐνηλικίωσή τους, καθώς καί στίς ύποχρεώσεις τους πρός τούς γονεΐς. Ό σεβασμός καί ή αγάπη πρός τούς γονεΐς, ὄχι μόνον κατά τήν παιδική ἀλλά καί κατά τήν ὄρμη ηλικία, τούς ἐξασφαλίζουν τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Στό τέταρτο μέρος, με τίτλο «Πνευματική ζωή» δίνονται συμβουλές γιά τήν πνευματική ζωή μέσα στήν οἰκογένεια. Ἔτσι, παιδιά καί γονεΐς βοηθοῦνται νά βιώνουν καθημερινά τό Εὐαγγέλιο, εἴτε βρίσκονται στό σπίτι εἴτε στήν ἐργασία, ή ὅποια πρέπει, ὅσο γίνεται, νά συντελεῖ στήν κατά Θεόν τελείωσή τους καί ὄχι νά τούς πνίγει μέ τό συνεχές ἄγχος.

Στό πέμπτο μέρος, με θέμα «Οἱ δοκιμασίες στή ζωή μας» ἀναφέρεται στίς διάφορες δοκιμασίες πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ἄνθρωποι στή ζωή τους, τονίζεται πόση παρηγοριά καί δύναμη δίνει ὁ Θεός σέ ὅσους τίς ἀντιμετωπίζουν ὄχι μόνον μέ ὑπομονή ἀλλά καί μέ δοξολογία. Ἡ ἀρρώστια, ή ἀναπηρία, οἱ συκοφαντίες εἶναι εὐλογία γιά

τόν ἄνθρωπο πού ἔχει συλλάβει τό βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς. Μέ τίς ταλαιπωρίες πού περνάει ἐξοφλεῖ ἁμαρτίες ή ἀποταμιεύει οὐράνιο μισθό.

Τέλος, στό ἕκτο μέρος, με τίτλο «Ό θάνατος καί ή μέλλουσα ζωή» περιέχονται θέματα πού ἀναφέρονται στή σωστή ἀντιμετώπιση τοῦ θανάτου καί στήν προετοιμασία γι' αὐτόν. Ό Γέροντας διευκρινίζει ποιά εἶναι ή ἀληθινή παρηγοριά τῶν πενθούντων γιά τόν θάνατο προσφιλῶν προσώπων τους καί ὑπογραμμίζει πόσο βοηθοῦν τά μνημόσυνα, οἱ προσευχές καί οἱ ἐλεημοσύνες πού γίνονται γιά τούς κεκοιμημένους. Ἀλλά καί παραστατικά δίνει μιά εἰκόνα τῆς μελλούσης Κρίσεως καί τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἐν κατακλείδι, τό ἐγχειρίδιο αὐτό, ἀπευθύνεται σέ ὄλους τούς νέους πού θά ὀδηγηθοῦν στόν γάμο ἀλλά καί ὄλους τούς ἐνήλικες ἄνθρώπους. Εἶναι ἕνα βιβλίο ὀδηγός καί ἐπίλυσης ἀποριῶν γιά τό μέγα ζήτημα τῆς δημιουργίας οἰκογένειας μέχρι καί τή μέλλουσα ζωή. Τό βιβλίο, μπορεῖτε νά προμηθευτεῖτε ἀπό τό Βιβλιοπωλεῖο «Φωτοδότες» στή Λευκωσία (Τηλ. 22430301).

Πρέπει νά μάθουμε στά παιδιά νά ζοῦν ταπεινά καί ἀπλά καί νά μή ζητοῦν τόν ἔπαινο καί τά «μπράβο». Νά τά μάθουμε ὅτι ὑπάρχει ἡ ταπείνωση, πού εἶναι ἡ ὑγεία τῆς ζωῆς. Ἡ νοοτροπία τῆς σημερινῆς κοινωνίας κάνει κακό στά παιδιά. Ἔχει ἄλλη ψυχολογία, ἄλλη παιδαγωγική, πού ἀπευθύνονται σέ παιδιά ἀθέων. Ἡ νοοτροπία αὐτή ὀδηγεῖ στήν ἀσυδοσία. Καί βλέπετε τ' ἀποτελέσματα στά παιδιά καί στούς νέους. Φωνάζουν σήμερα οἱ νέοι. Λένε: «Πρέπει νά μᾶς καταλάβετε!». Δέν πρέπει, ὅμως, νά πᾶμε ἐμεῖς σ' αὐτούς. Ἀντίθετα, θά προσευχόμαστε γι' αὐτούς, θά λέμε τό σωστό, θά τό ζοῦμε, θά τό κηρύττουμε, ἀλλά δέν θά προσαρμοσθοῦμε μέ τό πνεῦμα τους. Νά μήν χαλάσουμε τό μεγαλεῖο τῆς πίστεώς μας. Δέν γίνεται, γιά νά τούς βοηθήσουμε, ν' ἀποκτήσουμε τή δική τους νοοτροπία. Πρέπει νά εἴμαστε αὐτοί πού εἴμαστε καί νά κηρύττουμε τήν ἀλήθεια, τό φῶς. Ἀπό τούς Πατέρες θά μάθουν τά παιδιά. Ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων θά μάθει στά παιδιά μας γιά τήν ἐξομολόγηση, γιά τά πάθη, γιά τίς κακίες, πῶς νικοῦσαν οἱ ἅγιοι τόν κακό ἐαυτό τους. Κι ἐμεῖς θά εὐχόμαστε ὁ Θεός νά ἐγκύψει μέσα τους.

Ἁγίου Πορφυρίου Κανσοκαλυβίτου